

Jubileumi évkönyv

Jubileumi évkönyv

Szerkesztette:
Dr. Almási Mihály

Szigetszentmiklósi
Baptista Gyülekezet
1996.

Kiadja a Magyarországi Baptista Egyház
Szigetszentmiklósi Gyülekezete

Felelős kiadó: dr. Almási Mihály

ISBN 963 00 1979 5

Minden jog fenntartva.

© Dr. Almási Mihály

**A magyarországi baptisták
jubileumi ünnepségsorozatának fővédnöke
Jimmy Carter,
az Amerikai Egyesült Államok korábbi elnöke és
dr. Nilson do Amaral Fanini,
a Baptista Világszövetség elnöke**

**E könyv teljes tiszta bevételével
a Mozgássérült Missziós Centrum
működését támogatjuk**

**A borítón
Marsigli hadmérnök 1710-ben készített térképe
látható a Csepel-szigetről**

Tartalom

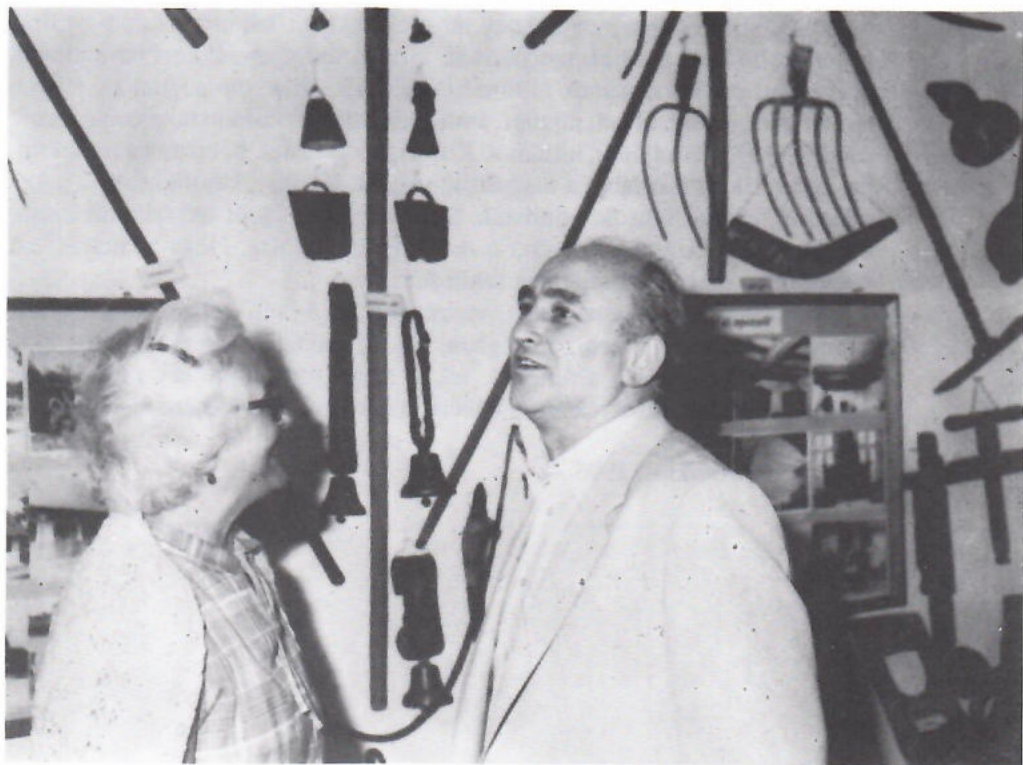
Előszó – dr. Glatz Ferenc	7
Bevezető – dr. Almási Mihály	9
Welcome to Hungary – Üdvözöljük vendégeinket	12
Üdvözletek	15
AZ ORSZÁG ÉS A VÁROS	19
Magyar múlt – Beszélgetés László Gyula történész professzorral	20
10 éves a város – Fodor Antalné dr. polgármester beszédéből . .	23
Szigetszentmiklós történetéből	28
Ádám Jenő – Életrajz	41
Szentmiklós híres szülötte – Ádám Jenőre emlékezik az ország .	42
„A lángoló lelkű nevelő” – Száz éve született Ádám Jenő	43
Bíró Lajos, a nagy magyar Új-Guinea-kutató	46
SZOLGÁLATAINK NÉPÜNKÉRT	51
A korona visszaadásának kulisszatitkai	55
Jimmy Carter életrajza	57
Előterjesztés – Jimmy Carter volt amerikai elnök kitüntetésére .	59
Miért fontos a múlt – dr. Almási Mihály ünnepi megemlékezése	61
Anabaptisták, baptisták – A „vértanú-egyház” jelentkezik	64
A történelmi egyházak – Egy helytelen szóhasználat apropóján .	74
TUDÓSPORTRÉK	85
A tudós és a hit	86
Beszélgetés dr. Kroó Norbert fizikussal, a Magyar Tudományos Akadémia és a New York-i Akadémia tagjával	
Boldog, kinek barátai a fák!	89
Dr. Rácz István botanikus, a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárának főmuzeológusa nyilatkozik munkájáról, a természet és a hívő ember kapcsolatáról	
Az ismeret kezdete	93
Dr. Szenohradszky János orvos-professzornak „sokat segítettek... azok a néhány elemivel rendelkező megtért hívő emberek, akikből sugárzott a bölcsesség, a tisztaság, a szeretet...”	
Orvosnak lenni hivatás és szolgálat	99
Dr. Lehoczky Dezső, a halkszavú, megfontolt, mindenkin segítő belgyógyász professzor vallomása	

A magyar Albert Schweitzer	104
Dr. Haraszi Sándor, a Soltvadkertről származó, jelenleg Atlantában élő orvos-misszionárius élete	
Disszonancia helyett összhang	105
Interjú dr. Almási Mihály lelképásztorral, teológiai tanárral, a Magyarországi Baptista Egyház új elnökével „...és figyeljen elméd tudományomra!”	113
Dr. Ficsor Gyula, az USA egyik legismertebb és legeredménye- sebb genetikusa vall gyökereiről	
Kenyér-kereset	116
Részlet dr. Almási Mihály: Clevelandi hétköznapiak című sajtó alá rendezett kötetéből	
 BAPTISTÁK SZIGETSZENTMIKLÓSON	 119
Száz év számokban – A baptista gyülekezet krónikája	120
Gyermekvédelem régen és ma	137
Pillanatképek a Baptista Árvaház és a Napsugár Gyermek- mentő Alapítvány életéből	
Templomszentelés a centenáriumi évben	141
Jimmy Carter Szigetszentmiklóson	142
A szigetszentmiklósi gyülekezet kettős ünnepe	143
Képek a délelőtti istentiszteletről A kiállítás megnyitása „Egy kiállítás képei” – Település- és várostörténet; A magyar- országi baptista misszió 150 éves története; A gyülekezet 100 éves története; Az új templom építése; Nemzetközi és ökumenikus kapcsolataink A nap további eseményei	
Jubileumi evangélizációs konferencia – Tahí, 1996. augusztus 20.	165
Köszöntések	169
Sajtófigyelő	171
 ABOUT THIS BOOK	 174
 ABOUT THE PICTURES	 177

Előszó

Sokféle ember, gazdag gyermekkor. Három, sőt négy évtizeddel ezelőtt. Barátok, grundtársak, kikről csak később, felnőtt fejjel tudtam meg, hogy ez „magyar”, amaz „sváb”, „rác” vagy „zsidó” volt. Mert mi nem tudtuk egymásról. Sem egyik a másikról, sem önmagunkról. Csak azt tudtuk, hogy magyarok vagyunk, s hogy jó ember vagy okos, butácska, kissé lusta, ilyen fogalmakban gondolkodtunk. Csak az értelmiségi évek tanítottak arra, hogy a társakat, barátokat származásuk szerint is meg kell különböztetni. Utólag. S hogy miért? Hogy ez helyes-e, azt már senki nem magyarázta meg.

Sokféle ember, kikről tudtuk, hogy templomba jár, imaházba. Vagy legalábbis otthonról istentiszteletre küldték, nemegyszer a grundon kötött ki. Ha a szülői fenyítéstől nem félt. Sokféle vallás, különböző felekezetek tisztelendői, s mi valóban tiszteltük őket. Méltóknak találtuk rá, nemcsak azért, mert belénk nevelték a tiszteletet. Hívó és ateista tanárok. Beszéd tárgya sem

**Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke édesanyjával
a Szigetszentmiklósi Múzeumban**

volt – ma így emlékszem –, hogy az egyik miért emezt, a másik miért amazt a hitet követi. Ma azután keressük nemcsak a származást, de egymásra mutogatva, egymást megkülönböztetve a hiteket is. Utólag. Hogy ez helyes-e, azt még ma senki nem magyarázta meg.

Most a város belsejében, a tudomány házában élek. Kérik, elevenítsek fel magamban egy darabot a külvárosi fiatalkorból. Önáltatásnak tűnik a felidézett múltkép? Valóban ilyen okosan voltunk toleránsak mi, sokvallásúak, soknemzetiségűek? Toleránsak egymással, s éltünk békében önmagunkkal? Ma közöttünk türelmetlen politikusok, nagyheví mondatfaragók gyakran gerjesztik a haragot. Kell a botrány, a harc mindig valaki ellen. Az a jó hír, a szenzáció, amikor emberek szemben állnak, csattannak az ütközések, zsidó és keresztény, városi és falusi, ilyen párti, olyan párti, ilyen felekezetű, olyan felekezetű között. Kikényszerítik belőlünk a rosszat. Kezdjük nézni embertársainkat, milyen is a neve, honnan származhatnak ősök, kik évszázadokkal előbb netán perben-haragban álltak. Melyik templomba jártak atyáik, ahol néha kiprédikálták a más felekezetűeket, s hogy évszázadokkal előbb kinek melyik őse hol állt a hitvitákban. Mindezt utólag. Hogy ez helyes, azt nekem nem magyarázhatja meg senki sem.

Kétségtelen, a demokrácia felszínre hoz mindent, mi bennünk, mindnyájunkban lappang. Jót, rosszat egyaránt. Így van rendjén. De vajon rendjén van-e, hogy a demokrácia sakáljai oly sok ellenindulatot kényszerítenek ki belőlünk? És rendjén van-e, hogy mi gyermekként kapunk az eddig tiltott gyümölcs után, s kezdjük megosztani, újraosztani gyermekkori barátainkat, magunkat, oly korszerűnek feltüntetett elvek szerint. Önmagunkat. Hiszen bennünk él, belénk olvadt mindaz, amit gyermekként közénk hoztak barátaink ősök szokáskultúrájából, hitükből. Kihozták a grundra, behozták a templomba, behozták az iskolába: a magyarok, svábok, rácok, a katolikusok, a reformátusok, evangélikusok, baptisták. S most mindezt szét akarják választani bennünk. Sőt kizárni az egyiket a másik miatt. Utólag. Hogy ez helyes, ezt nekem nem magyarázhatja meg senki sem.

Most a város belsejében élve, visszatekintve a múlt évtizedekre, egy kis öröm jelenik meg a szomorúságban. Olyan emberek jelennek meg, akik egymáshoz közelítésre szólítanak fel, s olyan intézményeket teremtenek, házakat emelnek, amelyekben a békére, az egymás becsülésére nevelnek.

Szigetszentmiklós, 1996.

GLATZ FERENC

Bevezető

Ritkán fordul elő egy-egy helyi gyülekezet történetében, hogy önálló kiadvánnyal jelentkeznek. Az idei történelmi évszámok azonban ezt különösen indokolják.

A mai Szigetszentmiklós területén a régészeti ásatások elemzése nyomán az emberi kultúra nyomait 6000 évre vezetik vissza. Ehhez képest az a 10 esztendő, ami a várossá nyilvánítás óta eltelt, elenyészően kevés. Szentmiklós azonban – ahogy az első oklevelekben nevezik – több mint 700 éves, a Csepel-sziget pedig Árpád vezér főlovászárol kapta a nevét. Nem közömbös tehát az 1100 éves jubileum tükrében ez a település.

A baptista misszió 100 éves a városban, és ebben a jubileumi 100. évben fejezte be a gyülekezet 8 éve megkezdett nagy munkáját, az Ybl-díjas tervezők által megálmodott, új Baptista Templom és Mozgássérült Missziós Centrum építését, ahol – Szigetszentmiklós történetében először – főiskola is működik. Az Európai Baptista Szövetség által fenntartott, amerikai vezetés alatt álló főiskolán közép-kelet-európai országok diplomás egyházi munkásai szerezhetnek másod-diplomát. Az oktatás nyelve angol, a professzorok a legnevezebb európai és amerikai egyetemokről érkeznek Oxfordtól Pittsburghig. A diákok 22 európai országból verbuválódnak.

Úgy gondolom, hogy a baptisták, akik Amerikában a legnagyobb protestáns egyház-testet alkotják, nem keveset tettek és tesznek a település, a térség, az ország és – nemzetközi főiskolájukkal – Európa és a határon túli magyarság érdekében.

Az a szociális érzékenység, ami világszerte jellemzi a baptistákat, Szigetszentmiklóson különösen kitetszik abból, hogy az új templom úgy épült, hogy – főlvállalva a térség mozgássérültjeinek lelki fölkarolását – tolokocsival akadály nélkül elérhető legyen minden, a kápolna éppúgy, mint az előadóterem, lakószobák, az étterem vagy a könyvtár. Az épület alkalmas nemzetközi mozgássérült kongresszusok megrendezésére is.

Ugyancsak Szigetszentmiklóson működik immár hatodik éve a lelkipásztor és felesége által létrehozott Napsugár Gyermekektől Alapítvány és a Napsugár Otthon. Az alapítvány eddig több száz elhagyott gyermeknek tudott segíteni valamilyen módon abban, hogy szeretetteljes befogadó vagy örökbefogadó szülőkre találjanak. Az alapítvány egyik első támogatója a holland anyakirálynő alapítványa volt. Jellemző a munkára, hogy többgyermekes családok is gyakran vállalják egy-egy rászoruló gyermek befogadását – akkor is, ha az nem teljesen egészséges. Így sikerült már Down-kóros és epilepsziás kisgyermeknek is családot találni. A Napsugár Otthonban olyan terhes nőket fogad az alapítvány, akik nem tudják megtartani gyermeküket vagy hajléktalanok. Ugyanitt működik egy átmeneti csecsemőotthon is.

Európában a baptisták mártír-egyháznak számítanak. A reformáció idején meghatározó szerepük volt. Egyes történetírók szerint a reformáció bizonyos éveiben kérdéses volt, hogy nem baptista módon reformálódik-e egész Európa. Céljukat, a reformok következetes és biblikus végbevételét azonban nem tudták elérni. Különösen ragaszkodtak ahhoz az elvhez, hogy a gyülekezetekbe csak hitvalló, tehát felnőtt hívőket vettek föl, akik a bibliai gyakorlatnak megfelelően a keresztség bemelegítő formájában részesültek.

Főleg emiatt összehangolt és koncentrált támadást indítottak ellenük. Legnagyobb teológusukat, Hubmayer Baltazárt, aki korábban Luther társa volt és vele egy esztendőben doktorált, már 1528-ban máglyán égették el Bécsben, feleségét ugyanitt a Dunába fojtották. Magyarországon 1540-ben végezték ki egyik legeredményesebb prédikátorukat, Fischer Andrászt. Százával vállalták a mártírhálált. Az üldözés miatt egyre keletebbre szorultak. Egy időben az erdélyi fejedelmek adtak nekik letelepedési lehetőséget. Nagy részük volt a fejedelmi udvarok fölvirágoztatásában (kitűnő orvosaik, kézműveseik, művészeik voltak). Magyarországon 150 évvel ezelőtt tudott újra gyökeret verni a misszió. Ennek a jubileumát ünneplik egész évben kiemelkedő történelmi, művészeti és egyéb rendezvényekkel a mai utódok.

A baptisták a történelmi egyházak sorában csak 1905-ben, dr. Lukács György vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete alapján foglalhatták el az őket régen megillető helyet, annak ellenére, hogy puritán szellemiségüket és nemes liberalizmusukat látva, érdekükben korábban is számos alkalommal szót emeltek a parlamentben (pl. Irányi Dániel). Manapság sajnos újra előfordul, hogy a történelmi egyházak sorából kifelejtene bennünket! Remélhetőleg nem tendenciáról van szó, mert az ellen föl kellene emelni szavunkat, hanem csak figyelmetlenségről! Ezt látszik bizonyítani az a levél, amelyet a miniszterelnök úr küldött az egyház elnökének, s amit e könyvben is közlünk.

Néhány héttel ezelőtt az Amerikai Egyesült Államok nagykövetsége – diplomáciai úton – hivatalosan közölte velem, hogy Jimmy Carter volt amerikai elnök, baptista hittestvérünk, meghívásunkat és a tervezett programot elfogadva részt vesz a Szigetszentmiklósi Gyülekezet kettős ünnepén: a templom megnyitásán és a helyi misszió kezdetének 100. éves jubileumán, augusztus 18-án, vasárnap.

A kormány – fölterjesztésem nyomán – Carter elnöknek a Középkereszt Csillagokkal érdemrendet adományozza.

Az istentiszteleten – más magas rangú hazai és külföldi diplomaták és közéleti személyiségek mellett – részt vesz Kuncze Gábor belügyminiszter, miniszterelnök-helyettes, aki a több témát is magában foglaló kiállítást is megnyitja.

Jimmy Carter maga is baptista, mint ahogy ugyanez elmondható Bill Clintonról, az USA jelenlegi elnökéről, Al Gore alelnökről és mintegy 70 szenátorról. Jimmy Carter elévülhetetlen érdemeket szerzett azzal, hogy Magyarország megkapta a legnagyobb kereskedelmi kedvezményt, és az Egyesült Államok visszaszolgáltatta a magyar koronát és a koronázási ékszereket. Ebben komoly közvetítő szerepük volt a magyar baptistáknak is.

A magyar kormány a kitüntetéssel szeretné kifejezni nagyrabecsülését Jimmy Carternek mindazért, amit népünk érdekében tett és tesz a mai napig, mint az emberi jogok egyetemesen elismert élharcosa.

E kötetben a millicentenárium jegyében olvashatunk többek között László Gyula professzortól, a neves régésztől, megszólal Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, és vallanak életükről, hitükről baptista akadémikusok, tudósok. Néhány „első közlés” is szerepel a kötetben, például a korona-ügy kapcsán.

Én, mint a kötet szerkesztője, természetesen nem lektoráltam a tudós kollégák írásait. A tanulmányokban lehetnek olyan részletek, amelyekkel akár teológiai, akár más megfontolásból nem tudok teljes mértékben azonosulni, mint teológus vagy mint egyház-vezető. Az olvasó tehát nem egy steril, agyon-lektorált anyagot kap, hanem sokszínű, életszerű – és ezenfelül bizonyára igen hasznos –, továbbgondolásra érdemes eszmeiséget hordozó kötetet.

A könyvben szó esik a település őstörténetéről, a város történetéről, neves szigetszentmiklósiakról. A fotók segítségével sétát tehetünk a városban, s a polgármester asszony ünnepi beszédéből érzékelhetjük a mai helyzetet.

A 150. jubileumi évét ünneplő baptista egyház és a 100. jubileumi évét ünneplő helyi baptista gyülekezet nevében szeretettel és tisztelettel köszöntöm az olvasót a több mint 700 éves Szigetszentmiklóson, és a millicentenáriumot ünneplő magyarságot e hazában, és mindenütt, ahol magyar szó hangzik, szerte a világon.

Szigetszentmiklós, 1996. augusztus 20.

DR. ALMÁSI MIHÁLY
lelkipásztor,
a Magyarországi Baptista Egyház elnöke

Welcome to Hungary!

We respectfully and lovingly greet *Jimmy Carter*, former President of the United States of America and his wife, *Mrs. Rosalynn Carter*, our dear guests in Hungary.

This presidential visit is of historical importance and is unprecedented in the history of the Baptist Union of Hungary. President Jimmy Carter, our Baptist brother, is untiring in his service for the Lord, on behalf of those who are deprived of civil rights, the social outcasts, the homeless and the discriminated against, not only his own country but around the world as well. He gives proof of this by taking part in the building of homes for the needy in Vác and by dedicating the new Baptist church building with its facilities for education and for the physically handicapped in Szigetszentmiklós.

We are very pleased that at Szigetszentmiklós he will be granted an honorary citizenship, and upon our recommendation a great honour from the Hungarian government will be bestowed upon him at the Parliament by *Mr. Árpád Göncz*, President of the Republic.

We cordially greet President Carter and his dear wife, who with sacrifice participates with her husband in this labor of love. It is our special joy that

Jimmy Carter és Rosalynn Carter a koronával

she celebrates her birthday on the 18th of August. HAPPY BIRTHDAY,
MRS. ROSALYNN CARTER!

We are grateful to God for the fact that, along with President Carter nearly one thousand American and European friends have come to Hungary to participate in this voluntary project. By the time our readers read these lines, ten homes will have been built by our friends at Vác, August 11-16.

The Hungarian people found their land here in the Carpatian basin 1100 years ago. God has protected us from the flames which surrounded our little country, which was often trampled upon. But it was able to recover again and again. We have defended Europe for centuries. And now, having new possibilities and tasting new freedom, in the midst of doubt but not despairing, we gladly receive the friendly, helping visit of our Christian brothers. On behalf of Hungarian Baptists, who celebrate the 150th anniversary of their mission, let me express my best wishes to our guests. May the Lord richly bless you all.

With brotherly love:

DR. MIHÁLY ALMÁSI
President of the Baptist Union of Hungary
Pastor of the Szigetszentmiklós Baptist
Church

Budapest – Szigetszentmiklós, HUNGARY
August 18, 1996

Üdvözöljük vendégeinket!

Megkülönböztetett tisztelettel és szeretettel köszöntjük Magyarországon *Jimmy Cartert*, az Amerikai Egyesült Államok korábbi elnökét és feleségét, *Mrs. R. Cartert*. A Magyar Baptista Egyház történetében eddig példa nélküli az elnöki látogatás és történelmi jelentőségű. Jimmy Carter, baptista hittestvérünk fáradhatatlan az Úr szolgálatában az elesettek és a jogfosztottak, a hajléktalanok és hazátlanok, a megkülönböztetettek és elnyomottak érdekében, nemcsak hazájában, de szerte a világon.

Ennek tanújelét adja most is, amikor lakásokat épít Vácott, és új templomot, oktatási- és mozgássérült centrumot avat Szigetszentmiklóson.

Örömünkre szolgál, hogy Szigetszentmiklós város díszpolgárává fogadja, hogy a magyar kormány – elfogadva javaslatunkat – Carter elnöknek magas kitüntetést adományoz, melyet *Göncz Árpád* köztársasági elnök ad át a Parlamentben.

Testvéri szeretettel üdvözöljük Carter elnök kedves feleségét, aki áldozatos életével lehetővé teszi férje szolgálatait. Külön örülünk, hogy épp ma, augusztus 18-án ünnepli születésnapját. HAPPY BIRTHDAY, MRS. ROSALYNN CARTER!

Hálásak vagyunk Istennek azért, hogy mintegy ezer amerikai és európai testvér érkezett Magyarországra Carter elnökkel, segíteni. Amikor e sorok az olvasó elé kerülnek, már elkészült az a tíz ház Vácott, amelyeket augusztus 11–16-ig építettek testvéreink.

A magyar nép 1100 évvel ezelőtt talált hazára itt a Kárpátok-védte medencében. 1100 éven át megőrzött minket Isten itt, e lángoktól ölelt kis országban, melyet sokszor eltiportak, de mindig újraéledt. Évszázadokig védtük Európát... S most az új lehetőségeket próbálgatva, a szabadságot ízlelgetve, kétségek közt, de kétségbe nem esve, jólesik nekünk testvéreink látogatása és segítőkézsége.

A misszió 150. évi jubileumát ünneplő magyar baptisták nevében hadd kívánjak minden jót vendégeinknek, legfőképpen pedig Isten gazdag áldását.

Testvéri üdvözléssel:

DR. ALMÁSI MIHÁLY
a Magyarországi Baptista Egyház elnöke
szigetszentmiklósi lelkipásztor

Budapest – Szigetszentmiklós, Magyarország
1996. augusztus 18.

A Magyar Köztársaság Miniszterelnöke

Dr. Almási Mihály úrnak
elnök
Magyarországi Baptista Egyház
Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

A Magyarországi Baptista Egyház tagjait és vezetőit szeretném köszönteni abból az alkalomból, hogy magyarországi missziójuk 150 éves évfordulóját ünneplik.

A hazánkban működő egyházak, felekezetek – így a Magyarországi Baptista Egyház is – a társadalom kiemelkedő fontosságú értékhordozó és közösség-teremtő tényezői.

A társadalom számára egyre nagyobb fontossággal bír a hitélet mellett a végzett oktatási-nevelési, szociális-egészségügyi-karitatív, valamint a kulturális tevékenységük.

A lelkiismereti- és vallásszabadság joga, melyet az 1990. évi IV. törvény foglal keretbe, mindenkit megillető alapvető emberi szabadságjog. Megvalósulása a társadalomban az emberi szabadságot és a társadalom demokratizmusát egyaránt jellemzi.

Az egyes meggyőződések tiszteletben tartásának, a tolerancia és a különböző lelkiismereti meggyőződések, vallások egyenlő elbírálásának biztosítása az állam ideológiai semlegessége és az egyházaknak az államtól történő elválasztása.

Az 1994 júniusában hivatalba lépő új kormány fontos feladatának tekintette a lelkiismereti és vallásszabadság, valamint az egyházak tevékenysége kiteljesedésének elősegítését. A költségvetés lehetőségeihez mérten támogatta és támogatja az egyházak hitéleti működése mellett közcélú tevékenységüket is.

Az egyházi tulajdonrendezés során több ezer ingatlan – így például a volt Baptista Teológia és más jelentős baptista ingatlanok – sorsát sikerült rendezni.

Most, amikor a 150 év egyfajta mérleg készítését is jelenti, a magyar baptizmus méltán lehet büszke elért eredményeire.

A millicentenárium évében, az egyház jeles évfordulójára emlékezve kívánok a Magyarországi Baptista Egyház tagjainak, családjaiknak, az egyház vezetésének további eredményes munkálkodást az ország gyarapodása érdekében is.

Budapest, 1996. július 17.

Tisztelettel:

Horn Gyula
Horn Gyula

Örülünk az örülőkkel

A honfoglalás 1100. évfordulója és a magyar baptizmus 150. születésnapja alkalmával a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége nevében szeretettel köszöntöm Magyarországon élő tetvéreinket. Veletek együtt örvendünk, és hálát adunk a jó Istennek, hogy mindeddig szeretettel és hűséggel vezérelte a magyar népet és a magyar baptistákat. Magasztaljuk Őt azokért az alkalmakért, amikor lehetővé tette az együttműködést és az abból származó áldásokban való részesülést.

Kívánjuk, hogy kapcsolataink egyre inkább elmélyüljenek az Úrban, egymás hite, szolgálata által megleveledjünk és tovább épüljünk a lelki életben az Ő dicsőségére.

Istenünk gazdag áldása, oltalmazó szeretete legyen magyar baptista testvéreinkkel, bárhol élnek a föld kerekiségén.

Testvéri szeretettel:

MIKE BÉLA
szövetségi elnök

ÜDVÖZLET AMERIKÁBÓL

Kedves Testvéreink az Úr Jézus Krisztusban!

E kimagaslóan jelentős évforduló és ünneppsorozat alkalmából fogadjátok legőszintébb és legmélyebb szeretetükből fakadó köszöntésünket.

Úgy is mint egy népnek, egy nemzetnek a fiai, de még inkább mint egy hitet valló gyermekei Urunknak, együtt ünnepelünk veletek.

Azért imádkozunk, hogy Mennyei Atyánk adja az Ő vezetését közös szolgálatunkban és adja az Ő áldását Rátok és reánk gazdagon, ahogy ezeket a múltban is megtapasztaltuk.

Testvéreitek:

Az Észak-Amerikai Magyar Baptista
Szövetség Elnöksége nevében

OLÁH LAJOS
alelnök

A Baptista Világszövetség üzenete

Mint ismeretes, Zánkán, a Magyar Baptista Nemzetközi Találkozóján Dr. Nilson Fanini testvér, a Baptista Világszövetség elnöke hirdet igét és evangélizál.

A jubileumi ünnep kapcsán üdvözlő sorokat kaptunk Dr. Paul Montacute testvértől, a Baptista Világszövetség igazgatójától, és Dr. Denton Lotz főtitkár testvértől. Ez utóbbi levélből idézünk, melyet szövetségünk elnökének írt:

Nagyon köszönöm július 18-i kedves leveledet, melyben meghívtál a 150. jubileumi év nemzetközi találkozására. Sajnos, időbeosztásom két évre előre foglalt, és nem tudok rajta változtatni. A Baptista Világszövetséget az ünnepségen Dr. Nilson Fanini testvér fogja képviselni... Szeretném, ha együtt tudnék örülni veletek, de ez most nem lehetséges. Kérlek, fogadd jókívánásaimat elnökké választásod alkalmából...

Krisztus békessége és öröme legyen veled! Kérlek, add át legmelegebb üdvözlőmet az ünnepség minden résztvevőjének. Szeretünk benneteket és imádkozunk értetek.

Testvéri üdvözléssel az Úr Jézus nevében:

DENTON LOTZ
főtitkár

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának

közössége nevében testvéri szeretettel köszöntöm a Magyarországi Baptista Egyház minden kedves tagját és előljáróját abból az alkalomból, hogy egyházuk fennállásának és szolgálatának 150 esztendő évfordulóját ünnepli a Kárpát-medencében.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa – amely 53 esztendővel ezelőtt alakult, valamint 23 egyház és keresztyén küldetést vállaló szervezet együttműködési fóruma – közel 4 évtizede köszönheti tagjai sorában a Baptista Egyházat.

Őszinte és hálás szeretettel tartjuk számon azokat az áldásokat, amelyeket a Baptista Egyház szolgálatán és testvéri együttműködésén fogadhatott a magyar keresztyénség, az evangélizáció, a gyülekezeti ökumené, a nemzetközi ökumené, a teológiai szakmunka, az ifjúsági és női munka, s nem utolsósorban

sorban az egyházi ének és zene területein. A felsorolásban külön említést érdemelnek azok az ökumené iránt elkötelezett testvérek, akik hivatalos minőségben is szolgálatot vállaltak az Ökumenikus Tanácsban.

Azokban a napokban, amikor 1100 éves múltunkra emlékezünk, s azon belül hívő alázattal számot adunk a keresztyénség 1000 éves történelméről, s szembesülünk a jelen s jövő kihívásaival – amikor a magyar reformátusok világtalálkozójának eseményeiről hallunk, vagy azokon részt veszünk, és II. János Pál pápa látogatására készülünk – nem feledkezünk meg a Baptista Egyház magyar földön betöltött szolgálatáról és sajátos kegyességéről sem.

Az évforduló alkalmából testvéri szeretettel mondunk köszönetet az ökumenikus együttműködési készségért, melyet a jövőben is bizalommal kérünk, s melyhez Krisztus parancsa szerint magunk készségét ismételten kifejezzük. A Baptista Egyház Kárpát-medencében betöltött 150 éves szolgálatát, jelenét és jövőjét az örökkévaló Isten kegyelmes szeretetébe ajánljuk.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa nevében

DR. BÓNA ZOLTÁN
főtitkár

Budapest, 1996. augusztus 7.

Az ország és a város

Árpád és vezérei (A „Feszty-körkép” részlete)

Magyar múlt

Beszélgetés László Gyula történésszel

– **Professzor úr egész életében a múltat kutatta. Hogyan él bennünk, millecentenáriumot ünneplő emberekben a magyar múlt?**

– Mi az, hogy magyarság? Mit is jelent múltunk? Mi a jövődünk? Csupa olyan kérdés, amire nagyon nehéz felelni, ha őszinték vagyunk és reálisan nézünk magunkba. Szent Ágoston jut eszembe, akitől azt kérdezték, hogy mi az idő, azt felelte: „Amíg nem kérdezték, addig tudtam, de most, hogy válaszolni kell, nem tudok felelni.” Hát a magyarságunkkal is így vagyunk. A lélegzetvételünk, a szívrünk verése, izmaink pattanása, egész létünk mind olyan, mint a többi emberé és mégis úgy érezzük, hogy egészen más. Csak a miénk. Egyszer Juhász Ferenc kért az Új Írásban, feleljek erre a kérdésre, és akkor visszanezve a múltba, megpróbáltam elmagyarázni, hogy miként nyert bennem

tartalmat az a szó, hogy magyar: Sajnos arra jöttem rá, hogy akkor nyert igazán tartalmat, amikor bántották a magyart.

Adynak nagyon igaza van abban, hogy nekünk Mohács kell ahhoz, hogy megtanuljunk, kik vagyunk. A magyarságnak, úgy érzem egyik lételeme embervoltunk minél tisztább és harmonikusabb megélése. Hiszen embervoltunk kapcsolatba a világ életébe, a többi ember életébe és ez teszi széppé létünket. Széchenyi Istvánnak nem volt igaza abban, hogy egyedül vagyunk. Nem vagyunk egyedül. Népzeneinken, nyelvünkön, múltunkon keresztül Eurázsia keleti része rokonunk. De ha az 1100 évről nézünk, akkor Eurázsia nyugati része is.

– **Nyelvészeink szerint a krónikáinknak nincs igaza, mert mi finnugorok vagyunk. Krónikáink szerint pedig Szkítiából jöttünk, szkíta utódok vagyunk. Mi az igazság professzor úr szerint?**

– Az új magyar történetkutatásban szinte tragikus kettősséget jelentett az, hogy nyelvészeink a XVIII. század vége óta erősen kutatják, bizonyítják, hogy a nyelvünk nagy része finnugor rokonságú. Azt hangsúlyozom, hogy rokonság. Nem azonos, hanem rokon, és így nem biztos, hogy a finnugorok közül származunk, csak a nyelvünk rokon. Egyik híres francia nyelvudós mondta azt, hogy nincs olyan nép, amely legalább egyszer ne cserélte volna a nyelvét. Ha pedig így van, akkor a kérdőjel megerősödik, vagyis, hogy mi közünk van nekünk a finnugor népességhez. A krónikáinknak van-e igazuk, vagy a nyelvészeknek? Meggyőződésem az, hogy mind a kettőnek igaza van.

– Professzor úr újabb elgondolásai közé tartozik, hogy két magyar történelem van.

– Igen, az egyik 670 táján kezdődött az onugorok honfoglalásával, és folytatódik a magyar jobbágyság és földműves magyarság történetében. Nem véletlen az, hogy minket a világ nyelvein az onugorokról neveznek el (Hungary, Hungary stb.). Magyarok talán csak a törökök hívnak bennünket.

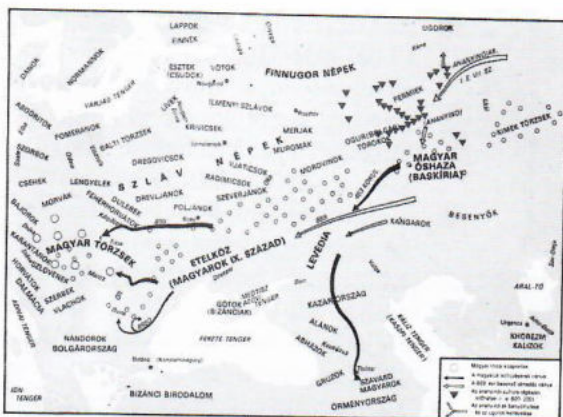
A másik: Árpád hadserege, amelyik alapja lett a nemességnek. Na most ez a két történelem, ami nem ilyen világos, mert közbejötttek az egyházi dolgok, a városlakó polgárok, kereskedők, iparosok, 1848-ban szűnt meg a jobbágyszabadításokkal. Ez a magyar nép keresztlevele egyúttal. Ahogy mi most beszélünk magyarul, ez a nyelv 8–10.000 éves. Borzasztó időtávtalokba kellene tekintenünk, ha tudnánk.

– Professzor úrnak a kettős honfoglalásról szóló feltevése változtat-e azon a képen, amit most ünneplünk?

– Nem változtat semmit. Az a honfoglaláskép, amit a krónikáink alapján a múlt századtól a magyar történészek és nyelvészek kidolgoztak, hibátlan, pontos, egymásba illő fogaskerekű. Amit én mondok, csupán annyival gazdagítja ezt a képet, hogy amikor Árpád és magyarjai elfoglalták a Kárpát-medencét, akkor itt már magyarul beszélő, elég nagy népséget találtak. Sőt még tovább menve, baráti körben ki szoktam fejteni azt a gondolatot, hogy Árpád magyarjai inkább törökök voltak, mint magyarok. Ez persze egy felelőtlen ötletnek tetszenék, ha nem volna bennem egy bizonyosság. Hát mi a bizonyosság? Például az Árpád-korból megmaradt személynevek, az uralkodó osztályé, majdnem kivétel nélkül törökök. Török nevek. Az első okleveleinkbe nemcsak földet ajándékoztak, hanem vele együtt szolgálkat is. A szolgálk nevei 90%-ban magyarok. Ez a kettős különbség. Azt szoktam mondani, hogy az történt velünk, mint a bolgárokkal, csak fordítva. A bolgár törökök – a kis létszámú török hadsereg – meghódították a mai Bulgáriát, és elszlávosodtak. Árpád magyarjai meghódították a Kárpát-medencét, ahol magyarok laktak, és elmagyarosodtak. De ezt csak baráti körben mondom egelőre, mert kiátkoznának a magyar történészek, ha ezt hangosabban mondanám. Ámbár nem baj, ha kiátkoznak, a fontos úgy is az, hogy többet tudjunk meg a múltunkról.

– Mi jellemezte a honfoglaló magyarok vallásos képzetait, illetve ősvallását?

– Az újabb időkben az ősvallások kutatása erőteljesen eltolódott a táltos kérdés felé. Az ősvallási kérdések nagy kutatója, Diószegi Vilmos. A magyar néprajz ősi alapjai című könyvében írta meg, hogy a magyarok ősi hitvilága a sámánizmus volt.

A honfoglaló magyarok útvonala

Ezzel szemben nekem más a fölismerésem. A középkori keresztény templomokban megmaradt Szent László legenda falfestménynek az elemzésével arra a meggyőződésre jutottam, hogy azok ősi hitvilágunknak, a világság és a sötétség küzdelmének emlékét őrzik. Mi az, amit sikerül kiderítenem? Szent László mindig hófehér lovon, hófehér ezüstpáncélban, világos, kicsit piros arcszínnel, ragyogó koronával küzd. Míg a kun sötét lovon, sötét kaftánban, sötét sapkával a fején, sötét arccal. Mindkettő sebezhetetlen hős. A kunt csak az Achilles-inánál lehet megsebezni, ott ejtette el a megmentett magyar lány. Ebből kiderült, hogy a világság-sötétség dialektikájából képzeltük mi el az életet, a létet, a teremtet. Szent László legendájának van egy orosz változata, melyben Szent László nem egy kunnal küzd, hanem Batu kánnal. Vagy a Vatikáni legendáriumban, amit az Anjou királyfi számára festettek, Szent László nem egy közönséges magyar lányt ment meg, hanem Szűz Máriát.

Azt sem vették eddig tekintetbe, hogy a honfoglaló magyarok többsége kétségbeesett lelkiállapotban volt. A régiek hite szerint ugyanis az élő és a halott nagy család állandó kapcsolatban van. Állandóan egymásra vannak utalva. Mi történt a honfoglalásnál? Ott kellett hagyniuk az őseiket és ez hallatlanul nagy lelki válságot jelentett a magyaroknak. Ez a lelki válság szinte előkészítette a kereszténység felvételét. Persze voltak táltosaink is, mint amolyan kuruzslófélék, de nem voltak vallásalapítók vagy éppenséggel a vallás papjai. A sámánizmus csupán hiedelem volt, ami elsősorban a gyógyításhoz kapcsolódott. Úgy gondolom, a honfoglaló magyaroknak magasrendű vallásos hite volt.

– **Professzor úrnak hogy ad erőt istenhite?**

– A szavaink nem arra készültek, hogy erről beszélni tudjunk. Egyszer megkíséreltem megközelíteni azt, hogy ha nem mondták, nem tanították volna nekem, nem beszéltek volna róla, hogy van Isten, hogyan jöttem volna rá. Írtam vagy harminc sűrűn gépelt oldalt, és nem tudtam megoldani. Hogy írta Berzsenyi: „Léted világít, mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet.” Zsoltáros nagyanyámtól hallottam először Pál apostol szavait: „Mindent megpróbáljatok, és ami jó, azt megtartsátok”. Ez vezetett egész életem során, és az, ami még inkább meghatározott: sziklaszilárd istenhitem. Nem tudom megfogalmazni, hogyan segített hitem a munkában, csak azt tudom, hogy minden áldott este úgy fekszem le, hogy imádkozom.

FERENCZI ANDREA

10 éve város Szigetszentmiklós 1986–1996

A legrégebbi községi címeres pecsét 1590-ből ismert. Az Országos Levéltár őrzi. Ezen a viaszpecséten törrel átszúrt bárány látható. Vő Imre múzeumigazgató javaslatára 1992-ben Nádasdy András grafikus megtervezte a város címerét, melyet a Képző- és Iparművészeti Lektorátus is elfogadott. A kardot felváltotta a kereszténységre utaló kereszt; a reformátusságot a csillag szimbolizálja. A bárány pedig Jézus Krisztust, minden hívő megváltóját. („Íme az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit...”)

10 éves a város

Részletek Fodor Antalné dr. polgármester ünnepi beszédéből

Ahogy idefelé jöttem, az volt az érzésem, minden ünnepel és az alkalomra „Mint áldozási ruhába öltözött leányok, csipkés ruhába bújtak a fák”. Útközben „Járkál bennem egy csendes hadsereg, könnyű léptekkel tolong, menetel. – Múltból toborzom emlékeimet: szelíd jövőmbé segítsenek el.”

Itt ülnek valahányan, kik városunk születésénél valamilyen formában bábáskodtak, óvták, védtek, hiszen tudták: gyenge még, és az idő múlásával rá kell, hogy szolgáljon a megelőlegezett bizalomra. Itt vannak azok is, kik szökkenő ágait nyesegették, formálták, s teszik ma is, hogy töretlen legyen a fejlődés. Nem volt zökkenőmentes ez a tíz év. Átszervezés, rendszerváltás, áramlatok nem kerültek el városunkat. Többször kellett mindent újra gondolnunk, más alapokról indulva újra kezd-

nünk. Az elszánt és igazi lokálpatrióta gondolkodású emberek munkájának köszönhetően töretlenül fejlődött és szépült a város, és lesz olyan, ahol magát mindenki otthon érezheti.

„Az alapot mélyre lerakták.

Te emeltél rá falakat.

Reád dőlne, ha nem folytatnád.

Eltemet, amit abbahagysz

a ház azé, aki betetőzi.

Másra hagynád? Majd kizavar.

Mire építsz: tiéd az ősi telek

s mit raktál rá – a fal.”

Csak nézzünk házunkra, új épületeinkre, hisz értünk élnek. Nézzünk a fákra, bokrokra, hiszen értünk zöldellenek. Nézzünk a közösségi emberekre, hiszen életük egy darabját a városnak adták. Most az évforduló kapcsán köszönetet kell mondanunk mindazoknak, kik városunkért munkálkodtak; a jelenlevőknek, hiszen valamennyien valahol, valamilyen formában segítettek.

Úgy érzem, a szemekben a jövőnket féltő aggodalom tükröződik. Ehhez a jövőépítéshez meg kell tartanunk és meg kell találnunk azokat az embereket, akik tenni akarnak; függetlenül ideológiáktól, eszméktől önzetlenül segíteni tudnak. Váci Mihály szavaival szeretném megfogalmazni, hogyan lehet a közös munkához egymás bizalmát elnyerni: „*És érezzék egy kézfogásról rólad, hogy jót akarsz, és te is tiszta, jó vagy; s egy tekintetük elhitesse véled: szép dologért élsz – és érdemes élned!*”

A város életében a 10 év gyorsan elszaladt, hiszen a mindennapi munka során együtt terveztük a jövőnket. Mindannyian éreztük, hogy a városi rang

önmagában nem elég, sokat kell ahhoz fejlődni településünknek, hogy az itt élők városias környezetben élhessék életüket. Az ember tulajdonsága, hogy rendszerint elégedetlen az elért eredménnyel, többet, szebbet, eredményesebbet szeretne. Ez az érzés a fejlődés motorja, hiszen mindig új tettekre sarkallja az embert.

Köszöntöm elején Váci Mihály költeményeiből vett idézetekkel igyekeztem megfogalmazni, milyen gondolatok foglalkoztattak az ünnepi ülésre készülődve. Ezek a gondolatok nem konkrétumokat tartalmaztak.

Röviden tekintsünk most közösen vissza a megtett útra. Irányítsuk figyelmünket a megvalósított feladatokra. Bizonyára néhányan már el is felejtettünk sok eseményt, hiszen mindig csak előre tekintünk.

Mi minden is történt 10 év alatt?

– *Városias jellegű társasházak* épültek a Csokonai úti mintalakótelepen.

– Az oktatás körülményeit javította, hogy *tornaterem épült a Bíró Lajos Általános Iskolában*, és elkészült az iskola korszerű új épületrésze, bővítve a tantermek számát. Korszerűsítésre kerültek a kis iskolaépületek.

– *Önállóvá vált a zeneiskola*, felvéve városunk szülöttének, Ádám Jenőnek a nevét.

– A középiskolai oktatásban *nagy előrelépést jelentett a Batthyány Kázmér Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola és kollégiumának átadása*. 5 éves működése alatt az intézmény sok újszerű kezdeményezés élére állt, így nem meglepő, hogy értékes helyet foglal el a középiskolák között.

– A *Csonka János Ipari Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola* helyzetére hatással volt a környező ipari üzemek termelésének visszafogása, megszűnése. A jövő lehetősége a Phare-program keretében elnyert pályázat alapján az új képzési program kialakítása. – Iskoláinkban megteremtődtek az idegen nyelvi és művészeti oktatás feltételei.

– *Új csecsemő-tanácsadó* került átadásra, mozgásfejlesztő óvoda létesült. TB iroda és OSZI működik a városban.

– *Átadásra került a Városi Könyvtár*, ahol galériát is avattunk 1995-ben.

– Korszerűbb feltételek közé költözött a *Rendőrség*, átadásra került az új posta, büszkéek lehetünk a *Flóra Hungária* nagybani virágpiacra, amely a nemzetközi virágkiállítással kitekintést ad határainkon túlra, ismertté teszi városunk nevét.

– Talán megjelenésükben nem látványosak, de jelentőségük miatt kiemeléséremelnek azok az infrastrukturális beruházások, melyek megvalósultak: *a város vízellátása, telefon- és gázhálózat fejlesztése, útjaink többségének szilárd burkolattal való ellátása, az új Bercsényi és Lehel út megépülése.*

– Befejezéshez közeledik a *szennyvíztisztítómű* építése.

– Felhők is beárnyékolják az eget, hiszen új helyzetet teremtett a *Csepel Autógyár és a Pestvidéki Gépgyár átalakulása.*

Nem volt célom, hogy a 10 év alatt megvalósult minden fejlesztésről szóljak. De legyen ez a mai nap egy kis ünnep mindannyiunk számára.

Kívánom, hogy a közös élménytől feltöltődve legyen erőnk továbbítani a megkezdett munkát és formálni, alakítani kis városunkat, amely lakóhelyünk.

(Elhangzott 1996. január 26-án, a jubileumi ünnepi megemlékezésen, a Városi Könyvtárban)

A Kis-Duna jobb partján elterülő település léglékvétele

Török Ferenc „fecskerakásos” módszerrel készült nádfedeles háza a Kinizsi utcában

Dunaparti részlet – A víz már az Árpád-strandnál sem alkalmas a fürdésre

Szigetszentmiklós történetéből

Szigetszentmiklós területe és határa már az őskor óta lakott. Sok helyen, de főleg a Duna két ága mentén lévő magaslatokon találtak őskori emlékeket, hajdani falvakat, temetőket és más leleteket. Ezek részbeni ismertetésével kezdjük helytörténeti monográfiánkat. Felhívjuk olvasónk figyelmét, hogy a város múzeumaiban és magángyűjteményeiben ezekről gazdag tárlatot tanulmányozhat.

Rézkori urna

Őskor

A leletek tanúsága szerint az első őskori embercsoport mintegy hatezer éve telepedett le a környék dombjain. A legrégebb nyomok kőkoriak. A Kétkő környékén, a Szőlő utca 18. számú portáról és az Oláh strand dombjáról való több lelet: kőbalt, kőkés, edénycserép, tűzhelymaradvány és csontok. A leleteket a Városi Múzeum őrzi.

A határban 6000 évesre becsült kőkori cserepek kerültek elő. Az utóbbi 50 év alatt a Magyar Nemzeti Múzeum ötször rendezett ásatást. A legutóbbi régészeti feltárás 1989-ben az M0-as autópályát építéskor előzte meg, a Czuczor-sziget csücskénél. Kőkori, rézkori, bronzkori és kelta leletek kerültek napvilágra.

A rézkori (Kr. e. 2200–1800) edényeket a Béke utca végéről, az Alsóbuckákból, és a Nyilasok dűlőből hozták felszínre az ásatások nyomán. Ezek harang alakú, díszes edények. A Nemzeti Múzeumba kerültek.

A bronzkori (Kr. e. 1800–900) népek temetőit a Felsőtagban ásatta ki a Budapest Történeti Múzeum 1962–1963-ban. Mintegy 150 urnasírba bukkantak. Határunkban több száz sírt magukba foglaló urnatemetők is vannak. Úgytűnik, hogy Csepel-sziget a bronzkorban volt a leglakottabb.

Ókor

A vaskor (Kr. e. 900–500) embere is hagyott emlékeket a Béke utca elején. A Czuczor-sziget hídjánál találták meg a kelták lakógödreit. A szarmaták későbbi maradványait a Losonczy utcában találták meg. A rómaiak által

A Felsőtagban 1962 és 1963 között folytatott ásatások során előkerült kb. 3500 éves agyagedények. A helyi honismereti szakkör tagjai segítettek a 150 sír feltárásában.

faragott kőveket találtak a református templom lebontási munkálatai közben a falban. A város területén több római pénzt is találtak, a keresztyén egyháztörténelem korai időszakából, a II. és III. századból. Ezek láthatók a kiállításon is.

A Csepel-szigeten a népvándorlással az *avarok* telepedtek le Kr. u. 568-ban. Birodalmuk határai jóval meghaladták a Kárpát-medence területét. Hároszon 20 avar sírt tártak fel, csontvázakkal és értékes leletekkel, arany, ezüst fülbevalókkal. Fibula, vas-kengyel került elő.

Róma nagy császárai elküldték légióikat a Duna-tájra. Hazánk folyami-kilométerei képezték az egykor hatalmas ókori birodalom határát, a limest. A nagy császárok közül az első idejében, *Augustus* császár uralkodása alatt született *Betlehemben az Úr Jézus Krisztus*, a világ megváltója. Róma nehezen fogadta el a „rabszolgák vallását”, de mégis nagy a valószínűsége, hogy hazánk területére lépő egykori hódítók között már voltak keresztyének. Más Duna menti, de római lelőhelyeken találtak hazánkban keresztyén sírfeliratokat keresztyén gondolatokkal. Szabad polgárok csak kevesen, legfeljebb kereskedők váltak keresztyénekké. A Nyugat-Római Birodalom széthullásával számítjuk az ókor végét.

Középkor

Anonymus, III. Béla király névtelenségbe burkolódzó történésze, majd kétszáz évvel államalapító királyunk után írta meg a *Magyarok eredetét* (*Gesta Hungarorum*), amelynek 44-ik fejezete tartalmazza az akkor még ismert mondákat, énekeket a honfoglalásról. Árpád vezér főlovásza, *Sepel nevéről*

A Kossuth Lajos utcában álló Városháza 1930-ban épült

1943-ban állították fel az I. világháborús emlékművet, Borberek Kovács Zoltán alkotását

kapta Csepel-sziget a nevét. Az első fia, Solt már itt született. A szigeten a honfoglaló magyarok bőven találtak halat, vadat, lovaiknak legelőt, és ami minden település legfontosabb kelléke, jó ivóvizet. Hazatérve a kalandozásokról a vezérek Sepel szigetén mondták el beszámolóikat.

A honfoglalás kori leletek száma kevés, de találtak vizesárokkaal körülvev, földbevaýt lakásokat, vaskéseket, sarlót, őrlőköveket, edények cserepeit, tűzhelyek nyomait. A középkorban kapta a település *Szentmiklós* elnevezést. 1264-ből, 1300-ból, 1342-ből és 1456-ból származó oklevelek említik. Egy 1456-os oklevél nevezi először a települést „szigeti-Szentmiklósnak”. Az első templomot IV. Béla királyunk korában emelték, román stílusban. Védőszentje Szent Miklós, nevét a halászok és pákászok védőjéről kapta előbb a templom, majd idővel az egész település. A templomot Mátyás (1458–1490) király idejében építették át gótikus stílusra.

Újkor

1541-ben jöttek a törökök Csepel-szigetre. A lakosságot adófizetésre kötelezték. 1546-ban volt az első összeírás, ami tanúsítja, hogy a faluban 92 adófizetésre kötelezett magyar család élt. Ez az időszak valamiként kedvezett nekik, mert 21 évvel később már 118 család él és adózik Szentmiklóson, 41.582 akcse értékben. Ebben az időben lehetett Szigetszentmiklós rövid ideig mezőváros. Bárános címerét 1590-től ismerjük. A török uralom elősegítette a reformációt. A „vallásjavítás” jutott győzelemre, és a falu 1570 körül teljesen reformátussá vált. 1576-ban Váczi Tamás volt a lelkésze.

A hadak nem kímélték a települést. 1634-ben már csak 14 adófizető szerepel Szentmiklóson. Veszélyeztetik a lakosságot és a település épületeit az árvizek is.

A törökök kiűzése után, 1700-ban 45 szentmiklósi családot írtak össze. Ezután visszajöttek az elmenekültek. 1720-ban már 72 család él a településen. Valamennyien reformátusok. 1768-ban, az úrbéri földrendezés után egy barokk stílusú, új templomot építettek.

Amíg az orvostudomány le nem küzdötte a nagy járványokat, az epidémiák sok embert elpusztítottak.

1831-ben, két hónap alatt 86 ember halt meg Szigetszentmiklóson kolerában. Azután néhány évre árvíz döntötte romba a falu 152 házát. 1850-ben megisméltődött az árvíz, és újabb 80 ház dőlt össze (Kardos István tanító feljegyzése).

Az 1956-os árvíz

*Solinay Gyula urnak
vini Aug. 1895.
Kossuth Lajos
TORINO-NIZZA*

Kossuth Lajos, Szigetszentmiklós első díszpolgára (1892)

A lakosság az 1848-as szabadságharcba nemzetőrök százait küldte. Ezt az osztrák megtorlás követte.

A mai határ képét 1862-ben alakították ki. 1868-tól van önálló orvos, 1899. óta gyógyszertár a településen. 1887-ben alakult meg a hitelszövetkezet. Lakihegy urasága birtokaiból földet kaptak a falu lakói. A múlt század végén kezdődött az iparosodás. Szigetszentmiklóson szorgalmas földművelők, állattenyésztők laktak, de már 60 kisiparos is élt a községben.

A XIX. század utolsó évtizedeiben sem sikerült kikerülni romboló pusztításokat. 1891-ben árvíz zúdult a községre.

A fejlődés és az iparosítás nagy eseményének számít, hogy a következő évben megépült Ráckevéig a HÉV, ami a sziget számos községét köti össze a fővárossal ma is. Ekkor kezdődik meg a munkások mindennapos utazása az otthon és a gyárak között.

Legújabb kor

A következő korszakot két világháború és a közeledő ezredforduló jellemzi. Az első világháború a falutól 94 ember életét követelte áldozatul. Bár ezután országosan nehéz gazdasági évek következtek, a község földrajzi fekvése és a rohamosan fejlődő hadiipar következtében, népesedett, erősödött a település. 1928-ban kapott villamos áramot a falu. 1930-ban épült a községháza. A római katolikusok 1936-ban templomépítéshez fogtak. 1937-ben indult meg a hajóforgalom. A község bekapcsolódhatott az olcsó vízi közlekedésbe. 1939-ben kezdték építeni a Dunai Repülőgépgyárat. Sok helyi munkás kapott benne

A II. világháborúban szétlőtt református templom

állandó foglalkozást, de a fellendülést alig 5 évvel később drámai pusztulás követte. Ellenséges bombázógépek a gyártelepet teljesen lerombolták, és félbeszakadt az akkor legkorszerűbbnek számító ipar. Addig a gyár sok embert vonzott, és sokan települtek Szigetszentmiklóásra. 1940-ben a falu nagyközségi rangot kapott. A lakosság ekkor 4800 főnyi. A lakóházak száma pedig 1250 volt.

A második világháborúnak Szigetszentmiklóson 1944. november 25-én az orosz csapatok bevonulása vetett

véget. Két hónapos harc, és sok emberélet volt ennek az ára. 1945-ben a lakosság 70%-a földműves, 25%-a ipari munkás. A többi mással keresi kenyerét. 1949 novemberétől ismét beindult a Csepel Autógyár, ahol több ezer szigetszentmiklósi kap munkát. Abban az évben a népszámlálás szerint 6470 a lakosság száma, de már 1960-ban 10 400. 1959-ben Szigetszentmiklós új települése a „József Attila lakótelep” elnevezést kapta. Ezen a lakótelepen óvoda, bölcsőde, iskola épült. Az igazi fellendülés a hatvanas években köszöntött a községre. Járdákat, orvosi rendelőt, vízművet, helyi malmot, kenyérgyárat nyitottak. 1964-ben ünnepelték Szigetszentmiklós fennállásának 700 éves évfordulóját. 1965-ben megnyílt a falu múzeuma.

1970-ben újból *nagyközség* lettünk.

1979-ben megnyílt az *Ádám Jenő Emlékház*. A magyar zenei műveltség felejthetetlen Kossuth-díjas mestere, a város örökös polgára volt 1982-es haláláig.

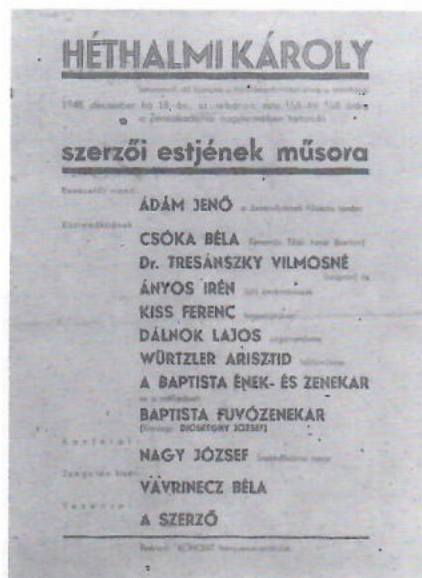
Kapcsolatának egyházunkkal érté-

A Csepel Autógyár fénykorában több mint 10 000 munkást foglalkoztatott

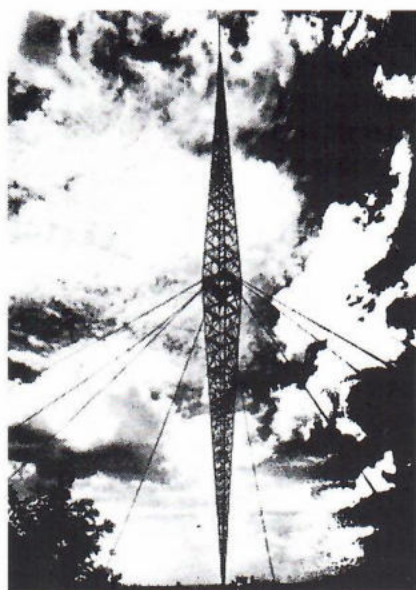
A gyár dolgozóinak építették a lakótelepet

ket ad barátsága Héthalmi Páth Károly zenetanárral, akinek felkérésére írta 263. számú *gyülekezeti énekünket*, ami 1935-ben ifjúsági induló volt Tah-i táborunkban.

Idős napjaiban testvéri közösségünkre bízta magát.

A település lakossága számára nagyon jelentős esemény, hogy 1982-ben megindult a helyi autóbusszjárat, és a következő évben megépült a mentőállomás, és átadták a képzőművészek Alkotóházát.

1933. december 2-án avatták fel a lakihegyi rádióadót. A 307 m magas, jellegzetes szivar alakú adótorony építésekor a világ legmagasabb antennatornya volt, s egy ideig Európa legmagasabb építménye.

1984-ben ipari műemlékké nyilvánították a lakihegyi adótornyot, ami több évtizeden át a magyar rádiózás jelképe, és a hazai műszaki építészet egyik büszkesége volt.

A település fejlődött, gazdagodott és még üdülő jellegét is sikerült megőriznie. A lakosság száma közben 21 780 főre növekedett. Abban az évben városi jogú nagyközségi, 1986. január 1-től pedig városi rangot kapott Szigetszentmiklós. Új iskolák nyíltak, a város kulturális központtá fejlődött. 1988 nyarán megjelent az első helyi kiadású hetilap, a Kisdonatáj, amit két évvel később követett a Miklósi Újság és a Szuperinfó.

A helyi református egyház jelentősége megnövekedett. Villányi Péter református lelkészt 1991-ben esperessé avatták, és Szigetszentmiklós esperesi székhely lett. 1989. június 24-én, 45 évi némaság után újra megszólalt a templom harangja. A templom néhány év múlva új orgonát is kapott.

1990-ben 19 új önkormányzati képviselő és dr. Uri József polgármester vezetésével városunk új közigazgatása működni kezdett. Új könyvtár létesült, és a város határában megnyílt a Csepel-szigetet átszelő M0-ás autópálya. Az év végéről felvett népszámlálás 21 021 lakost regisztrált. 1994-ben a

szigetszentmiklósi városháza homlokzatára felkerült ismét a bárányos címer. A következő évben, a könyvtár emeletén megnyílt a Városi Galéria. Új posta és a környezet védelmére szennyvíztisztítómű épült. 1996. január 26-án megünnepeltük a várossá válás tizedik évfordulóját. A honfoglalás 1100. évében az ünnepségek ezzel elkezdődtek, majd februárban folytatódtak és az év végéig tartanak. Az ünnepségsorozat kiemelkedő eseménye, hogy a 65 évvel ezelőtt

épült baptista imaház elbontása után, a Baptista Gyülekezet megnyitja új templomát 1996. augusztus 18-án. A mintegy 3000 m² alapterületű templom és missziós centrum alapkövét 1990-ben tették le.

A lakótelep madártávlatból

VÖÖ IMRE

A református gyülekezet új templomát 1991-ben avatták föl

1936 és 1942 között épült a római katolikus templom

65 évvel ezelőtt épült a baptista imaház

Az I. számú Biró Lajos Általános Iskola

A II. számú József Attila Általános Iskola

A III. számú Erdei Ferenc Általános Iskola

A Batthyány Kázmér Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola

A „Sárga ház” ad otthont a Városi Könyvtárnak és a Galériának is

A Posta új épületét 1995 végén adták át

„A víz bennem
Az ősi elem
A szívé a küzdelem
Vízé a győzelem!”

Á. J.

Ádám Jenő síremléke a sziget-szentmiklósi temetőben

Ádám Jenő

A Kossuth-díjas Érdemes Művész 1896. december 12-én Szigetszentmiklóson született, 1982. május 15-én halt meg. Szigetszentmiklóson van eltemetve.

Harminc évig volt a Zeneakadémia tanára. Kodály Zoltán biztatására megírja a „Módszeres énektanítás a relatív szolmizáció alapján” című művét.

A zenéről, népdalainkról, a magyar zene múltjáról szóló könyvei, rádió- és TV-előadásai közérthetően, népszerűen szóltak mindenkinek.

Tanulmányai, kritikái magyar, dán, svéd, finn, svájci napilapokban, folyóiratokban, szaklapokban jelentek meg. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar népdal gyűjtése, feldolgozása, tanítása terén.

Életének utolsó 25 évében felkereste Észak- és Dél-Amerika magyarlakta településeit, ottani egyetemeket és parókiákat, ahol tanította a magyar népdalt, öregbítette a magyar zene és a magyar iskolai énektanítás hírnevét a „magyar módszert”.

Még életében, 1979-ben a Szigetszentmiklósi Tanács régi szülői házból Emlékházat alakított ki. Itt található személyes tárgyai és halála után ide került levelezése, dokumentumai. (Szigetszentmiklós, Árpád utca 29.)

Szóbeli végrendelete alapján vagyonából 1986-ban Alapítvány kezdte meg működését. Az elmúlt 10 évben 22 tehetséges fiatal zenész kapott ösztöndíjat.

Hazánkban több zenei általános iskola és kórus vette fel Ádám Jenő nevét.

Az Ádám Jenő emlékszoba

Szentmiklós híres szülötte

Ádám Jenőre emlékezik az ország

Azon a háború utáni első tavaszon a Duna vize hídroncok között örvénylett. Egy ideiglenes átjárón, a vasvázakra rakott deszkákon az elsők között Ádám Jenő ment át a rádió épületébe, s májusban már utcai hangszórókon szólalt meg, szeptembertől pedig a rádióban folytatta zenetörténeti sorozatát. Egyszerű emberekhez szólani egyszerűen – ebben rejlett Ádám Jenő országos népszerűségének titka.

Szigetszentmiklóson született, 1896. decemberében. 1982. május 15-én halt meg, s holtában visszatért szülőhelyére. A két dátum között olyan élet feszül, amelyet keveseknek oszt ki a sors. De hányódás és küldetés, véletlen és belső készletés mind egyfelé viszi: művelni, megszerettetni, megismertetni a zenét.

Amíg gyerek volt, családjában nem futotta rá, hogy zenére taníttassák, hát tízévesen maga tanulta meg a hangjegyzírást, s egy játékcimbalom hangjait kottáztatta. Később, a budai tanítóképzőben a zongora és a hegedű is kötelező tantárgy volt, de Ádám Jenőnek ez a kötelező a legfőbb örömét jelentette. Ifjúsági zenekart alapított, tanára a kórus vezetését is rábízta, vasárnap délelőttönként zeneismertető előadásokat tartott, komponált. Mintha valaki a fiatal diák hétköznapijaiba belekarcolta volna a jövő vázlatát: „ez lesz majd az életed”.

Rövid néptanítóskodás után katonasorba került, 1916-ban már orosz fogóságban találta magát, ahol száztagú férfikart szervezett. Transzportokban, kórházvonaton, újabb fogolytáborokban is mintha a zene kapaszkodott volna utána – vagy fordítva: ő a zene után.

Hazakerülvén, a Zeneakadémiára jelentkezett, Kodály Zoltán vette fel növendékei közé. Nyaranta népdalgyűjtő utakra járt. Dirigensként is egyre gyakrabban lépett dobogóra, oratórium estjei is ismertebbé tették a nevét. A Zeneakadémia kórusát addig nem ismert szintre emelte: a több száz tagú énekkar nyilvános bemutatói eseményeivé lettek a magyar zenei életnek.

A külföldi turnékon Ádám Jenő mindig szerét ejtette, hogy a nagyobb városok rádióiban előadást tartson a magyar népzeneről.

A környező országokban élő magyarok sorsát, életét jól ismerte, aztán kapcsolatot talált az óceánon túlra kerültekkel is. Hónapokat, éveket töltött a magyar közösségekben, hazai zeneműveket vezényelt, zenekarokkal, kórusokkal, táncgyűttesekkel foglalkozott. Talán felesleges jelzót keresni ahhoz, mit jelentett mindez a világba szétszóródottak nemzeti öntudatában, önbecsülésében.

Szigetszentmiklós nemcsak büszke híres szülöttére: őrzi hagyatékát, ápolja emlékét. 1979-ben – még Ádám Jenő életében – emlékházzá alakították az épületet, ahol született. Minden év decemberében és májusában emlékhangversenyt tartanak a református templomban, tisztelegve élete, munkája előtt.

(A Népszabadság cikkét közölte a Miklósi Újság 1996. februári száma)

„A lángoló lelkű nevelő”

Száz éve született Ádám Jenő

„...minden erőmmel és képességemmel, itthon és külföldön egyaránt az egyszerű magyar ember művelődését szolgáltam. Minden embernek ott kell dolgoznia, ahol nincs helyettese. Én a zenei népművelést választottam: muzsikálni, énekelni tanítani az embereket – szeretni, érteni a szépet a zenében is – ez volt a célom.”

Mindenkit magával ragadott

Ádám Jenő vallomása összefoglalta egész gazdag életét. Első emlékem Ádám Jenőről a Lónyay utcai Református Gimnázium egyik hangversenyéhez kapcsolódik. A műsoron Kodály-műveket hallhattunk, a bevezető szavakat Ádám Jenő mondta. Felejthetetlen volt, ahogy a Páva variációk előadása előtt bemutatta a több ezer éves dallamot, távol, Ázsiában élő rokonainknál fellelhető variánsaival. Előadásából sugárzott a magyar zene iránti szeretet, mindenkit magával ragadott az a lelkesedés, hazaszeretet, amely egész emberi magatartására is jellemző volt. Bár Kodály azt mondta, hogy a zenéről nem beszélni, azt hallgatni kell, úgy éreztük, így szabad, és így kell beszélni a zenéről, és akkor könnyű dolga van a karmesternek, zenekarnak, vagy az előadóművészeknek.

Száz éve, 1896. december 12-én született Szigetszentmiklóson. Pedagógusnak készült, de az első világháború alapos kitérőre kényszerítette. Pedagógusi vénája itt sem hagyta nyugodtan. A hadifogságban kórust, zenekart szervezett, tanított, vándorszínész-társulat zenészeként bejárta a szibériai településeket, majd 1919-ben Tatárszokban zeneiskolát szervezett, és megbízták a városi népház vezetésével.

A fogságból hazatérve

1921-ben beiratkozott a Zeneakadémiára, Kodály zeneszerzésosztályába. 1925-ig volt a nagy magyar zeneszerző tanítványa. 1929-től 1959-ig a Zeneakadémia tanára volt, de ezzel párhuzamosan 1938-ig budapesti iskolákban is tanított. Tanári munkássága is igen szerteágazó volt. Szolfézst, kamaraéneket, népzénet, módszertant, dalirodalmat tanított, és ő volt a Zeneakadémia kórusának a vezetője.

Karmesterként a legemlékezetesebb élményt Händel nagy oratóriumainak bemutatásával nyújtotta a hallgatóknak, de elsősorban az előadóknak. Minden műben, amely az irányításával megszólalt, benne volt lobogó egyénisége, de az előadott darab legbelső lényege is. Nem véletlen, hogy szinte kizárólag

szöveges darabokat mutatott be, ahol a mondanivaló legapróbb részletei is kifejezésre jutottak a zenei megformálásban. Ha egy szóval akarom megragadni előadásainak lényegét, azt kell mondanom, élet volt a legegyszerűbb dallam megformálásában is, nem törődve a megszokásokkal, minden alkalommal újból kelt életre a halott kottakép.

Ő dolgozta ki az úgynevezett Kodály-módszert

Életművének legnagyobb hatású gyümölcse a „Módszeres énektanítás” című könyve, amelyben Kodály kérésére a relatív szolmizáció rendszerét, az ún. Kodály-módszert dolgozta ki. Az általános iskolai énektankönyveket is ő készítette el. Sajnálatos, hogy politikai okokból ezeket a könyveket kivonták a használatból, és több mint három évtized után kerültek csak vissza a pedagógiába. „Módszeres énektanítás” című könyvét számos nyelvre lefordították. Egy alkalommal keserűen jegyezte meg, hogy Dél-Amerikában egy könyvesbolt kirakatában látta spanyol nyelvű kiadását, de a könyvben a neve meg sem volt említve.

Zeneakadémiai órái élményt adók voltak. Megtanulhattuk tőle, hogyan lehet valaki a pedagógia művésze, hogyan lehet a legszárazabb anyagot is érdekessé, izgalmassá tenni, hogy lehet ugyanazt sokféleképpen megtanítani. Bármit tanított, mindig megnyilvánult izzó magyarsága. Soha nem felejtjük el azt a tanítást, amit 1957 első óráján hallottunk tőle. „Leigázhatták ezt a kis népet tankokkal, de a zene területén mi vagyunk a nagyhatalom, és leigázóink magyar nyelven éneklük a Psalmus Hungaricumot.”

Ő volt talán az első, aki szíven viselte a szétszórtságban élő magyarság sorsát. Bejárta a világot, hogy a messze kontinensekre szakadt magyarokban felébressze magyarságtudatukat, felelősségüket hazájuk iránt, azáltal, hogy beszélt nekik a magyar népdalokról, a zsoltárokról, a magyar zenéről.

Szerepe az egyházi zenében

Az egyházi zenéhez, magyar református zenékhez is ugyanilyen szeretettel, túzzal vonzódott. Kedvenc témája a zsoltár volt, nem tudott betelni Szenci Molnár Albert zsoltárfordításainak csodálatával, a zsoltárfordító nyelvezetének szépségére, hitének mélységére, prozódiai zsenialitására mindig tudott mondani néhány tucat példát. Emlékezetesek voltak előadásai, amelyek közben mindig megénekelte hallgatóit.

A Zeneakadémia protestáns egyházzenei tanszakának egyik vezető, meghatározó egyénisége volt. Részt vett énekeskönyvünk szerkesztésében. Nagy kár, hogy a vezető református egyházi muzsikusok közt akkor sem volt felhőtlen az együttműködés. Volt, aki népszerűségét irigyelte, volt aki csípős megjegyzései miatt sértődött meg, pedig de nagyszerű eredményeket lehetett volna együtt elérni!

Idejének egy részét Mátraházán töltötte. Gyakran megjelent a Református Lelkész üdülőben, ahol jóízű beszélgetéseket folytatott az ott tartózkodó

lekipásztorokkal. Ilyenkor sokszor kapott felkérést, hogy egyik-másik gyülekezeti kórusnak írjon könnyű énekfeldolgozást. A kérésnek mindig eleget tett néhány perc alatt, a mindig kéznél levő kottapapír-darabkára elkészült az egyszerű kórusfeldolgozás. Ezeket a kéziratokat nem őrizte meg. Így, ha néhány hét múlva ugyanarra a dallamra kértek művet, a pillanatnyi ihlet, hangulat hatására egy kicsit másként alakult a dallam, változott a szólamvezetés. Kérdezhetjük: melyik forma a hiteles? A válasz egyszerű: mindegyik. Ez is zenéjének, egyéniségének léletszerűségét, szabadságát bizonyítja. Sokszor felhatalmazta a kórus vezetőjét, ha túl nehéznek találja, változtasson rajta, egyszerűsítve a művet, vagy ő maga írt egy könnyebb változatot.

Hivatalos elismerésben ritkán volt része, ezt pótolta tanítványainak és a református gyülekezeteknek a szeretete. Régen megérdemelt Kossuth-díja is 1957-ig váratott magára. Mindannyian megdöbbenően álltunk temetésekor a Farkasréti temetőben, amikor egy hirtelen támadt szélroham felborította az egyik kandelábert, és pillanatok alatt lángot fogtak a koszorúk. A gyors beavatkozás eredményeként sikerült eloltani a tüzet, csupán egyetlen koszorú semmisült meg: a Kossuth-díj Bizottság koszorúja.

Öröm volt számára, amikor szülőhazájában, Szigetszentmiklóson 1979-ben megnyílt az Ádám Jenő emlékház.

Befejezésül hadd idézzük Szokolay Sándor szavait: „Ádám Jenő, ez a Név Szimbólum, Példakép és Fogalom. Lángoló lelkű Nevelő Ő. Árad belőle az Erő, a Szeretet. Féltő Szeretet! Emóció, pátosz, élményszerűség – mindez kicsattanó, kifejező erővel! Beleégette a zene szeretetét mindenkibe, aki elé került!”

Legyen számunkra tanulság, példa egész élete, munkássága!

MÁTÉ JÁNOS
karnagy

Az 1979-ben megnyílt Ádám Jenő Emlékház

Biró Lajos, a nagy magyar Új-Guinea-kutató

100 éve vágott neki az ismeretlennek

A „Stettin” fedélzetén

1896. január elseje. A „Stettin” német gőzhajó korlátjához támaszkodva áll fehér ruhában egy férfi, és merően figyel a láthatáron feltűnő partok felé. Ősz szálak vegyülnek már hajába s mellére omló szép szakállába. Biró Lajos várja itt a pillanatot, hogy rátehesse lábát a messzeségben kibontakozó Új-Guinea partjára.

Hosszú volt az út idáig. Hosszú nemcsak Genovától, ahol hat héttel ezelőtt hajóra szállt, s azóta körülhajózta a fél világot, de hosszú volt az is – majdnem 40 évbe telt –, amíg Tasnádról, édesapjának szegényes asztalosműhelyéből idekerült.

1856. augusztus 28-án született, de alig 10 éves korában már – elhagyva szülőházát, szüleit és kilenc testvérét –, egyedül vágott neki az életnek, a nagyvilágnak. Református lelkipásztor akart lenni. Hiszen ez volt az egyetlen értelmiségi pálya, amelyen mint szegény szülők gyermeke, némi támogatásra és előmenetelre számíthatott. Sőt, talán az egyetlen lehetőség arra, hogy esetleg mint misszionárius megismerkedjék távoli földrészekkel, ismeretlen népekkel. Persze még így, előbb a zilahi, majd később a debreceni református

kollégium diákjaként is óraadással kellett megkeresnie szűkös mindennapiját. 1875-ben, érettségi vizsgája után, beiratkozott a debreceni teológiára, de hamarosan felköltözött Budapestre, s ott folytatta tanulmányait.

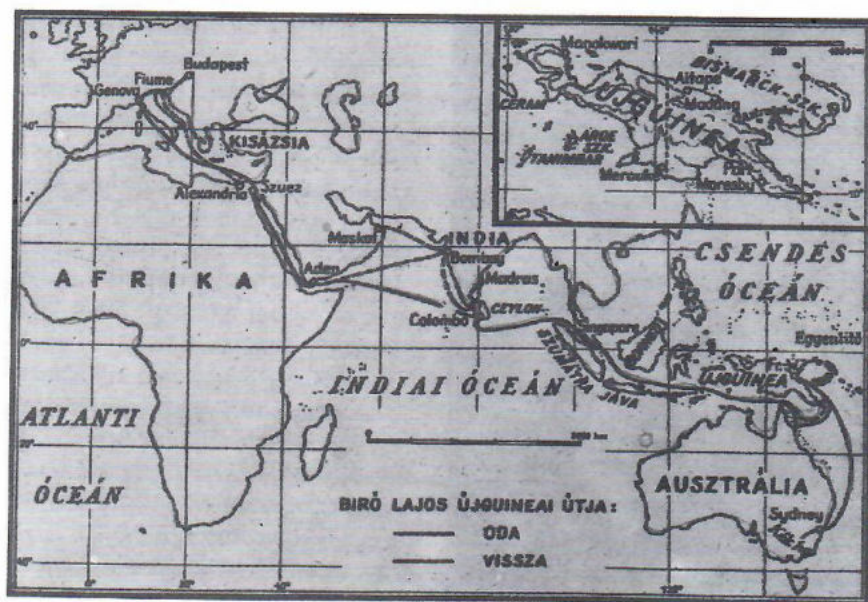
Két év múlva azonban hátat fordított a papi pályának, és régi vágyának engedve teljes erővel és odaadással nekilátott a természettudományok megismerésének. De ahhoz, hogy Budapesten az egyetemre járhasson, előre meg kellett teremtenie a szükséges anyagi létalapot. Házitanítóként, nevelőként kuporgatta össze a megfelelő „tőkét”. Ha ez megvolt, beiratkozott egy-két félévre az egyetemre, majd utána újból előlről kezdte a tanítós-kodást. Mi sem természetesebb, hogy ilyen körülmények között egyetemi tanulmányai hosszúra nyúltak. Közben – 1881-ben – a budapesti Rovartani Állomáson állást vállalt „filoxéra-biztosként”. Öt év múlva megvált ettől az állástól is, és megint

Biró Lajos

vidékre ment: a kecskeméti református főgimnázium helyettes tanáráként működött. 1892-ben visszatért Budapestre, hogy afféle „vén diákként” végre befejezze egyetemi tanulmányait, megszerezze a középiskolai tanári oklevelet. E hosszú évek alatt minden szabad idejében gyűjtögetett. Tarisznyájában egy darab kenyérrel és szalonnával, zsebében egy-két forinttal meg egy marék elmaradhatatlan Virginia-szivarral, végiggyűjtögette a Magas-Tátrát, a Máramaros megyei Kárpátokat, a horvátországi Velebit-hegységet, a Bihar-hegység bozótjait és barlangjait, de még a Nagyalföld végtelen rónaságait is. S amikor 1895-ben elvállalta, hogy Új-Guinea földjén a Nemzeti Múzeumnak állatokat és néprajzi tárgyakat gyűjt, – az induláshoz szükséges pénzüsszeget egymaga elő tudta teremteni. Kis könyvtárán kívül eladta ugyanis gyönyörű rovargyűjteményét is a Nemzeti Múzeumnak. A vételárral, valamint a Nemzeti Múzeummal kötött szerződéssel a zsebében 1895 novemberében nekivágott az ismeretlennek.

Érdeemes volt-e ez a csaknem négy évtizedig tartó harc? Mi sors várhat rá a rejtélyes, jóformán még teljesen ismeretlen szigeten? Mert Új-Guinea akkortájt még ismeretlen fehér foltnak számított a térképen. Nagyjából csak annyit tudtak róla, hogy „ha fehér ember beteszi a lábát ebbe a paradicsomba, vagy inkább pokolba, vagy három hónapon belül elmenekül onnan, vagy hat hónapon belül örök nyugalomra tér”. A 24 éves magyar zoológus, a nagyenyedi Fenichel Sámuel is ott áldozta fel életét a tudománynak. S most a 39 éves Biró Lajos útnak indult, hogy legalább 6–7 esztendeig éljen, dolgozzon és gyűjtsön ott. Pedig a halál máris megmutatta arcát a déli tengeren, ahol „csak a láz meg az agyonütés divatos halál”. Alig hagyta el a „Stettin” Singapore kikötőjét, a hajó első gépészét – alig nyolc órát tartó betegség után – a hullámsírnak adták át.

Biró Lajos új-guineai útja

Újból a „Stettin” fedélzetén

1901. december 21. Ismét a „Stettin” fedélzetén áll Biró Lajos. Évekig tartó maláriától és egyéb trópusi betegségektől elgyötört testtel, pénzzavaroktól és hatósági kellemetlenkedésektől megsebzett lélekkel, s mégis szomorúan búcsúzik Új-Guineától. Búcsúzik a szünyogok millióitól hemzsegő őserdőktől, a még a kórkorszak fejlődési fokán álló pápuáktól, a szívéhez nőtt „vademberektől”.

Friedrich-Wilhelmshafen, Berlinhafen, Stephansort, Erima, a Seleo-sziget, a French-szigetek: hosszú hónapokig tartó munka, sokszor betegség, de majdnem mindig szép eredmények emlékét idézik. Kétszer kellett új-guineai tartózkodását megszakítania, és gyógyulást keresnie előbb Hátsó-India és Jáva mérsékelt éghajlata alatt, majd Ausztrália hűvösebb hegységeiben. Miként az akkoriban Német-Új-Guineában tartózkodó és élő kevés számú többi európai, Biró Lajos is kizárólag bennszülöttek segítségére támaszkodott. Egyszerű nyelvüket hamar megtanulta. A pápuák előtt ismeretlen célú, érthetetlen és bizony sokszor nevetségesnek is tűnő tevékenységével, gyűjtésével hamarosan felkeltette kíváncsiságukat, s bizonyos fokig félelmüket is. A „meriengien” pedig, a garabonciás, ahogyan elnevezték a pápuák, szorgalmasan gyűjtött, feljegyzéseket készített, és ládát láda után indított útnak Budapestre ritka állatokkal és néprajzi tárgyakkal tömve. Be sokszor kellett azonban pihennie! Hol késett a hazai pénzküldemény, és kénytelen volt adósságokat halmozva

hosszú időre csöndesen meghúzódni valamelyik európainak a házában, hol pedig malária vagy egyéb trópusi nyavalya döntötte le lábáról. Sokszor hevert magára hagyatva kunyhójában, s legfeljebb bennszülött szolgájának jóindulatára számíthatott. De újra meg újra lábra állt, és folytatta működését. Egészsége azonban egyre gyengült, és így hatévi helytállás után vissza kellett térnie hazájába. Vajon láthatja-e még egyszer a déli tenger csodáit, 'kezet szoríthat-e kedves „vademberei”-vel, akikről „Új-guineai utazásom emlékei” című könyvében így emlékezik meg.

„Ismétlen csak arra az állításomra térek vissza, hogy nincsenek már manapság vademberek, még kevésbé vadnépek. Ezek a kifejezések csak nemtudásunkat és előítéleteinket igyekeznek tetszetős kifejezésekbe burkolni. Igenis, lehet szó másféle műveltségről, állítunk föl benne fokozatokat, de nem humánus és nem helyes tőlünk, hogy

Biró Lajos kedvencei körében

ha az európai műveltséget csak azért igyekeznénk magas polcra állítani, hogy az alantabb állókat meg se lássuk. Az igazság az, hogy az emberi fejlődés törvénye nemcsak a mi társadalmunkra nézve érvényes, hanem a Föld bármely félreeső részében levő emberekre is, az általános emberi jó és rossz tulajdonságok ugyanazon hatásokat váltják ki a földkerekség minden népében.”

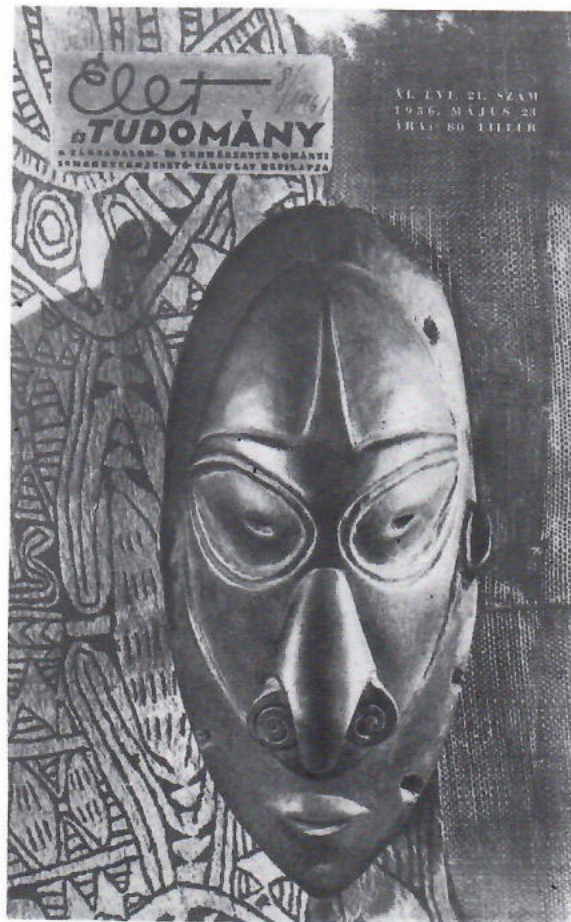
Más helyen:

„Nem akarok párhuzamot vonni Kelet és Nyugat közt. Pedig önként kínálkozik. Ha rá gondolok, hogy a művelt Nyugaton a legfelsőbb körök zoológiai kedvtelését a lovakon és kutyákon kívül a vadászati hírek statisztikai hőmérőként mutatják, hogy egy-egy vadászatban hány nyulat, fácánt, vaddisznót, őzet, medvét és más tenyésztett vadat lőttek le!... Aztán elviszik húsát, bőrét, agyaráit, agancsát. Vadászatban az én kőkorszakban élő pápuáim is eddig vitték. Csakhogy azok legalább nyíllal és dárddával állanak szembe, nem gyorstüzelő és biztosan halálos fegyverekkel. A kőkorszaktól idáig a haladás csak technikai. A rettegett kígyók még most se vadászat tárgyai. Miért nem?”

Biró Lajos Jáván, Indián és Afrikán keresztül 1902. augusztus 27-én érkezett Budapestre.

Alkonyat

Új-Guineából visszatérve szorgalmasan tartotta előadásait a messze földön tapasztaltokról, állatok és növények életéről, emberekről és szokásaikról, és megkezdte gyűjtései feldolgozását. A neki már szokatlan től elől 1903-ban Tuniszba menekült; 1906-ban nyolc hónapig remeteként élt nővérével az Ida-hegyen, de Kréta szigetén ismét betegágyának esett. Meglátogatta később Európa valamennyi érdekesebb múzeumát, gyűjtőtűtjain megint végigjárta egész Magyarországot. 1925-ben Törökországban és Kis-Ázsiában gyűjtött, és végül 1928-ban Bulgáriában töltött néhány hónapot. Minden útjával, minden gyűjtésével szaporodott a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményeiben a szebbnél szebb anyag. Különösen eredményesnek tartja utolsó útját. Bulgáriai tartózkodása és munkája ugyanis meggyőzte őt arról, hogy 72. életévének ellenére testileg-lelkileg még alkalmas arra, hogy újból kutatóútra induljon messze földré-

Új-guineai maszk a Sepik folyó vidékéről

szekre. Már lemondott dédelgetett közép-amerikai expedíciójáról, s le kellett mondania a Himalájába és Közép-Ázsiába tervezett útjáról. Egy tervéről nem mond le: Új-Guinea partjait még egyszer látni akarja, még egyszer találkozni szeretne a pápuákkal. Ez immár utolsó kívánsága.

De a sors másképp határozott. Alig három évvel később, 1931. szeptember 2-án Biró Lajos elindult utolsó útjára. A Rókus Kórház betegségén éppoly szegényen hunyta le szemét ő, a Nemzeti Múzeum tiszteletbeli öre, a szegedi egyetem díszdoktora, mint amilyen szegény volt az a diák, aki kerek két emberöltővel azelőtt Tasnádról Budapestre indult.

Egy élet munkája

Hogy mennyivel vitte előre korának természettudományi és néprajzi ismereteit, valamint hazájának tudományos megbecsülését, azt Biró Lajos, a szerény kutató alig sejtette. Az akkori magyar tudományos körök és a köztudat pedig semmi esetre sem méltányolták kellőképpen. Több, mint ötven kisebb-nagyobb tudományos és ismeretterjesztő cikkben, valamint két könyvben: „Hét év Új-Guineában” (Budapest, 1923) és „Új-guineai utazásom emlékei” (Budapest, 1932; ez már halála után jelent meg) adott számot Biró Lajos külföldi kutatóútjának eredményeiről és élményeiről. További két kötetben beszámolt az Új-Guineában gyűjtött, kincseket érő néprajzi tárgyakról: „Biró Lajos német-új-guineai (berlinhafeni) néprajzi gyűjtéseinek leíró jegyzéke” és „Biró Lajos német-új-guineai (Astrolabe-öböl) néprajzi gyűjtéseinek leíró jegyzéke” (Budapest, 1899 és 1901. A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Gyűjteménye I. és III.).

Mindez kevés ahhoz a tudáshoz képest, amit ő, a szerény és csendes tudós mintaképe, 75 éves korában sírba vitt magával. De itt hagyta hazájának, a Nemzeti Múzeumnak azt a mintegy 200.000 állatot, amelyet hosszú életén át gyűjtött be legelsőknek, ellátva biológiai jegyzetekkel is, aminek alapján elkészült az illető állatfaj első tudományos leírása. 130-nál több új állatfajt és nem kevesebb mint 22 nemet neveztek el róla. Neves bel- és külföldi kutatók egész sora évtizedeken át, mind a mai napig foglalkozik Biró Lajos gyűjtéseinek feldolgozásával és számtalan tudományos értekezésben újra meg újra visszatér Biró Lajos neve, dicsőséget szerezve a nagy magyar természetkutatóknak.

SZÉKESSY VILMOS
a Természettudományi Múzeum
h. főigazgatója

(Élet és Tudomány, 1956. május 23., Biró Lajos születésének 100. évfordulójára)

Biró Lajos 1908 és 1913 között lakott Szigetszentmiklóson.
Utcát neveztek el róla.

Szolgálataink népünkért

Billy Graham ismerkedik a magyar történelemmel

A korona, a jogar és az országalma

„... a magyar korona és a vámkedvezmény
ügye Carter elnök asztalán van ...”

A Magyarországi Baptista Egyház lapja, a Békehírnök 1977. december 11-i számában hozta le a következő írást.

Akkor – a szerkesztővel egyetértve – magam, mint a Szabadegyházak Tanácsa külügyi- és sajtótitkára vágtam össze az anyagot.

Palotai Sándornak nem mutattuk meg az írást, csak a lap megjelenése és szétküldése után tettünk egy példányt az asztalára. Néhány órával később – amikor elolvasta – kirohant az irodájából és a következőket mondta, a tőle telhető legnagyobb indulattal: „Ezért röpülni fogtok, de talán még én is.”

A „bűn” természetesen az volt, hogy Billy Graham és a korona-ügy direkt kapcsolatba került a „Kommentár nélkül” című írásban. Egy kommunista állam nehezen viselte el, hogy keresztyének segítségével jutott haza a magyar korona. (Dr. Almási Mihály)

BÉKEHÍRNÖK

„A jóvondó a béke embere”

XXI. (LXXII) 30. SZÁM

A MAGYARORSZÁGI BAPTISTA EGYHÁZ LAPJA

1977. DECEMBER 11.

Kommentár nélkül

Az Egyesült Államok visszaszolgáltatja a magyar koronát és a koronázási ékszereket

Katolikus Szó, 1977. november 20–27.

Az Egyesült Államok külügyminisztériumának szóvivője Washingtonban bejelentette, hogy a magyar koronát és a koronázási ékszereket visszaszolgáltatják Magyarországnak.

A Magyar Távíratok Irodát illetékes helyen felhatalmazták annak közlésére, hogy a Magyar Népköztársaság és az Egyesült Államok kormánya között tárgyalások folynak a magyar korona és a koronázási ékszerek visszaszolgáltatásának időpontjáról és ezzel összefüggő egyéb részletekről.

Békehírnök-részlet

dr. Billy Graham szeptember 9-i margitszigeti sajtótájékoztatójának anyagából

András Timár

A kérdésem így szólna, Graham úr: Ugyebár Ön ismeri a magyar szent korona problémáját. Amint jól tudja, ez a magyar korona 1000 esztendővel ezelőtt helyzetetett az első magyar király fejére, és azután a második világháború végén az amerikai hadsereg kezébe került és jelenleg az amerikai kormány őrületében van. A korona mind a mai

napig nem jutott vissza Magyarországra. Ön jól tudja, hogy a korona nagy nemzeti kincs; tud-e Ön arról valamit, hogy milyen tervek vannak a koronával kapcsolatban?

Graham

Természetesen a problémát ismerem. Az amerikai kormány Fort Knox-ban tartja a magyar koronát... A problémát ismerem, és itt ebben az országban is néhány barátommal beszélgettem erről és úgy vélem, hogy még Amerikában is beszélgetni fogok. De szeretném világossá tenni: sem egyházi vezetők, sem állami hivatalok, sem itteni barátaim nem kértek arra, hogy ebben az ügyben bármit is tegyek. Ha a jövőben bármilyen nyilatkozatot teszek ilyen dolgokról, az az én gondolatomat fogja tükrözni.

András Timár

Van Önnek saját elgondolása a koronáról?

Graham

Kezd kialakulni bennem. De ezt most nem fogom kinyilatkoztatni...

Billy Graham évtizedeken át volt az amerikai elnökök barátja. Hat elnöknek volt lelki tanácsadója. A Fehér Házban tartott istentiszteleteket és imaórákat ő vezette.

Billy Graham prédikál a kormánytagoknak. Mellette Reagan elnök és felesége

Billy Graham a Fehér Házban Bush elnökkel beszélget

A korona visszaadásának kulisszatitkai

Részlet dr. Haraszi Sándor: Húsz év a vasfüggöny mögött
Billy Graham-mel című készülő könyvéből

Jimmy Carter volt amerikai elnök magyarországi látogatása emlékezetbe idézi a fenti két problémát, mely összefüggésben van Billy Graham első magyarországi látogatásával (1977 szeptember).

Öt éven át dolgoztam Billy Graham magyarországi meghívásának létrehozásán. Nemcsak a magyarországi egyházak jóváhagyását és az Állami Egyházi Hivatal hozzájárulását kellett megszereznem, hanem a környező szocialista államok beleegyezése is lényeges volt a látogatás létrejöttében.

Billy Graham mindig szeretett volna bejutni a „vasfüggöny” mögé, de egyrészt félt a következményektől, másrészt nem hívták meg. 1972 júliusában Laczkovszki Jánost és Palotai Sándort, a Clevelandi Billy Graham Crusad-on bemutattam Grahamnak, aki a találkozáskor elmondta, hogy régóta szeretne ígét hirdetni Magyarországon. Erre Palotai odafordult Graham-hez és meghívta Magyarországra. Miután ezt bejelentettük az emelvényről a csaknem negyvenezer főnyi hallgatóságnak, ti. hogy a magyarországi egyházi küldöttség meghívta Billy Graham-et Magyarországra prédikálni, Palotai közölte, hogy neki erre egyáltalán nincs megbízása. Így került nekem öt évbe Graham hivatalos meghívásának létrehozása. 1977. augusztus 11-i dátummal kaptam kézbe Palotai aláírásával a meghívót, mellyel másnapra már Amerikában voltam. Augusztus 14-én vasárnap W. H. Smyth-tel együtt mentünk Montreat-ba. Graham lakásán megbeszéltük a meghívóra adandó választ, majd a magyarországi programot, az állam és az egyházak viszonyát, az ÁEH szerepét.

Nem az evangélium érdekli, hanem a korona

Egy alkalommal Graham megkérdezte, hogy miért hívták őt meg Magyarországra. Nem a két szép kék szemedért! – válaszoltam. A magyar kommunista kormányt nem az evangélium érdekli, hanem a korona hazahozatala és a legnagyobb kereskedelmi kedvezmény megadása. Ezért még az evangéliumot is elviselik. Odaadtam Grahamnak a Szent István koronája c. könyvet, és elmondtam neki, hogy a II. világháború végén a magyar koronát nyugatra menekítették és amerikai katonák őrizetébe adták a Fort Knox-i erődbe, ahol az USA aranyfedezetével együtt őrzik, és eddig egyetlen amerikai kormány sem szánta rá magát a korona visszaadására. Azzal érveltek, hogy a korona visszaadása legitimizálná a Kádár-kormányt. Továbbá, hogy a szovjetek el fogják lopni a koronát és a koronaékszereket. A szenátusban sorozatos kihallgatások folytak a korona ügyében.

Minden magyar egyesület és egyház kifejtette véleményét. Sokan voltak a visszaadás ellen. Én javasoltam Grahamnak, hogy támogassa a korona Magyarországra való visszajuttatását. Javaslatomat elfogadta, bár előtte soha nem hallott sem a koronáról, sem a legnagyobb kereskedelmi kedvezményről. Elmagyaráztam neki, hogy a legtöbb nyugati állam kereskedelmi kapcsolatai az Egyesült Államokkal az egyenlőség elve alapján működnek. Amerika olyan behozatali vámot érvényesít, mint amilyen vámot a szóban forgó nyugati ország Amerikának felszámít. Nem így működik ez a szocialista államokban. Ezek az országok csak akkor kapják meg a legnagyobb vámkedvezményt, ha megfelelnek az ún. Jackson-Vanik féle módosításnak. Ez azt jelenti, hogy Amerika a kommunista országokkal folytatott kereskedelmi kapcsolatainak fejlesztését összekapcsolta ezen országoknak az emberi jogok és a kivándorlás terén folytatott politikájával.

Az ügy asztalán fekszik

Az augusztus 14-ét követő hetet Billy Graham-mel töltöttem. Ő ezalatt befolyásos szenátorokat, média-komentátorokat, kormányzókat, politikusokat hívott meg és beszélgetett velük közelgő magyarországi látogatásáról.

Egyik nap Jimmy Carter, az Egyesült Államok akkori elnöke hívta fel Graham-et. Az elnök kifejezte jókívánságait a magyarországi igehirdetés kapcsán. Tudni kell, hogy Carter elnök maga is hívő baptista. Szülőfalujában, a Georgia állambeli Plains-ben vasárnapi iskolai tanító volt. Az elnök megkérte és meghatalmazta Graham-et, hogy áldáskívánásait adja át Magyarországnak népeinek, üdvözlését pedig a magyar kormányoknak. (Szó volt róla, hogy Billy Graham-et esetleg fogadja Kádár János.)

Amikor a magyar kormány került szóba, Graham megemlítette az elnöknek a magyar koronát, és a legnagyobb kereskedelmi kedvezményt. Az elnök azt felelte, hogy az ügy asztalán fekszik, melyben hamarosan döntést hoz, és mindkét kérést jóindulattal fogja kezelni.

Billy Graham a beszélgetésből bátorságot és erőt merítve, az elnök megbízásával, üzenetével indult Magyarországra. Tolmácsként mindenhova elkísértem Graham-et, és igehirdetése után átadtam Carter elnök üdvözlését, amit a hallgatóság nagy örömmel fogadott. De gondban voltunk, hogy adjuk át a kormánynak szóló üzenetet, mert kiderült, Kádár János nem fogad egyházi személyeket.

Miklós Imrével (az ÁEH akkori elnökével) a Billy Graham látogatás elején találkoztunk. Értesítettem őt, hogy Graham elnöki üzenetet hoz a magyar kormánynak. A sorra került találkozón Billy Graham elmondta Miklós Imrének, hogy a magyar korona és a vámkedvezmény ügye Carter elnök asztalán van és az elnök a kérdést jóindulatúan fogja kezelni, melyben hamarosan döntést is hoz. Miklós Imre azt felelte, hogy minderről tájékoztatja a Kormányt.

1977 novemberében egyik nap az orvosi rendelőmben felhívott Tom Gerth a Külügyminisztériumból, és érdeklődött, hogy mi a véleménye Billy Graham-nek a korona ügyében. Elmondtam, hogy Graham a korona visszaadását

támogatja, aztán megkérdezett engem, mint az Amerikai Magyar Baptista Szövetség főtitkárát, hogyan vélekedem. Nagyon fontos volt nekik az egyházak véleménye. Közöltem vele, hogy én is a korona visszaadása mellett vagyok. Tom Gerth biztosított arról, hogy beszélgetésünk szigorúan bizalmas, és titkos marad. Kis idő múlva levelet kaptam Molnár Balázstól, az AMBSZ elnökétől. Az elnök szigorúan megrótt, hogy nekem, főtitkárnak nem volt jogom nyilatkozni konvenciók döntés és felhatalmazás nélkül. Talán igaza volt, de nem lehetett várnom a következő év júliusáig, az újabb országos közgyűlésig. A titok úgy szivároghatott ki, hogy jogilag tájékozott magyar emberek az információ szabadságára hivatkozva kikényszerítették Tom Gerth-ből, hogy nyilatkozzon: ki hogyan vélekedik a korona visszaadását illetően. 1978 júliusában az AMBSZ végrehajtó bizottsága is szigorúan megrótt. Akkor már könnyen viseltem a bírálatot és megrovást. A koronát és a koronázási ékszereket egy küldöttség külön repülőgépen vitte Magyarországra. Cyrus Vance, az USA külügyminisztere 1978. január 6-án a Parlamentben átadta az ereklyéket Apró Antalnak, az Országgyűlés akkori elnökének. Az ünnepélyes aktuson részt vett Philip Kaiser, az USA nagykövete, aki Billy Graham-et a budapesti repülőtéren fogadta 1977. szeptember 3-án, első látogatása idején.

Carter elnök 1978-ban megadta Magyarországnak a legnagyobb vámkedvezményt is, megtartva Billy Graham-nek tett ígéretét...

Jimmy Carter életrajza

1924. október 1-én született Plains, Ga. városában. Feleségül vette Rosalynn Smith-et 1946. július 7-én, Plains, Ga.-ban. Gyermekük: John William, James Earl, Donnell Jeffrey, Amy Lynn (három fiú és egy leány).

Farmerként dolgozott Plains, Ga.-ban 1953-tól 1977-ig.

Georgia szenátusának tagja 1963-tól 1967-ig; Georgia kormányzója 1971 és 75 között. Az USA elnöke 1977-től 1981-ig. Professzor az Emory Universityn 1982-től kezdve. Vezetője a nemzetközi megfigyelő csoportnak Panamában 1989-ben, Nicaraguában 1990-ben, a Dominikai Köztársaságban 1990-ben, Haitin 1990-ben, a béketárgyalásokon Etiópiában 1989-ben.

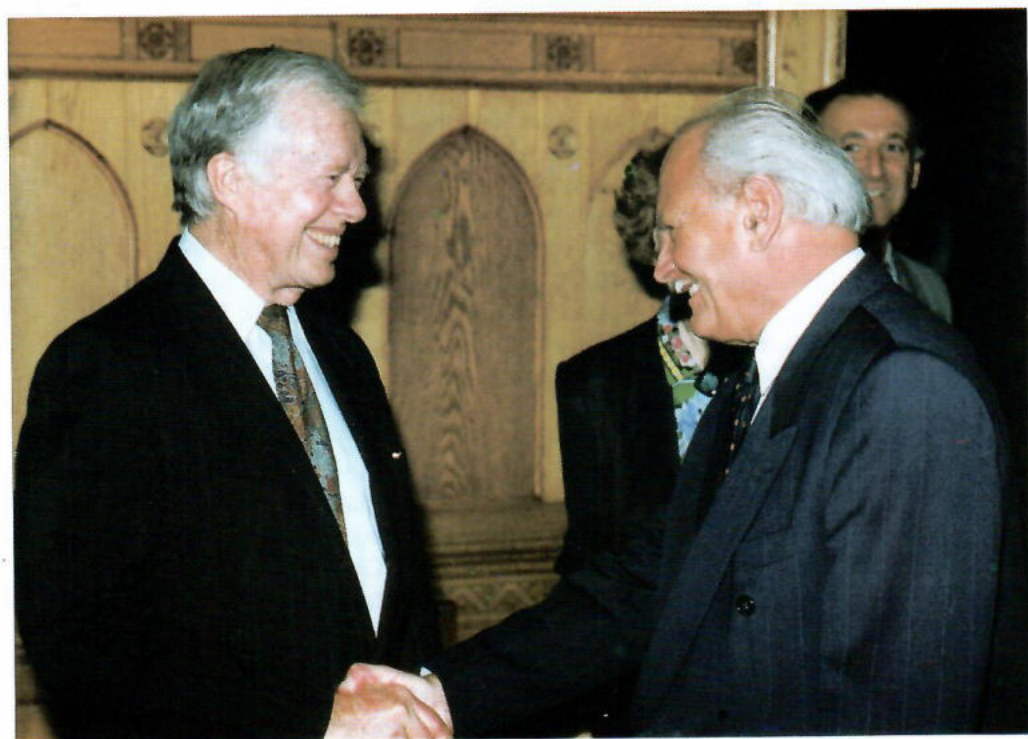
*

Amikor Jimmy Carter elvégezte középiskoláját 1941-ben, régi vágya teljesült, hiszen az U. S. Haditengerészeti Akadémiára kerülhetett. A világháború már dúlt, és várható volt, hogy Amerika is hamarosan belép a háborúba.

Tizenhét éves korában azt mondták, hogy várjon, és használja az idejét a matematika és a fizika megismerésére. Egy évig Carter a Georgia Southwestern College hallgatója volt Americus, Ga.-ban, közel plains-i otthonához, amikor átkerült a Georgia Institute of Technology-ra mint haditengerészeti kadét. A következő évben, 1943-ban fölvtették Annapolisba. „Az akadémia követelményei szigorúak voltak” – emlékszik vissza Carter. 1946-ban végzett. A háború miatt először egy átalakított csatahajóra osztották be. Ez nem valami jó kezdés volt: „A leginkább kiábrándultam a haditengerészetből, és

A Habitat for Humanity alapító elnöke Millard Fuller az atlantai építkezésen Bill Clinton elnök, Al Gore alelnök és Jimmy Carter korábbi elnök társaságában. Mind a négyen baptisták.

Göncz Árpád egy korábbi látogatása során üdvözli Jimmy Cartert

általában a katonaságból, és valószínűleg visszavonultam volna, ha végzős társaimmal együtt nem »az elnök jóakaratából« szolgáltunk volna.”

Carter 1981. január 20-án vált meg elnöki hivatalától, és feleségével együtt részt vett Ronald Reagan beiktatásán, majd azonnal elutazott, hogy köszöntse az Iránból megszabadult amerikai túszoikat, akik Nyugat-Németországba repültek. Azután a házaspár visszatért Plains, Ga.-ba. 1981-ben körutat tettek Kínában és Japánban.

Jimmy Carter korteshadjáratot folytatott Walter Mondale demokrata elnökjelölt mellett (aki Carter alelnöke volt) 1984-ben, de sikertelenül.

A volt elnök nagyon sokat fáradozott mint a Carter Presidential Center and Library in Atlanta, Georgia igazgatója. Carter és csoportja számos külföldi választás felügyeletében vett részt – például Panamában – és béketárgyalásokat folytatott a harmadik világ katonai konfliktusainak lecsillapítása érdekében, mint például az etiópiai polgárháború idején. A Carter-házaspár önkéntesen részt vesz a Habitat for Humanity ökumenikus alapítvány munkájában, amely szervezet lakásokat épít az Egyesült Államokban és más országokban a rászorulóknak.

Könyvei: *Why Not the Best?* (1975), *A Government as Good as Its People* (1977), *Keeping Faith/Memoirs of a President* (1982), *Negotiation: The Alternative to Hostility* (1984), *The Blood of Abraham* (1985), (With Rosalynn Carter) *Everything to gain: Making the Most of the Rest of your Life* (1987), *An Outdoor Journal* (1988), *Talking Peace: A Vision for the Next Generation* (1993), *Always a Reckoning* (1995).

*

A lexikális adatok azóta bővültek. A Közel-Keleten, Boszniaiban és Romániában is fölemelte szavát az emberi jogok betartásáért – köztük az erdélyi magyarok érdekében is.

Előterjesztés*

Jimmy Carter volt amerikai elnök kitüntetésére

Mint általánosan közismert, Jimmy Carter, amerikai elnökségének idején, nemzetünk szempontjából elévülhetetlen érdemeket szerzett azzal, hogy (az évtizedeken át sikertelen kérelmezési kísérletek után) úgy döntött, hozzájárul a magyar korona és a koronázási ékszerek Magyarországnak történő visszaszolgáltatásához.

* Részlet dr. Almási Mihály egyházelnök Platty Iván címzetes államtitkárnak írt leveléből (Jimmy Carter kitüntetésének kezdeményezése)

Bennünket, baptistákat különösen érint ez az ügy, hisz Jimmy Carter baptista vallású, s abban, hogy ilyen döntést hozott, döntő szerepe volt Dr. Billy Graham világhírű evangélistának, aki szintén baptista.

Billy Graham 1977-ben az akkori szocialista országok közül Magyarországra kapott először beutazási engedélyt, és lehetőséget arra, hogy tömegek előtt prédikálhasson. 1977-ben magam, mint a Billy Graham programját előkészítő bizottság főtítkárhelyettese egy, dr. Lékay László bíboros, esztergomi érsek úrhoz történő utazás során, az autóban tárgyaltam a Billy Graham társaság főtítkárával és főtanácsosával a korona-ügyről, adatokat szolgáltatva nekik a koronával kapcsolatosan, s kérve segítségüket. Billy Graham magáévá tette e témát, amint arról elutazása előtt a repülőtéri sajtókonferencián nyilatkozott is.

Hazaérkezése után fogadta az elnök. Nem sokkal a fogadás után a State Department úgy nyilatkozott, hogy az elnök, Jimmy Carter, meggyőződött arról, hogy Magyarországon olyan folyamatok indultak meg, melyek lehetővé teszik a korona és a koronázási ékszerek visszaszolgáltatását.

Jimmy Carter 1996. augusztus 18-án részt vesz Szigetszentmiklóson, a mintegy 100 millió forint értékű új baptista templom és Mozgássérült Centrum megnyitásán, látogatást tesz az épületben működő Amerikai Theologiai Akadémián. A képviselőtestület a „város díszpolgára” kitüntetését tervezi átadni neki. Részt vesz a megnyitón Kuncze Gábor belügyminiszter is, aki ez év jan. 26-án tett látogatást nálunk, amikor is megtekintette az épületet. Ekkor beszélgetést folytattam vele Jimmy Carter fogadásáról ill. általunk javasolt kitüntetéséről. A belügyminiszter úr jónak tartotta a kitüntetés gondolatát.

Jimmy Carter, emberi jogok betartását ellenőrző, nemzetközileg nagyra értékelt tevékenysége szintén közismert. Nekünk, magyaroknak, nem lehet közömbös az az egyértelmű kiállítás, melyet tapasztalhattunk részéről az erdélyi magyarság ügyében.

Úgy véljük, hogy a kitüntetés szorosabbra fűzné vele azokat a szálakat, melyek őt hozzánk kötik, s még inkább a „magyarok barátja” lehetne.

Úgy véljük, hogy az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolatának javításában annak idején igen nagy szerepe volt, s hogy ez a szerepe ma éppen úgy fontos.

Megjegyzés: Fenti előterjesztést a Magyarországi Baptista Egyház nevében, mint az egyház Jimmy Carter-ügyben megbízott referense, teszem.

DR. ALMASI MIHÁLY
tanszékvezető tanár

Budapest, 1996. március 26.

Miért fontos a múlt?*

Alapige: Zsidókhöz írt levél 12:1-3

Kedves ünneplő Gyülekezet! Tisztelt Vendégeink!

150 év nem nagy idő az emberiség történetében. A keresztyénség 2000 éves történetét vizsgálva is igen rövid. Kitesz azonban néhány emberöltőt. Erre a rövid 150 évre emlékezünk.

Visszatekintünk, vizsgálgatjuk a jelent és tervezzük, alapozzuk a jövőt. Mindháromra szükség van. A múlt megbecsülése nélkül gyökértelen a jelenünk és gyümölcstelen lesz a jövőnk. Ha azonban csak a múlt, a „régidicsőség” foglalkoztat bennünket, és nem végezzük hűséggel mai feladatainkat, küldetést veszített merengőkké válunk, akikre nincs szüksége a mának, a holnapnak.

Miért fontos a múlt? Azért, mert az éppúgy Isten jelene, mint a mi mai jelenünk, vagy holnapi jövőnk. Isten nem volt és lesz, hanem van. „Vagyok, aki vagyok!” (Ehje aser ehje)

Ez az örökkévaló *Vagyok-Isten* küldte Mózeset népe kiszabadítására, és Ő küldte 150 éve Rottmayer Jánost vissza, Magyarországra, a mi népünk közé, hogy az elfelejtett örök Igét, a Bibliát hozza magával. Hozta a Bibliát, és hozta magában a hit csodás világosságát.

Ez az Úr küldte 27 évvel később 1873-ban Meyer Henriket Pestre, ugyanazzal a küldetéssel. Azt a Meyert, aki a Brit és Külföldi Bibliatársulat 1873-as évkönyve szerint a legeredményesebb bibliaterjesztők közé tartozott...

Ebben a templomban 1923-ban ünnepelte a magyar baptizmus e gyülekezet alapításának 50. évfordulóját.

Akkor, 1923-ban ebben a templomban a nemrégiben megtért Somogyi Imre, a későbbi író-prédikátor, egyházszerző és -vezető saját versét mondta el a jubileumi istentiszteleten. A sodró lendületű himnikus költemény természetesen a múltat idézi, de a jövőre építésére toboroz. Az utolsó versszak így szól:

„Zendülő szélben, lobogó tűzben
Szállj le mireánk Istennek Lelke,
A sötétségnek hatalma ellen
Vezess bennünket szent győzelemre!
Béke-olajág leng a kezünkben,
Boldogság fénye csillog szemünkben,
S a szeretetnek illat-árja hull...
»Erős várunk nekünk az Úr!«”

* Az igehirdetés elhangzott az újkori magyarországi baptista misszió kezdetének 150. évfordulóján, 1996. május 18-án, este 6 órakor, a Budapest, Wesselényi utcai baptista templomban

Ünnepi megemlékezés a baptista misszió indulásának 150. évfordulójáról.
Balról: dr. Mészáros Kálmán, dr. Almási Mihály és Győri Kornél

Azt hiszem, együtt kellene most újra és újra elmondanunk, itt nekünk ezt a néhány sort.

A zendülő szélre, a lobogó tűzre, Isten Szentlelkére, a győzelemre, ha lehet, még nagyobb szükségünk van, mint tisztos elődeinknek!

És szükség lenne olajágakra, amelyekkel békét intenénk egymásnak, és jó lenne, ha a boldogság fénye csillogna szemünkben, akár könnyeken át is, és a szeretet illata lengne körül bennünket, mert ma is, itt is „*Erős várunk nekünk az Úr!*”

Miért fontos a múlt? Mert a mi múltunk, és mert ez a mi múltunk az Isten jelene! A Rottmayerek, a Meyerek, a Csojákok, az Udvarnokik, a Baloghok, a Somogyi Imrék... és sorolhatnám *a mi előjáróink*.

Miért fontos a múlt? Azért, mert a biznyságtévőknek egész fellege vesz körül minket, ahogy a Zsidókhöz írt levél szerzője látja a nagyszerű sort Ábeltől Énokon és Nóén át Ábrahámig és tovább.

„És mit mondjak még? Hiszen kifognék az időből, ha szólnék Gedeonról, Bárákról, Sámsonról” ... Kornyáról, Tóth Mihályról, Gerwich-ről, Orosz Istvánról vagy Zborai Lászlóról, Pannonhalmi Béláról, Bányai Ferencről, Nagy Pálról, Steiner Istvánról, Beharka Pálról, Baranyai Mihályról vagy Mészáros Sándorról; a zenészekről, a költőkről, az írókról, a tanárokról, a pásztorokról, a vénekről, az evangélistákról, a diakónusokról meg diakonisszákról, az árvákból lett lelkipásztorokról, a mellőzöttekről, az üldözöttekről, a mártírokról, azokról, „akikre nem volt méltó a világ”, akiknek „Isten valami különbről gondoskodott”.

Ezért tehát mi is, testvéreim, akiket a biznyságtévőknek ily nagy fellege vesz körül, tegyünk le minden ránk nehezedő terhet, mindent, ami lehúz!

Távolítsuk el magunktól a bennünket megkörnyékező bünt, és kitartással fussuk végig az előttünk lévő pályát!

Én nem tudom, hogy épp most milyen terheitek vannak, de ha vannak, tegyétek le azokat! Nem tudom, hogy milyen kísértések környékeznek benneteket. Ti tudjátok. Az Igét is ismeritek: Álljatok ellene az Ördögnek, a kísértőnek, és elfut tőletek. Nem tudom, hogy van-e még erőtök futni a pályát, de azt tudom, hogy az Úr a mennybemenetel napján - két napja ünnepeltük - azt mondta a tanítványoknak: „Vegyetek erőt, miután a Szentlélek eljön, és legyenek nekem mártírjaim!” Egy héttel pünkösöd előtt nincs időszerűbb üzenet: „Vegyetek Szentlelket, vegyetek erőt”!

Legkorábbi elődeink, az őskeresztyének az arénákban, az oroszlánok karmai között is hűségesek maradtak. Az anabaptisták a reformáció idején és később is százával vállalták a máglyahalált, az asszonyok meg a vízbe fojtást. Hontalanokként éltek Európában, vándorolva országról országra. Tudták, hogy „csak vándorok vagyunk”. Tudták, hogy „fönt van a hon”. Honnan volt erejük? Letették terheiket, ellenálltak a kísértőnek, s az Úr velük volt, megerősítette őket.

És még egy csodálatos tanács: Ha letették a terheket, ha megerősödöttél a Szentlélek által, akkor nézz fel Jézusra! Isten egyszülött Fiára, aki az Atya dicsőségének birtokában volt, de ezzel nem gondolva vállalta a gyalázatos kereszthalált.

Ez a Jézus, aki a Krisztus, a Szabadító, ma az Isten jobbán esedezik értetted.

Kell esedeznie kegyelemért neked és nekem. És Isten hallgat Rá, mert Isten az alázatos, terhet cipelő, kitartó szolgálókat fölmagasztalja, az önmagukat felmagasztalókat viszont megalázza.

Ne légy fontos önmagadnak, hogy fontos lehess Neki, aki szolgálatba hív - mások javára!

És ha mégis elfáradsz - mert elfáradsz, te éppúgy, mint én, figyelj a mai utolsó üzenetre: Gondolj Jézusra! Arra a Jézusra, aki nemcsak elfáradt a kereszt alatt, de össze is roskadt..., s aztán az a kereszt, mely lenyomta, amolyan mennyei lajtorjává lett számára..., és híddá nekünk, bűnös embereknek az Isten felé...

Nézz föl Jézusra és gondoldj Rá, hogy el ne csüggedj, lelkedben elalélván, mert nem félelem lelkét adta nekünk az Isten, hanem erőnek, szeretetnek és józanságnak lelkét (2Tim 1:7).

Ezzel a pünkösdi Lélekkel induljunk e jubileumi évben, biztos igei alapon, új lelkesedéssel a mi Megváltó Urunk, Jézus után! Ő áldja meg egyházát, és benne minket, magyar baptistákat, hogy addig, amíg visszajön, a tőle kapott erővel végezzük azt a munkát, amit ránk bízott, itt a Kárpát-medencében és mindazokban az országokban, ahol magyarul beszélő honfitársaink élnek, hogy hirdetessék az Ige, minden népnek saját anyanyelvén - Isten dicsőségére. Ámen!

DR. ALMÁSI MIHÁLY
szövetségi elnök

Anabaptisták, baptisták

„A vértanú-egyház jelentkezik”

Jézus Krisztus követői között az elmúlt évszázadokban mindig voltak olyan hívő keresztyének, akik személyesen döntöttek tanai mellett, és azok hirdetését életük legfőbb feladatának tekintették mindhalálig. Ez a tudatosság megkülönböztette őket a névleges keresztyénektől.

A történelem folyamán különböző névvel illették gyülekezeteiket, gyakran eretnekséggel vádolták őket, számolatlanul végezték ki mártírjaikat, másokat kiűldöztek otthonaikból, és javaikat elkobozták. Tanításuk általában azonos volt az alább felsoroltakkal, bár hitvallásukat sok esetben csak életükből következtetjük ki, leírt emlékeik megsemmisülése miatt.

- A Szentírás kizárólagos tekintélyű isteni kinyilatkoztatásként való elfogadása,
- A megtért, újjászületett, hitvalló emberek megkeresztelése bemerítéssel,
- Önkéntes gyülekezeti tagság,
- A gyülekezetek önállósága (autonómiája),
- A hívők etikai igényessége szerinti gyülekezeti fegyelem.

A gyülekezeteket az evangélium szellemében szervezték meg, ismeretlen volt közöttük a mai értelemben vett egyházi hierarchia. Egymást „testvér”-nek nevezték, címet, rangot nem használtak.

A negyedik században kialakult keresztyén államvallást, a szövetekezést az állami hatalommal nem vállalták. Hitelvi kérdésekbe, egyházi szervezetükbe helytelenítettek bármilyen állami beleszólást, vagy függést az állami intézményektől.

Anabaptisták a reformáció idején

A reformáció idején az akkor kialakult területi polarizációval párhuzamosan, Németország és Svájc területén megjelenő radikális reformátorokat („harmadik reformációt” az egyháztörténelmi irodalomban) nevezték előbb gúnynéven „anabaptistáknak” (újrakeresztelőknek). Elvileg nem kereszteltek senkit újra, mivel ők nem tekintették érvényesnek a csecsemők keresztességét, éppen a fentiek alapján.

Az „*anabaptista*” fogalom gyűjtőnév, Európának szinte egész területén elterjedt valamelyik irányzatuk, amelyek a radikális forradalmaktól a pacifizmusig, a szokványos gazdálkodás formáitól a közös gazdálkodásig, a rajongóktól az elmélkedő filozófusokig terjedtek. Voltak közöttük antitrinitáriusok; mások az Úr második eljövetele idejét jósolgatták. Nehéz kideríteni, hogy volt-e közöttük kapcsolat. *Pilgram Marbeck (1495–1556)* mérnök, a bajorországi „szövetségesek” vezetője csoportjához több ezer hívő tartozott.

A „svájci testvérek” üldözöttei között a ismert vezető *Hubmayer Baltazár* (1481–1528) waldshuti plébános, később egyetemi tanár, menedéket talált a morvaországi Nikolsburgban (Mikulov). Később a Habsburg udvar Bécsbe hívatta Hubmayert. A menlevél ígérete ellenére letartóztatta, hosszas kínvallatás után, 1528. március 10-én máglyára ítélte. Felesége, lánykori nevén *Elisabeth Hülpine*, három nappal később szintén az életét áldozta Bécsben „a halhatatlan igazságért”. (Ez volt Hubmayer könyveinek jelmondata.)

Hutter Jakob dél-tiroli születésű, képzett teológus Morvaországban, Austerlitz városában (Slavkov) 1533-ban szervezte meg a teljes vagyonszerzésben élő „*hutteri testvérek*” gyülekezetét. Három évvel később mártírhálált halt Tirolban, de az irányzat fennmaradt és mai hazánkban, valamint Szlovákiában és Erdélyben meghonosodott. A hutteriek pacifisták; ahol a hadkötelezettséget törvénybe iktatták, onnan elköltöztek. Kiváló termelő- és fogyasztási-szövetkezeteket létesítettek. Szellemi életüket a bibliai elvekhez igazították. Javaikat közösen termelték, maguk között pénzt a mai napig sem használnak. Vezetőjüket a gyülekezet tagjai közül választják. Gazdag énekkincsről, virágzó farmjairól, saját iskoláikról, nevelőikről, orvosairól empirikus gyógymódja híres. Nálunk leg többet az ipartörténészek foglalkoztak velük. A „*habán*” elnevezésüket legtöbbször ők használják a mai Szlovákiában és Romániában is. Mária Terézia és fia József királyaink idejében fegyveres katonai szolgálatra, áttérésre, vagy az ország elhagyására kényszerültek. Német etnikumként így éltek Dél-Oroszországban. Majd amikor ott is hasonló lett a sorsuk, kivándoroltak. Teljesen azonos szervezetű zárt közösségeket ma is több tízezres létszámmal találhatunk világszerte.

Könyvtárainkban a hutteri testvérek hagyatékából sok kódexet őriznek. Mázás habán-edények tömegesen vannak Európa múzeumaiban. Ahol ma is készül agyagból díszedény, vagy használati tárgy, ott legtöbbször habán technológiát használnak. Bizonyították, hogy a jellegzetes magyar ornamentika sok motívumot merített tőlük.

A magyarországi baptisták szellemi előfutárait tisztelik a svájci és a hutteri testvérek gyülekezeteiben, de nem azonosak velük.

Hubmayer Baltazár (1481–1528)
teológiai tanár

Hutter Jakob († 1528) a róla
elnevezett kommunák alapítója

Habán edények

Ahol ma is készül agyagból díszedény, ott legtöbbször habán technológiát használnak...

Bizonyították, hogy a jellegzetes magyar ornamentika sok motívumot merített a habánoktól

Az első „modern” baptista gyülekezet

Több tízezer Nyugat-Európában meggyilkolt anabaptista között, Hollandiában egy megtért katolikus szerzetes, *Menno Simons (1496–1561)* szervezett egy békés anabaptista felekezetet, a *mennoniták* közösségét. 1609-ben Angliából Amszterdamba menekülteket baptizáltak, akik közül többen visszatértek hazájukba, és egyikük, *Thomas Helwys* Londonban megalapította az első, „modern” baptista gyülekezetet. Élete ezt követő részét börtönben töltötte, részben a kihallgatásai nyomán kényszerült leírni az első, *baptista hitvallást 1614-ben*. Az angol gyülekezetek – főleg a puritán-forradalom idején – tetemes mértékben fejlődtek. Mire bekövetkezett Anglia történelmében a restauráció, a puritánokat és a baptistákat tömegesen kényszerítették kivándorlásra. Nagy-Britannia baptista gyülekezetei még ezeket a súlyos történelmi próbákat is átvésztették, és megerősödtek.

Nagy-Britannia területén élő baptista hívők soraiban megtalálható történelmi hírességeket az egész világon ismerik. Sokak nevét közülük népszerűségük következtében már magyarul is írjuk: *Bunyan János (1628–1688)* a Zarándok útja szerzője életéből tucatnyi évet töltött börtönben Jézus Krisztus követéséért. A protestáns küldetés megalapítója, *Carey Vilmos (1761–1834)* egy dán hajón bujkálva jutott Indiába 1693 novemberében. 25 év alatt 6 indiai nyelvre fordította a Szentírást, és angolra a Védákat. Calcuttai nyomdájában, halála évében nyomtatták ki a nagy magyar kutató, Körösi Csoma Sándor tibeti-angol szótárát. A brit kormány által rosszalalt küldetés munkáit őriását kinevezték „hivatalos bengáli tolmácsnak”. Munkája legnagyobb elismerésül Dánia királya doktori címmel jutalmazta, és egyetemi tanszékre hívta, de az egyszerű cipőfoltozóból lett nyelvtudós a földkerekség legszegényebb népe között maradt, hogy folytassa a missziós küldetését, és gazdagítsa kultúrájukat. Mindehhez vegyük még figyelembe családi életének keresztjét, felesége gyógyíthatatlan betegségét, akit hűségesen ápolt.

Egy skót orvos, *Livingstone Dávid (1813–1873)* apósa ösztönzésére Dél-Afrikába utazott küldetésnek. Néhány év után összeütközésbe került a hatóságokkal, mert panaszos leveleket küldözött, amelyekben helytelenítette a rabszolgák összetételét és elszállítását. Nem csupán a humánus, és a filantrópia, hanem missziós felelőssége készítette a *rabszolgaság elleni küzdelemre*. Afrika „belseje” felé vette útját, és páratlan földrajzi felfedezésekkel ajándékozta meg a civilizációt. Életrajzírói egyrészt misszionárius voltát, másrészt felekezeti hovatartozását előszeretettel el szokták hallgatni.

Knibb Vilmos jamaicai küldetés, a londoni Baptista Missziói Társaság címére hasonló panaszos leveleket küldött a rabszolgaságról. Végül 1834-ben az összes brit gyarmaton megszüntették a rabszolgaságot.

Egy angol édesanya mindig kérte Istent imádságaiban, hogy fia istenfélő ember legyen, de ahogy később ezt szemére vetette: „Azt nem kértem, hogy baptista légy.” Az akkor már hírneves londoni prédikátor, a „predikátor-fejedelem”, *Charles H. Spurgeon (1834–1892)* így felelt az édesanyjának: „Anyám, Isten téged az ő szokott bőkezűsége szerint hallgatott meg!” A Tabernaculum prédikátorának naponta megjelenő írásait a királynő és a kikötői munkások egyaránt olvasták. Hazánkban a református Könyves Tóth

Kálmán adta ki először Spurgeon írásait. Balogh Lajos hajdúböszörményi baptista prédikátor 1904-től közölte német közvetítéssel a prédikációkat, *Üdv üzenete* címen. Aki írásait eredetiben olvashatta, a világtörténelem legnagyobb angol költője, W. Shakespeare mellé sorolja. Spurgeon élete végére tetemes vagyonra tett szert. Két intézményt, egy teológiai iskolát és egy árvaházat alapított. 1911-ben ezt írta a Tolnai Világlapja: „Millióit az utolsó fillérig jótékony célokra áldozta... Sok ezer árvát neveltek föl óriási árvaházában.”

Baptisták Amerikában

Amerikába a baptisták 1600 körül üldözött emberekként érkeztek egy vitorlás, a *Mayflower* fedélzetén, együtt a szintén üldözött puritánokkal. Novemberben halált adtak Istennek szerencsés megérkezésükért. A „hálaadó ünnep” azóta az USA egyik nemzeti ünnepe. Az őszi hálaadást gyülekezeteink ennek a mintájára honosították meg.

Egy keservesen átvészelt tél után, felére csökkent létszámmal kezdték a „zarándok atyák” építeni az *Újvilágot*. A baptista felekezet jelentősen járult hozzá a világ első jóléti társadalma kifejlődéséhez.

A vallásszabadság eszméjét az *Újvilágban* először egy puritán prédikátor vetette föl Rhode Island államban. *Roger Williams (1604–1684)*, „az istenes pap” – ahogy nevezték – szerény házát indiánok között építette, és békében élt velük. Ezt annak idején a fehér hódítók egyszerűen meg sem bírták érteni. A tolerancia elvét Williams így fogalmazta meg: „Legyen török, zsidó, pápista vagy akármi más, én becsülöm azt az embert, aki lelkiismeretét követi. Mindenki köteles magát az államhatalomnak alávetni, de a hitre nézve mindenki szabadon hirdetheti véleményét és úgy imádhhatja Istenét, ahogy jónak látja. A hatóságoknak nincs joguk a lelkiismereti szabadságba beleszólni.” Ez a nézet vált világszerte az állam és egyházak közötti helyes viszony mércéjévé. Állítólag tőle származik a „Szabad államban szabad egyházak” mondás.

Az Egyesült Államokban a társadalom küzdelmes történelme során a haladás élén álltak a hívő emberek. *Henriett Becher Stowe* írónő által írott „Támás bácsi”, a fekete rabszolga olyan énekeket énekel, nehéz sorsát hordozva, amelyeket ma is hallhatunk a baptista gyülekezetekben, Amerikában és Magyarországon.

Az USA lakossága azokban az évszázadokban egyáltalán nem volt vallásos. A „vadnyugat” meghódítóival nem sok pap utazott. A letelepedett lakosság körében vándor igemagyarázók prédikáltak. Ekkor alakult ki a tipikus amerikai evangélizáció, amelyek során mind többeket nyertek meg Jézus Krisztusnak a baptisták és a metodisták. Napjainkra a különböző keresztyén egyházakhoz tartozók létszáma az ország lakosságának egykori tíz százalékáról ötven százalékra növekedett.

A hit, a családi élet tisztasága nemcsak a kiváltságosak előjoga, minden társadalmi rétegben vannak példás életű hívők, és sajnos tapasztalhatók rossz példák is. Az Államok felelős embereinek „erkölcsös többsége” – ahogy mondják – immár vezető pozíciókhoz jutott. *Warren G. Harding* elnök még a két világháború között (1921–’23) jutott a legmagasabb tisztségbe baptista

Warren G. Harding
1921 és 1923 között volt az elnök

Bill Clinton, az Egyesült Államok
jelenlegi elnöke

hittestvéreink közül, a második világháború kritikus időszakában *Harry S. Truman* elnököt választották meg (1945-'53).

Felekezetünk tagjai közül *Jimmy Carter* elnök (1977-'81) elhatározta, hogy a hatalom éléről távozva nagy befolyását a világméretű szegénység enyhítésére, az ellenségeskedések megszüntetésére, az igazságtalannak ítéltető döntések visszafordítására használja fel. Legyen az utóbbira példa a magyar államiság jelképének, a koronának visszajuttatása. A boszniai harcok veszélyes hónapjaiban Carter elnök személyes megjelenésével készítette elő a „Dayton-i megbékélést”, amit hittestvéreivel és hivatalban utódjával, *Bill Clinton* elnökkel meg is valósítottak.

*

Az evangélizáció, az alapelvek között említett személyes és tudatos döntés élményét szolgálta. Gyakorlatilag olyan embereket talált meg, akik esetleg egész életükben sem láttak belülről semmilyen templomot, „nem részesültek a szentségekben”, eszükben sem volt Istenre gondolni.

Az USA történelmének leghíresebb színterén, a Keleti-parton, George Washington és Robert Lee tábornok hazájában, Virginiában, hatalmas utazásokat tettek lóháton megtért, hívó emberek – egyetemi tanárok, értelmiségiek, kézművesek és farmerek, – hogy téli hónapokban hetekig távol otthonuktól prédikáljanak a Megváltóról. Volt idő, hogy egyszerre 40 ilyen „téli evangélistát” börtönöztek be egyszerre, egyedül ebben az államban, az 1700-as években. A baptisták és más „disszenter”-ek („máshitűek”) működése nem volt megengedve, csak az anglikánoké.

A tavasz beálltával a nyitott börtönablakon át hallgatták érdeklődve az emberek egy bezárt evangélista igehirdetését. Így tört meg lassan az ellenállás, s *Virginiában 1788-ban kihírdették az alkotmányos vallásszabadságot.* Volt olyan imaház, aminek az épületében mindössze egy évvel előbb a bíróság prédikátorokat ítelt el.

Ugyanebből a Virginiából – ahol ma a lakosság kétharmad része gyülekezeti tag –, segítettek az első világháború sújtotta magyar nélkülözőket. Később a Nap utcai templomunk felépítését segítettek. 1956-ban a romos VIII. kerületi imaházunkat ismét az áldozataikkal renováltuk.

Az 1989-es társadalmi átalakulás után, 3 éves egyoldalú elkötelezettséget („Partnership Missions”) vállaltak építkezéseink pénzügyi támogatására, amerikai tanulmányutak előmozdítására, és önkéntesek csoportos kiküldésére hozzánk, fizikai építő munkára.

Ilyen és hasonló módszerek hosszú sorával jutottak el az amerikai baptisták oda, hogy 1905-ben alapított Világszövetségükhöz közel 40 milliós tagszám kapcsolódik. És gyorsan növekszik, különösen a Föld szegényebb nemzetei között.

A német baptisták történelme

A német baptisták történelme 1834-gyel kezdődik, amikor *Johann G. Oncken* (1800–1884) hét társával Hamburgban bemerítkezett, és nyomban ezután megalapította az első baptista gyülekezetet, mégpedig *Barnas Sears* (1802–1880) segítségével. Oncken az evangéliumról Angliában hallott, ahonnan hazatérve könyvkereskedést nyitott, Bibliákat árult. Az új hívők, és főleg J. G. Oncken sok küzdelemmel nyerte meg a város vezetőségének bizalmát.

Egy óriási tűzvész után, a város újjáépítésére érkező fiatal iparosok megismerkedtek az evangéliummal.

Pestről három fiatal iparoslegény, *Rottmayer János* (1819–1901), *Vojka János* (1824–1895), és *Marschall József* (1820-?) még a múlt század negyvenes éveinek első felében elfogadták Jézus Krisztust, szívéükbe zárták és bemerítkeztek.

Oncken hamburgi gyülekezetében szerzett tapasztalataikkal gazdagodva, 1846. május 20-án Pest Budára érkeztek, és hamarosan gyülekezetet nyitottak *Rottmayer asztalos műhelyében*. 1996-ban, ennek az első hazai baptista gyülekezetnek ünnepeljük a megalapítása 150. évfordulóját.

Hasonló időben kezdődik Ausztria–Magyarország egykori területén, és néhány szomszédos államban (Svájc, Románia, Bosznia–Hercegovina), területén a baptista misszió. Igehirdetői német iparosok. A legtöbb helyen hasonló nyelvű hallgatóságukból kerültek ki az első követők is.

J. G. Oncken (1800–1884)
az európai baptista misszió atyja

Rottmayer János (1819–1901)
bibliaterjesztő

A magyar misszió

Gottfried W. Lehman (1799–1882)
1865-ben az első pest-budai hitvallók
bemerítője

Meyer Henrik (1842–1919)
az első hazai prédikátor

Bibliák, bibliakörök és baptisták. Ezzel a három kifejezéssel jellemezhető a múlt században megerősödött hazai baptista misszió. Úgynevezett „*kolportőrök*” (könyvterjesztők) járták módszeresen a Monarchia városait, bekopogtak a papokhoz, tanítókhoz és felekezeti jellegük vagy céljaik hangsúlyozása nélkül, mindenkinek ajánlották Isten Igéjét. Akik igényelték, azoknak tanulmányi köröket hoztak létre; tartós érdeklődés esetén előfordult, hogy megalakult a baptista gyülekezet. A mechanizmust leírni lényegesen egyszerűbb, mint megvalósítani, hiszen egyetlen olyan helység sem volt, ahol ne ütköztek volna a papok és a hatóságok heves ellenállásába. A bibliaterjesztők valamilyen börtönbe kerültek, némelyeknek súlyos tettlegességet kellett elszenvedniük. Ilyen esetekről parlamenti tárgyalások is folytak a múlt század utolsó évtizedében, a hírneves vallásügyi törvény megalkotása idején. Ausztria területén egy fiatal bibliaterjesztő az életével fizetett.

A szabadságharc után, az abszolutizmus éveiben üldözték és hadbíróság elé állították a hívőket. Rottmayer bibliaraktárát bezárták, könyveit elkobozták. Vojka János Skóciába települt ki, bár onnan élete végéig támogatta a hazai baptista missziót. Mások is szinte nyomtalanul eltűntek, Rottmayer János viszont *Kolozsvárott, 1866-tól* eredményesen folytatta *német, magyar és román ajkú lakosság körében a bibliaterjesztést.* Vasárnapi iskolát nyitott, énekeskönyvet adott ki, és a század végére már virágzó gyülekezet működik Kolozsvárott. Otthona mindenkinek nyitva állt, vallásfelekezeti megkülönböztetés nélkül. Még akkor is, ha a barátságos házigazdának ezért jelentősen meg is kellett fizetnie. Rottmayer tudta, hogy minden vallásfelekezet képvisel igazságot, bár a teljességet az Úr megtartotta saját kezében.

Buda és Pest egyesítésének évében, *1873-ban szerveződik újjá a gyülekezet, Meyer Henrik (1842–1919) bibliaterjesztő és felesége, lánykori nevén Michelson Matild (1829–1898) áldozatos munkájával. Az első hitvallók Óbudáról 1874 karácsonyán baptizáltak.* Ezt küzdelmes időszak követte a Meyer házaspár életében. A művelt lettországi születésű asszony, a cári rokonság egykori kulcsárnője,

Meyer ogyesszai tartózkodása és prédikátorrá avatása után Budapesten kistisztviselőkre mosott. Az első budapesti bemelegítés miatt Meyer Henrik elvesztette állását a Brit és Külföldi Biblia-társulatnál, mivel felekezeti elkötelezettsége a többi protestáns egyház számára tűrhetetlenné vált. A bibliaterjesztés azonban változatlanul kiemelkedően jó eredményeket ért el Ausztria–Magyarországon, és ezért egy éves konferenciára Budapestre jöttek a társulat vezetői. A Meyer házaspár nem táplált neheztelést, vendégszeretettel fogadták őket és a Monarchia területén működő más felekezeti kolportőröket, illetve olyan baptistát, akit ők addig nem ismertek. Általuk Meyer két újabb misszióterületre jutott: Újvidékre és a nagyszalontai felberek közé. Az új ismeretségből egész életre szóló barátság és testvéri együttműködés szövődött.

Meyer Henrik Gyulán, 1875. augusztus 26-án, a kora hajnali órákban Jézus Krisztus példáját követve bemelegítette Kornya Mihály (1844–1917) nagyszalontai kisbirtokost és társait. A nyolc hittvalló közül kettő férfi volt. Kornya Mihály és Lajos János (1833–1900) „honvéd puskaműves” egész további életét Isten országa terjesztésének céljára szentelte. Kornya a következő évtizedekben, igehirdetései nyomán több mint tízezer embert bap-tizált. Munkaterülete Kelet-Magyarország és Erdély. Kovács Géza történétíró szerint Nagyszalontán „prófétaiskola” keletkezett körülötte. Számos későbbi munkatársai közé számítható Almási Mihály (1886–1972) békéscsabai, majd kiskunhalasi szenior.

Szigetszentmiklóson a baptista gyülekezet éppen száz éve keletkezett, Budapesttől délre fekvő Pesterzsébet és Dömsöd gyülekezetével egyidőben. A vidék úttörői között ismét Kornya Mihály, és az általa megtért Seres Sámuel (1858–1923), Solti Dávid (1841–?) és mások neve említhető. A felizgatott tömeg Dömsödon Solti Dávid édesanyját oly súlyosan bántalmazta, hogy sérüléseibe belehalt. Mártírjaink vérét megáldotta Isten, és maradéku-kat megtartja áldott kegyelmében A Duna–Tisza közén máig népesedő gyülekezeteink tanúsítják állításunk igazságát.

SZEBENI OLIVÉR
tanár

Kornya Mihály (1844–1917)
Magyarország és Erdély úttörője

Seres Sámuel (1858–1923)
a Duna–Tisza közének úttörője

A „történelmi egyházak”

Egy helytelen szóhasználat apropóján

A magyarság a népvándorlás utolsó hullámaként, a IX. század végén a érkezett Kárpát-medencébe. Van erre nézve elegendő archeológiai bizonyíték, bár számukat és a lelőhelyeket figyelembe véve nem túlságosan bőséges. A későbbi évszázadok alatt, különösen a régi, pogány és szájhagyományként őrzött mondakörök tudatos visszaszorítása rendkívül korlátozza a régi magyarság vallásosságára vonatkozó ismereteinket. Feltételezzük, hogy a valószínű őshaza területén, a Lappföldön, Nyugat-Szibériában a viszonyaikat konzerváló nyelvrokonaink hiedelmeihez lehetett hasonló a mienk. Természetvallásuk volt ugyan, mégis hittek a feltámadásban, különben miért temették el halottaikkal azokat a tárgyakat, hadvezéreikkel a lovukat, ha nem azért, hogy megelevenedésük után essen a kezük ügyébe minden, amit életükben szívesen használtak.

A Hunor–Magyar monda csodaszarvasa, a turul-madár, a fehér ló áldozása arra utal, hogy totemista volt a honfoglaló magyarság. Mitológiájuk legfőbb lénye Hadúr, egy küzdő, harcoló, kalandozó nép életében érthetően fontos szerepet kapott. A szellemekbe vetett hit, a jóslás, gyógyítás, a sámánok egész foglalatossága, szinte korlátlan hatalma tartozott őseink hiedelmei közé. A nyelvi fejlődéssel lépést tartó mondavilág regéi mindezekről elfogadható bizonyítékokat adnak, az utóbbi időkben felszínre került leletek, díszítmények jellegzetes formakincsével együtt.

Mint ismeretes, a pogány, kalandozó magyarság letelepedett a Kárpátok koszorúzta új hazában. A meghódított terület szívére, a Csepel-szigetet Árpád vezér főlovászárról nevezték el. Rövid ideig folytatta még megszokott életmódját, de egy drámai fordulat, a Lech-mezei vereség kedvüket szegte a kalandozásoktól. Beilleszkedtek az európai népek közé. *Fölvették életmódjukat, és vezető elméletüket, a keresztyénséget.* Európa közepén élő más népek, a lengyelek, a nyugati szlávok szintén akkor krisztianizálódtak. Némelyek néhány évtizeddel előbb, mint a magyarság.

Géza fejedelem jó példát mutatott. Saját fiát, Vajkot keresztyén szellemben neveltette, majd az ifjúvá serdült férfi felvette a keresztséget. „*Istvánt, Istennek kedves püspöke, Adalbert, az ő igaz hite szerint a kenetes keresztvízbe merítette és onnan kiemelte.*” – találjuk az erre vonatkozó feljegyzést. Ebből az is következik, hogy a Vajk megkeresztelése című képünk merő fantázia szüleménye.

Még az ezredforduló előtt István unokatestvérei is áttértek. István kiszemelt menyasszonya, Gizella bajor hercegnő népes udvartartással érkezett; hittérítőkkal, tanítókkal. Valamennyien hozzájárultak ahhoz, hogy kialakuljon a középkori, centralizált, feudális magyar állam, ami minden tekintetben a nyugat-európai civilizáció szintjén állt; István király rendeletei, törvényei pedig sok tekintetben meg is haladták.

A nyugati, latin szertartású egyház szervezeti egységét biztosította később az Árpád-házi László király, aki a Balkán felől „fenyegető” bogumilek (szláv kifejezés, értelme talán „isten-szerető”) ellen vonult. Szétszórta és megsemmisítette őket. Luxemburgi Zsigmond, a német-római császárrá választott magyar király, hasonlóan kemény kézzel fojtotta el a husziták előreformációját. Ebből az időből, vagyis 1466-ból maradt ránk a Münchener Kódexben a székelység használatára készült magyar bibliafordítás négy teljes evangéliuma, amit „Huszita-bibliának” ismerünk.

Utunk a pogányságtól a keresztyénségig éppen olyan rögzös, küzdelmes volt, mint a középkort követő reformáció idején, vagy azóta is. A keresztyénség reformáció utáni szervezeti egysége megváltozott. Fellángoltak a hitviták, a máglyák; keresztyének török gályarabságra adtak el prédikátorokat. Hadak dúlták a lakosságot. Máskor menekülőket fogadtunk be. A nép szüntelenül vizsgázott gyakorlati keresztyénségből. Bosszút, megtorlást, olykor megboctást gyakorolva próbáltatott a történelem téglájában, hol megerősödve, máskor megfogyva, amint nemzeti imádságunk, a Himnusz említi.

A hit fényét alig láthatjuk a világháborúk, forradalmak éjszakáiban. Bár nem csak a harcok okoztak fájdalmas kiábrándulást a keresztyénségből; a hit és a hitetlenség, a felvilágosodás, az ateizmus és istenfélelem között mindig harc dúlt. A magyar társadalom 1989-es fordulata óta lehetséges a visszaesés. A nép a bibliás világnézettől visszafordulhat a varázsláshoz, természetimádashoz. Az egyén személyes küzdelmévé vált a hit. Vajon mit tartogat a XXI. század? Mit választ az egyén a mai szélsőséges nézetek közül?

A keresztyén egység kérdése

A keresztyénség sokféleségét nem a mai kor embere vagy egyházi vezetője okozta. Nem is indokolt bármelyik keresztyén felekezet hibáztatása, diszkriminációja, vagy éppen címkézése. Azt hiszem, a világ protestantizmusáé az érdem, hogy felismerte a megosztottság problematikájának roppant súlyát, és kezdte keresni Krisztus népe egységét. Előbb imádkoztak, hogy teljesebben Jézus Krisztus főpapi imádsága: „...*hogymindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám énbennem, és én tebeinned...*” (János 17:21). Nem vohakodtak hathatós társadalmi és nemzetközi összefogástól, különféle akcióktól sem, hogy az egyes országokban minden felekezet részére követeljék az egyéni és közösségi hit megnyilvánulásainak szabadságát. Hazánkban éppen 110 éves az aliánsz csoport kezdeményezése. Nem evilági eszközökkel vagy diszkrimináció alkalmazásával küzdöttek. A kor kimagasló, jeles hívői, a feudális rendszer kiváltságosai és a köreiből kikerülő politikusok felekezeti különbség nélkül védelmezték az igehirdetés szabadságát. Példát találunk erre küzdelmes történelmünkben, az egykori osztrák–magyar uralom idejéből, Meyer Henrik igehirdetéseit és személyét ért korlátozás – sőt atrocitás – utáni föllépésükben.

A másik fórum, ahol a keresztyén egyházak egységére erőfeszítéseket tettek, a keresztyén ifjúság (YMCA) volt, az aliánsz föllépését követő évtizedben. Először a keresztyén diákság szövetkezett. A világháború előtt az úgynevezett edinburgh-i konferencia tűzte zászlajára a keresztyén egység jelszavát. A

célhoz lassú, kíméletes lépésekkel közelítettek az angol, német és svájci protestánsok. Lausanne, Oxford, Utrecht és Amsterdam történelmi állomások. A fejlődés egyetlen szakaszában sem alkalmaztak diszkriminációt. Az Egyházak Világtanácsa (EVT) előbb ideiglenes bizottságot alakított, majd 1948-ban létrejött az amszterdami világkonferencia, ahol a nagyobb protestáns egyházak – akkor még kelet-európai résztvevők nélkül – kezdeményező lépést tettek a keresztyén egység felé. A Távol-Keleten ezt a célt szolgálja a japán keresztyének úgynevezett kyodan egyháza.

1960-ban, a Második Vatikáni Zsinat idején, XXIII. János pápa hozta létre a római Egységittikárságot. A egyház 24 pontból álló határozatban állapította meg az ökumenizmus elveit. Példamutató lépést határoztak el. 1964 őszen a keleti egyházzal évszázadok óta fennálló, kölcsönös kiátkozást visszavonták. Az EVT genfi központjába látogatott a pápa, miután a főtitkár Rómában járt. A leghíresebb protestáns teológusok egyikének mondása azóta szállóigévé vált: „A pápa nem fenevad!” – bár évszázadokig bizonygatták ezt protestáns, sőt evangéliumi iratok.

Az egyházak kategorizálása – Fogalomzavar?

Az új magyar állami egyházpolitika változatlanul nem tud elképzelni egyebet, mint a felekezetek közötti megkülönböztetést. A „történelmi egyházak” kategória, az 1947-es elismert és bevett egyházakat egyenjogúsító törvényhez képest *visszalépés*.

A „történelmi egyházak” számát illetően is van bizonytalanság. Volt, amikor közéjük számították az unitáriusokat, máskor a görög katolikusokat, de 1996 márciusában egyértelműen négy egyházat soroltak a megkülönböztető kategóriába: a *római katolikus*at, a *református*at, az *evangélikus*at és az *izraelitá*t.

A csoport kialakítása körüli szándékról, vagy a *diszkrimináció* indokairól, a kimaradt *egyházaknak senki soha semmilyen felvilágosítást nem adott*. A fejük felett határoztak. Ez az állami akarat lelkiismereti kérdésben prioritásokról szóló jogi kreáció. Az államhatalom legmagasabb szervei a kivételezettekkel tárgyalnak meg mindent, ha kikerülhetetlen az állam és az egyházak közötti kapcsolatfelvétel. Például a kisajátított egyházi ingatlanok utáni kártérítés vagy az ingatlanok visszaadása ügyében. Nem arról van szó, hogy a kihagyott egyházakat nem kártalanítja a Magyar Köztársaság kormánya. Arról viszont igen, hogy sok egyéb kérdésben – akár megtörtént, akár csak megtörténhet – olyan kategóriát képezett, amely kedvez a „történelmi egyházaknak”, a kisebbségiek rovására. Lehetőséget rögzít, amiből sokféle, ma még nem látható jogsérelem következhet azon a címen, hogy bizonyos egyházak az országban *nem történelmi*ek.

Nincs tekintettel az egyházak kialakult szóhasználatára, amikor kiterjeszti az egyház fogalmat az izraelitákra. Nem vitatom, hogy a zsidó közösségnek miért jár valami, ami a keresztyén-keresztyén közösségnek. Arról van szó, hogy nincs a földön az a rabbi, aki ne tudná, hogy a hitközsége nem „egyház”, legfeljebb túri, és betudja a nyilatkozó tudatlanságának. *Jézus Krisztusnak van*

egyháza (ekkléziája), de a héber hitközség ezzel egyáltalán nem azonos. A zsidóság bevonása a „történelmi egyházak” sorába egyszerűen fogalomzavar.

A történelmiség nem következetes értelmezése

A „történelmi egyházak” kifejezéssel az egyháztörténelem megbízhatósága is csorbul. Miért nem lehet Magyarországon történelmi az, aminek „csupán” évszázados a jelenléte? Mivel az évezredes hazai római katolicizmushoz képest lényegesen kevesebb a múltja. A két, közel félezednyi múltú egyház történelmi. A zsidóság magyarországi jelenlétét igen nehéz megállapítani, bizonyos elmélet szerint lehetséges, hogy szórványosan már a honfoglaláskor jelen voltak a zsidók is (!).

A korábbi kritérium következetes alkalmazása híján, Magyarországon nem minősülnek történelminek olyan egyházak, amelyeknek másutt több évszázados múlt áll a háta mögött, de itt esetleg még csak száz évvel dicsekedhet. Miért nem történelmieket az ilyen egyházak is? Vajon valóban nincs történelmük? Szerintem annak is van, ami tegnap létesült, vagy aki előző napon született. Az ésszerűtlen megkülönböztetés tovább fokozódik. Létezik ugyanis hazánk horizontján egy szupernóva, amelyik a mai hatalom részeseként hangosan követeli a történelmi címet, Jézus Krisztusra hivatkozva. Ők magukat tartják ugyanis Jézus Krisztus újszövetségi közössége (az ekklézia) egyetlen és kizárólagos jogutódjának. Tehetik, mert teológiai igazságuktól függetlenül erre bátorítja őket a magyar parlamentbe választott néhány felekezeti vezetőjük, akik soha ki nem fejezték, meg nem vallották istenfélelmeiket, még egy „hála Istennek” szólással sem. A többi egyház pedig nem vesz részt a jogalkotásban, mivel nem politizál, mert ettől főpásztori tilalom, vagy esetleg saját belátása fölmenti.

Pedig nem is törvény mondja ki a „történelmi egyház” kategóriáját, hanem csak bizonyos, frissen bevezetett társadalmi szokásjog. Ám semmilyen bizonyosság nem védi a „nem történelmi egyházakat” attól, hogy a mai magyar társadalomban mutatkozó fokozatos eldurvulás és növekvő gyűlölet nem csap át a despotizmusba. Egy esetleges újabb „fordulat” után a kereten kívül rekedt felekezetek helyzete elviselhetetlenné válik; akár új vallási hisztéria, vagy az ébredő neo-fasizmus jegyében. Igaz, akkor megroppan a „történelmi egyházak” jelenlegi kerete is. Mégis, mindenképpen jobb lenne, ha végre egy olyan magyar jogrendben élhetne minden állampolgár, ahol semmiféle mesterkedéssel nem korlátozzák a lelkiismereti szabadságot, és a felekezeteket sem is kategorizálják.

Mi indokolja „a négy egyház” kiemelt szerepét?

Azt hiszem, hogy önvédelmi mechanizmus hívta létre különböző világvallások és felekezetek betörése ellen; az a reménység, hogy a kiemelő kategória, talán védelmet nyújthat. A valós helyzet azonban a legjobb cáfolata annak, hogy ez az önvédelmi gyűrű semmire sem alkalmas. Soha nem látott amerikai fél-ke-

resztyén szervezet érkezett, és a pénz hatalmának mankójával teret hódít. Megtisztelőnek tarthatjuk akár, hogy Utah állam (USA) fiatal informatikus mérnökei és más diplomásai megtanulták a nekik iszonyatosan nehéz nyelvünket, hogy két éven át fekete öltönyben járják városainkat, mellükön kis névtáblákkal, ajánlva mindenkinek vallásos irodalmukat. Egyébként tiszteletudók, közvetlenek, jó magatartásúak; de egyrészt anyagi ígéreteik, vagy annak pusztán képzelt valószínűsége olyan csábító, hogy azzal nem versenyezhet manapság egyetlen hazai „történelmi egyház”, még kevésbé a többi.

Ugyanezt vállalta egy másik, nem „történelmi egyház”; bár hazánkban lassan kétszáz éves, az „Új Apostoli Egyház” osztrák származású képviselője. A teljesen idegen nemzetiségű, eredeti hivatását tekintve péksegéd megtanult magyarul, és évekkal a rendszerváltás előtt bejárta az országba meggyőződését terjeszteni. Kellemes fellépése és természetesen felekezetének devizája oda segítette, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal lehetővé tette neki az ingatlan vásárlását, elsőként Kispesten.

A legkülönbözőbb *ázsiai ideológiák* célpontjává vált hazánk a kilencvenes évek óta. Előbb önvédelmi sportok, aztán az egészséges életmód ajánlása címén, különféle okkult részletekkel elegyítve került a tudatlan magyar állampolgár közvetett ideológiai csapdájukba. Jöttek a természetgyógyászok, és ki ne akart volna meggyógyulni? Megfizethetetlen gyógyszerek, megbízhatatlan gyógyászat, egyre szármalmasabb kinézetű kórházak valóssággal szállítják a tömegeket a kuruzslók előszobáiba. Titokzatos erőt tulajdonítanak a ráolvasásnak, fluidumnak, magnetizált gyűrűknek, karpereceknek, feneketlen hordóknak, amibe bebújhat a beteg. Fel sem sorolható ma már a taoizmus jelképeinek gyakorisága játékokon, könyveken, italokon. És mindennek megtalálható a „krisztianizált” változata is. A keresztyén templomokba imádkozni soha el nem járó polgártársaink egyszerre híven meditálnak, „mennek le alfába”, motyogják a mantrát. Hiú és magukra sokat adó diáklányok festik ki magukat neveltségessé, öltönek magukra hosszú, sáfránssárga ruhát. Nem tiltja birtokszerzésüket törvény, ami állítólag korlátozza a külföldieket. Szent tehenet is vásároltak. Sztúpát is emeltek – már kettőt az országban –, pedig azt csak Buddha lábnyoma felett szoktak építeni; itt pedig soha nem járt az ázsiai vallásalapító. A nemzeti sajátosságainkkal teljesen diszharmonikus nézetek terjeszkedését a legkevésbé sem képesek befolyásolni a „történelmi egyházak”, sőt éppen soraikból toborozzák lelkes követőik legtöbbszörét.

Eleink kijöttek az Ázsia határán fekvő őshazából, a mai Baskíriából. A századvég magyarsága visszatér. Alig úttük ki fél Európa segítségével néhány száz éve a „hitetlen törököket”, ma százával válunk muszlimokká. A függetlenség néhány éve alatt a megrendült és elnyomorfított keresztyénség nagyobb veszteségeket szenved, mint addigi évezrede alatt. Bár találunk egy-két áttérőt történelmünkben, akik elsősorban tudományos érdeklődésük kielégítésére orientálódtak ázsiai vallások felé, de számuk igen csekély volt. Gyermekeink tömeges áttérése után az elhagyott szülők ezrével okolják magukat, vajon miért volt rossz a pedagógiájuk? Mikor rontották el a nevelést?

Az újszülött térhódítás tömeges hányadát képviseli a *karizmatikus felekezetek* missziója. Nem kívánok az úgynevezett „antikarizmatikusoknak” tápot adni, de előbbieket úgy jellemezhetném: *A hangulat vallása. Zene, tánc,*

show-műsor vallásos változatban. Nincs kitaposott ösvény. Félre minden tradícióval! A „történelmi egyházak” természetesen velük szemben is tehetetlenek.

Hazánkban, a húszas években, a Dunántúlon megjelenő hasonló csoportok, a második világháború kritikus éveiben erősödtek, de aztán visszahúzódtak. A mai karizmatikusok minden más egyházat fenyegetve állítják, hogy rövidesen egyetlen keresztyén egyház lesz, az övék, beleértve a teljes, júdeo-keresztyén tömböt.

Létszám és társadalmi súly

Egyházi ügyekben *a létszám alapján mindennemű értékelés megtévesztő*. Az a privilégizált felekezet, amelynek a létszáma adja társadalmi súlyát, míg a másik alacsonyabb rendű a létszáma miatt, sokszor váltott ki komoly történelmi drámákat. Az értelmetlen erőpróba okozott vallásháborút, párizsi vérnászt és súlyos pogromokat. Sajnos Írországból ma is véres küzdelem folyik a dominancia megszerzésére. A történelem során a hatalom és a többség ezeket hurcoltatott meg a hitükért. Börtönökbe jutottak a „más vallásúak”. Háború dúlt hazánkban halállal lakoltak a „hazaáruló szektások”, mivel lelkiismereti meggyőződésük miatt megtagadták a fegyverfogást, vagy a kötelező katonaszkodást. Az Újszövetségből a „*szerezsetek ellenségeiteket*” (Máté 5:44) ismételtetése miatt rájuk húzták a cinkosság vádját az imperializmussal, mivel őket tekintették ellenségnek.

A kiemelt társadalmi szerep indoklásaként szokták felhozni a *létszám* ügyét. Az ország lakossága 10 millió, ebből becsült szám szerint római katolikus 6, református 3, evangélikus 1 millió. Az „egyéb” kategóriába tartoztak a „felekezeten kívüliek”, akiknek csoportja csendes és folyamatosan növekedett, évről évre. Bár egyiküket, másikukat tolerálta az állam a két világháború között, vagy még az első előtt, de azért – bizonyára „társadalmi súlyuk” miatt – csak az „egyéb” kategória ezreléknyi népességéhez tartozhattak.

Magyarországon 1949-ben készítették utoljára *statisztikai felmérést* a hazai felekezetek létszám szerinti megoszlásáról. Az azóta forgalomban lévő becsült számok csak a többségi státus bizonyítására változtak. Magyarzatot is fűznek hozzá: minden egyház saját maga állapítja meg, hogy kit tekint egyháztagnak, vagy kit nem. Márpedig nem azonos az egyházak igénye. Legtöbbször elégedettek annyival, hogy az egyén *meg legyen keresztelve*. Nem törődnek azzal, hogy az a bizonyos *megkeresztelt egyháztagnak ténylegesen gyakorolja-e a vallását?*

A *társadalmi súly* kérdése tovább változik. Mindegy, hogy az egyháztagnak hisz, vagy nem; megkeresztelték, vagy nem. A megítélés merőben szubjektív. Összegezódik benne mindaz, amit az ember összegezni akar. Ha legalább minden parókus lelkészt megkérdezne a püspöki egyházmegye, hányan járnak rendszeresen a templomba, aztán összeadnák. Ha ezt érdek nélkül, tárgyilagosan végeznék, akkor talán lenne létjogosultsága annak, hogy kijelentsék, mennyi a többségi egyház létszáma. Kétlem, hogy kiadná a 6 milliót.

Bár a Biblia szerint a *kereszttség (baptizma) feltétele a hit*; elvitathatatlan tény, hogy egy újszülött iránt semmiféle hitbéli igény nem támasztható, de

annál inkább lehetséges ez egy felnőtt esetében. Így láthattuk ezt már István királyunk megkeresztelésére vonatkozólag is. A keresztség feltételül szabott hit következtében tehát máris alapvető eltérés mutatkozik. Az egyházak közül igen sok saját hívének tekint csecsemőkorban megkeresztelt, de időközben semmilyen egyházi kapcsolatot nem ápoló embereket, sőt olyanokat is, akik más felekezetnél ismét meg lettek keresztelve, vagy éppen ateisták. Valamennyiüket számba véve, lenne talán még olyan is, aki legalább kettő, de olykor több egyháznál szerepel tagként. Templomba nem jár, egyházadót nem fizet, majd ha meghalt, valamelyik rokona hív a temetésére egy papot. Ez majd szépen elbúcsúztatja, mint Krisztusban testvérét, és az egyház hú tagját. Mi ez, ha nem üres formalitás?

A társadalmi súly egyik percről a másikra minősül teljes súlytalansággá. Nem a mindenki által stabilnak gondolt ideológia volt szilárd – pedig fegyveres testületek védték, mindenütt szimatoltak a fellazítók után –, hanem a *kétezer éves világnézet bizonyult annak*. Igazolódott egy ősi prófécia a hatalmas, masszív szobor összeomlásáról, „*kéz érintése nélkül*” (Dániel 2:34). A keresztyén hit egész rendszerével olyan elvitathatatlan társadalmi súlyt képvisel, amit nem emberektől kap. A történelem Ura adja neki.

Az egyház társadalmi súlyának értékelésénél számba vehető az egyház múltja, művelődéstörténelmi szerepe, és ez kétségtelenül indok a „történelmiség” mellett; de benne van a hatalmi apparátusban való részvétel; kincsei, pénze, ingatlanainak értéke, személyi összetétele, vezetőinek alkalmassága, egész intézményrendszere és megannyi más. Ám az a személy, aki saját egyházáról mindezeket objektíven ismeri – és tegyük hozzá: igen kevés ilyen ember van, még a legfelsőbb egyházi tisztségekben is –, azt semmiképpen nem tudja felmérni, hogy ugyanezeket a jellemzőket más egyház miként érvényesíti. Ő ugyanis egyről tud, azt védelmezi, azt szolgálja a többivel szemben.

Ha két kamasz verseng, melyik az erősebb? – nem akad olyan, aki ne azt felelné, hogy ő. Sajnos ebben a tekintetben a versengő emberek nem nőttek ki még azt a kisfiús magatartást, ami az egyházak polémiáiban is megnyilvánul. Jó lenne, ha a „*gondolkodásban*” nem lennének gyermekek, hanem „*érettek*” (1Korinthus 14:20).

Késik az erkölcsi reform

A reformkor evangélikus költője a „tiszta erkölcsöt” nevezte meg „minden állam támasza, s talpkövének”. A keresztyénség az egyetlen letéteményese az erkölcsi tisztaságnak. Ha nem az, akkor a társadalom még kevésbé lehet annak letéteményesévé. Az 1989-es fordulat idején négyeszeres válságról beszéltek: politikairól, társadalmiról, gazdaságról és *erkölcsiről*. Az utóbbinak ma már szinte senki nem érzi a hiányát. El vagyunk foglalva a magunk bajával, és etikai kérdéseket legfeljebb akkor feszegetünk, ha a hiányát a saját bőrünkön érezzük. Ilyenkor ostorozzuk a romló közbiztonságot, mások bűnét, de soha nem a magunkét. Az pedig tény, hogy az ember nem azzal szorítja vissza a bűnözést, ha az ujjával mutogat, hanem ha az öklével mellét veri, és őszintén

mondja: „*mea culpa*”. Vagy János apostol szavaival élve: „*Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, önmagunkat csaljuk meg...*” (1János 1:8a).

Az egyház társadalmi súlyán bizonyosan segítene, ha képes lenne a mai társadalom egyik iszonyúan súlyos jelenségének, a *bűnözésnek a megfékezésére, vagy legalább is kontrollálható csökkentésére*. Talán a közös, interkonfesszionális börtönmisszió hozhatna megoldást. A bűnözők gyorsan növekvő száma és egyre fiatalabb korosztályokhoz tartozása nemcsak visszaszorulna, hanem visszatérné a megtévedteket. A börtönviselt emberek 45–50 %-a visszaeső. A bűnözők körében a büntetés-végrehajtás nem más, mint „továbbképző tanfolyam”. Az egyház funkciójához tartozna, hogy tagjai után menjen, akár a börtönbe is; és valamiként törekedjen megmentésükre.

A „történelmietlen egyházak” sorsa

A „történelmi egyház” kategóriájának ellentettje a „történelmietlen”. Az embernek eszébe jut, hogy amikor Luther Márton, vagy Zwingli Ulrik reformja elkezdődött személyes barátai között olyan igehirdetők voltak, akiket később nem az említett „egyházalapítók” köreiből találunk, mivel az úgynevezett „*harmadik reformáció*” táborába kerültek át; valamelyik *anabaptista* irányzathoz.

Kérdem: *Hol vannak az egykori anabaptisták ma?* – Kitelepültek, meghaltak, áttértek az ellenreformáció kényszerének hatására. – Tehát azért nem „történelmi”, mivel megszűntek. Az ember pedig – mindegy milyen indoklással – ha már iskolás gyerek korában gúnyolva megbélyegzik, ha mártír vagy üldözött, ha szülőházát elhagyni kényszerülő menekült; előbb-utóbb „felszámolható”. Illetve, ahogy ezt annak idején a tömeggyilkosok „klasszikusai” kifejezték: „végelbánásban részesülhet”.

A társadalmi mérlegelés egyházakra nézve soha nem szolgálja a kisebbség védelmét, amit nagyon szeretnénk határainkon kívül érvényesíteni, de itthon mérsékeltebben kívánunk jó példát statuálni. Mert amikor valaki felekezeti és nemzeti hovatartozásának jegyében mond vagy tesz valamit, azonnal a többség gyanakvásába ütközik.

A felekezeti dominancia nem feltétlenül progresszív, ezzel szemben hajlamos tesz a kötelező nagyobb *felelősség* feledésére. Luther szavait idézve olyan, mint az „ördög párnája”. Önelégültté és lustává tesz. Elsősorban azokat, akik a legnagyobb és legkényelmesebb párnákon nyugsznak. Jólétükben gyakran elvesztik a képességet, amivel éppen Jézus Krisztus népének kell a legérzékenyebben rendelkeznie, hogy osztozzon a szegények, árvák, marginalizálódott emberek sorsával. Az apostoloknak nem voltak ékszereik, nem palotákban találtak szállást és szinte valamennyien mártírként haltak meg. A kor társadalmában feltétlenül a kisebbséghez tartoztak, az üldözöttek táborához, legalább háromszáz évig. A dominanciát akkor a pogányság gyakorolta.

Amikor az ország gazdasági helyzete katasztrofálisan rossz, nincs olyan vallásos ember, akinek a jóváhagyását, vagy akár hallgatólagos beleegyezését váltaná ki, amikor értesül az *állam bőkezű támogatásának* híréről az egyházak javára; nevezék azt akár állami segélyezésnek, jótékonykodásnak, vagy a korábbi évtizedek károkozását némileg ellensúlyozó kárpótlásának. *Akkor*

tölti be krisztusi küldetését az egyház, ha áldoz a népért, mint ahogy igyekszik is ezt megtenni.

Az állam és az egyházak elválasztása Magyarországon mindeddig üres frázis volt. Mert egyrészt alkotmány deklaráta, másrészt 25 éven át, csökkenő tendenciával, egyáltalán nem igazságosan, kongruában (államsegélyben) részesítettek egyes papokat. A kisegyházak lelkészeitől még az állampolgári jogon járó családi pótlékot is megtagadták egy ideig. Ez azonban nem rombolt annyit az egyházak tekintélyén, mint a most költségvetési keretből kifizetett milliók. A szétválasztás természetesen úgy csorbult legtöbbit, hogy az állam az egyházak szervezeti életét szigorúan ellenőrizte.

Olyan a dolgok természete, hogy a rosszul választott úton is haladni kell. Miközben az ember azon megy előre, fokozza tévedése súlyosságát. Aki tehát a „történelmi egyházak” értelmetlen kategóriáját, saját egyházi hatalmát védendő, elfogadja, előbb-utóbb kényszerül tovább lépni. Ez már meg is történt! Van már állami hivatal, ami majd „foglalkozik” az egyházak ügyeivel; éppen úgy, ahogy azt a „jogutód nélkül megszűnt” Állami Egyházügyi Hivatal is tette. Az állam és egyházak illetén „kapcsolatában”, a történelem során eddig „az erősebb fél”, vagyis mindig az állam volt nyertes, a felekezetek pedig veszítettek. Egyáltalán nem csak azok, akiket kisebbségi kategóriába szorítottak bele; elég sokszor azok is, akiket előzőleg favorizáltak.

Az ostor vége leggyakrabban mégis a „kisegyházakon” csattant. Az ismeretlenség homályába szorított egyházak tagjairól csak annyit tud a társadalom, hogy riválisok, „térítgetők”, védekezni kell ellenük; tehát rossz, gonosz emberek. Felnagyítják botlásaikat, s kitalálják, ha nem lettek volna. Érdemeik fölött szemet hunynak. Mindezt csupán azért, mert nem ahhoz a felekezethez tartoznak, amelyik az első, az „igaz vallás”, az „egyedül üdvözítő”. Esetleg szóba jöhet még egy-két tolerálható „más vallású”, de csak átmeneti, taktikai okból.

A magyarországi ökumenizmus helyzete

Az Egyházak Világtanácsának megalakítása idején a kelet-európai kormányok a világszervezettől rettegve, abban „ellenséget”, „fellazítót” szimatolva, teljesen elzárkóztak, és az érdeklődő protestáns egyházaktól megvonták a részvétel jogát. Idővel belátták aggodalmuk indokolatlanságát, sőt kiderült: az EVT bizonyos „felszabadítási teológiák” kapcsán olyan geopolitikai törekvéseket is támogat, amelyek Moszkva érdekét szolgálták.

A magyarországi baptisták és metodisták még 1956 nyarán felvételt nyertek az Egyházak Világtanácsába, és ezzel egyidejűleg az akkor már hazánkban több éve működő Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsába. A belépéssel járó terheket vállalták, a teológiai együttműködést is beleértve. Ennek következményeként vált lehetővé vendég professzorok meghívása a baptista szeminárium tanszékeire. Hosszú éveken át tevékenykedtek. Lehetővé vált a szabadegyházi csoportból néhány kivételes fiatal diáknak, esetleg fiatal aktív lelkésznek a debreceni teológia oklevelének megszerzése. Az együttműködés a „protestáns testvérekkel” (akkor még így nevezték őket) példás volt.

A Róma felé fordulása, és rejtett, mégis nyilvánvaló elfordulás a „kisegházaktól” alaposan lehűtötték az ökumenizmus korábbi életteljes, meleg légkörét. Sok helyen még az évenként egyszeri „ökumenikus imahetekből” is kikapcsolódtak. A megható protestáns interkommúnió (a közös úrvacsorázások alkalmá) a legtöbb helyen megszűnt. Egyházi zsinati határozat, vagy bármilyen legitím döntés mellőzésével vált „nem ökumenikussá” és természetesen „történelmietlenné” az, ami mindig ökumenikus volt a fogalom legnemesebb értelmében.

Őszintén megmondom, ilyen durva megkülönböztetést, soha meg sem próbált tenni az egyébként indokoltan megszüntetett Állami Egyházügyi Hivatal. Az ateista kontroll ostora egyformán sújtott végig minden egyházon, akár többségi volt, akár nem. A cellákban és az internáló táborokban egymás mellé kerültek az eltérő hitvallások képviselői, és megtanulták egymást becsülni. Miért vált vitathatóvá a korábbi törekvés a keresztyén egységre, a krisztusi szeretet jegyében? Szánalmas körülmény ez, mert úgy tűnik, hogy az összefogás, a keresztyén közösség, csak akkor volt fontos a magyar protestáns egyházaknak, amikor erre eszméltette őket az ostor pattogása. Amit a távoli keresztyén missziók (például az említett kyodán) megértett és megvalósított, azt a hazai belmisszió nem volt képes tartósan képviselni. Ezzel bizonyára alkalmat szolgáltat következő püspököknek és elnököknek, hogy majd talán évtizedek múlva, országos közgyűlésen kiengesztelő nyilatkozatokat tegyenek, korrekciót kérve és ígéretve; hacsak majd az egész nem válik a szemünkben teátrális produkcióvá. Hiszen hitelét veszti minden szép gesztus, reménykeltő ígéret, ha a valóság és a tapasztalat tényei nem párhuzamosak.

A többségi egyház vezetőinek ajkáról hangzó, egységre, minden magyar egyetlenné, nagy, közös keresztyén-keresztyén ünneplésére hívó felszólítás sem tűnik másnak a megkülönböztetés háttérében, mint üres szólam. Sajnos ez a mai, krisztianizált társadalmunk a neo-paganizmus forrásából inkább merít eszméket, s nem Jézus Krisztushoz fordul *az élő vízért (János 4:10)*.

A tennivalók összegezése

Vegyük talán első helyre azt, amiben mi magunk tehetünk valamit. Kétségtelen feladatunk, *hogy addig írjunk, nyilatkozzunk, és esetleg kilincseljünk, amíg a magyar társadalom hajlandó megváltoztatni a torz felfogást, felismeri tévedését, és megszünteti a „történelmi egyházak” megkülönböztető kategóriáját*, beleértve természetesen, hogy a helyébe újabbat nem kreál. A diszkrimináció fennmaradásával ugyanis semmi sem garantálja azt, hogy felekezetünk, illetve a többi szabadegyházi felekezet, a jövőben további jogsérelmekkel nem szembesül. Ehhez elég egy ki nem számítható hangulati változás, a tolerancia terén tanúsított további megbicsaklás, vagy újabb társadalmi megrázkódtatás.

Mindenképpen indokolt lenne a demokratikus „szabad államban szabad egyházak” elv és „az egyház és állam elkülönítésének” teljes érvényesítése. Nem lehet megtalálni a teljes toleranciát olyan álláspontban, amelyik egy felekezetet, vagy akár egyházcsoportot kiemel, mások rovására prioritásokban részesít. Esetleg a tárgyalási színről félretaszít, bármilyen kilátás érdekében.

Ha van valami nagyon sürgős törvény, akkor az a teljes lelkiismereti szabadság biztosításának törvénye, a kisebbségben lévő szórvány-egyházak pozitív diszkriminációja, ezen belül az esélyegyenlőség biztosítása lenne. Ráadásul ez csupán jogi tevékenység, vagy ha úgy tetszik gesztus, amivel saját magának tartozik egy olyan ország, amelyik a demokráciák felé orientálódik. Ez csak az igazságosságot szolgálja, és nem követel milliárdos befektetést. De vajon nem elég nagy érték a szemünkben a vallási béke, a teljes tolerancia, a háborítatlan lelkiismereti szabadság?

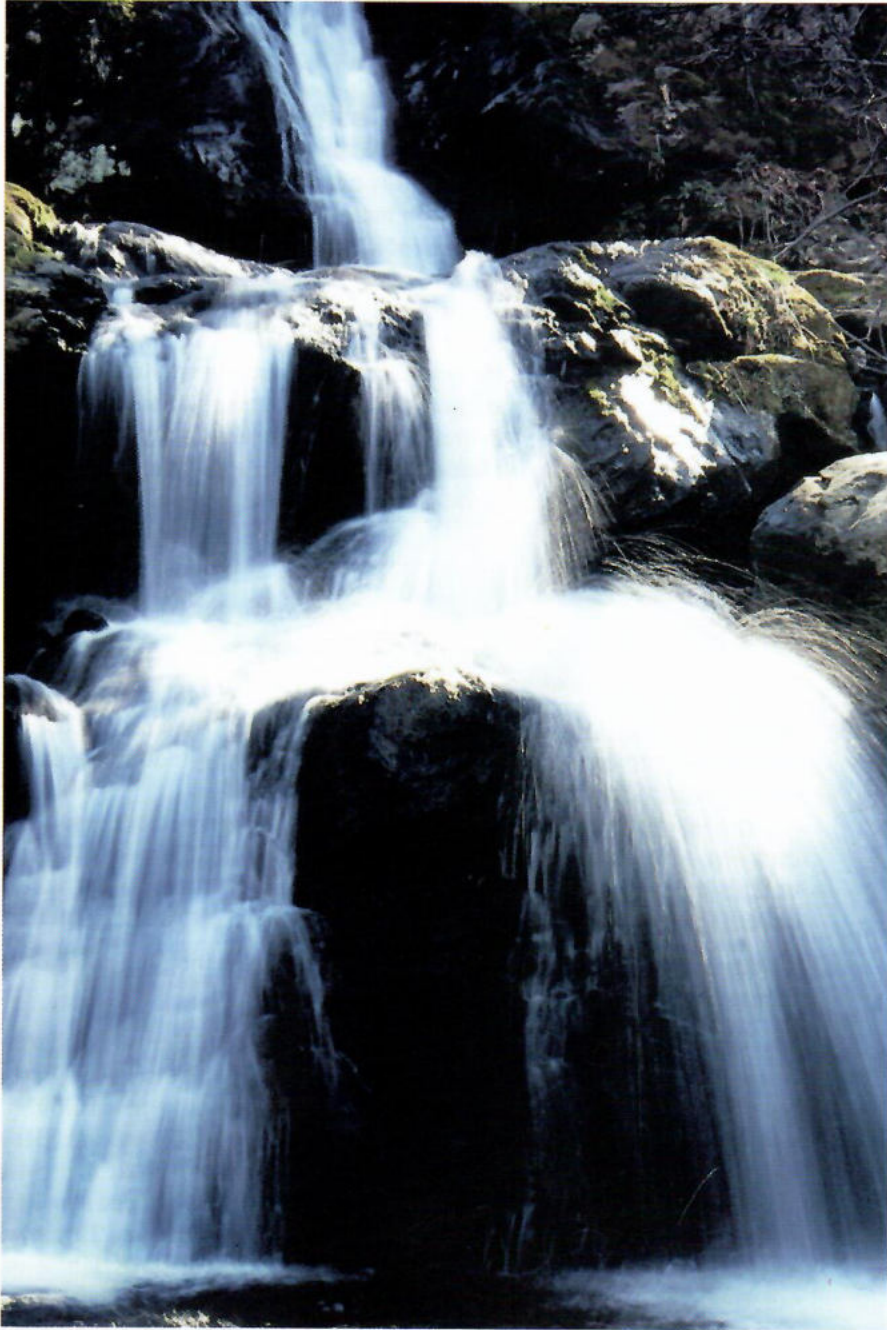
Persze nem azzal válunk magyarabbakká, ha idegennek, betolakodónak minősítünk másokat. De azzal sem, ha ezt keresztyén testvéreinkkel tesszük; hanem azzal, ha megvalósítjuk végre a *Szent Istvántól tanult nézetet, minden nép, nemzetség és vallás megbecsülését*. Az államalapító hatalmas fejedelem volt, de nem a kisebbségekkel szembeni diszkriminációval bizonyította erejét. Megbecsült minden más népet és nyelvet, és az akkor már országában bizonyosan jelen lévő ortodox keresztyénséget sem üzette ki, nyomta el. A millencentenárium évében tanulhatnánk toleráns magatartást az államalapítótól.

Azt hiszem mindezzel tökéletesen egybecseng Péter, a „főapostol” vallástétele: *„Valóban el kell ismernem, hogy Isten nem tesz a személyekben különbséget, mindenki kedves előtte, aki féli és az igazság szerint jár el, bármely nép fia is.”* (Apostolok Cselekedetei 10:34–35). Az Apostoli Szentszék könyvkiadója által, 1967 óta forgalmazott Újszövetség olvasatához a mai, ökumenikus Bibliából mindössze annyit fűzök még hozzá Jelenések 5:9–10-ből: *„...mert megölettél és véreddel vásároltad meg őket az Isten számára minden törzsből és nyelvből, minden nemzetből és népből...”*

SZEBENI OLIVÉR

Megjegyzés: A bibliai idézeteket az 1975-ös protestáns bibliafordítás szerint közöljük, hacsak más fordítást nem jelölünk meg.

Tudósportrék

Ahogy a szarvas kívánczik a folyóvízhez,
úgy kívánczik a lelkem hozzád, Istenem! (Zsoltárok 42:2)

A tudós és a hit

KROÓ NORBERT fizikus, a Magyar Tudományos Akadémia Szilárdtest-fizikai Kutató Intézetének vezetője. 1934-ben született. Hívő családban nőtt fel. Felesége matematika-fizika szakos tanár. Fia villamosmérnök, lánya építész. 1985 óta a Magyar Tudományos Akadémia tagja. 1992-ben választották meg az Európai Akadémia tagjának. Jelenleg az UNESCO főigazgatójának tanácsadója. Szakértőként dolgozik Brüsszelben a Közös Piacnál. Vendégprofesszorként illetve előadóként megfordult Amerikában, Indonéziában, Japánban és Európa minden országában. Az MTA-n kívül tagja a New Yorki Akadémiának is.

– A fizikán belül konkrétan mivel foglalkozik?

– Az intézetben alapvetően három területtel foglalkozunk. Az egyik a szilárdtest-fizika; a szilárd testekben megnyilvánuló jelenségekkel, ill. ezek magyarázatával foglalkozik. Második terület az anyag-tudomány, és a harmadik a lézerek fejlesztése és alkalmazása.

Eredetileg szilárdtest-fizikusként kezdtem a kARRIEREMET, majd a '70-es években akkori főnököm rábeszélte, hogy vegyem át az optikai kutatások vezetését. Az elején kicsit nehéz volt, mert nem érttem az optikához. Meg kellett tanulnom, és ez 3 évet vett igénybe. Azóta két szakterületem van.

– Szakmai elismerései, a hatalom és a hívő élet hogyan találkozott egymással?

– Néhány évvel ezelőtt megkeresett egy újságíró a Népszabadságtól. Olyan információi voltak, hogy engem a Kádár-rendszerben elnyomtak. Erről akart beszélgetni. Elmondtam neki, hogy semmiféle negatív megkülönböztetést nem éreztem, hiszen akkoriban már egy intézet igazgatója voltam. Bár többet kellett dolgoznom, mint másnak, mindenért többször kellett bizonyítani, de ezt leszámítva elégedett voltam. A pártnak még csak a közelébe sem kerültem. Részt vettem a nemzetközi kutató életben, külföldre jártam. Egyik vasárnap-i iskolai tanítóm mondta egyszer Tahiban: Dánielt az oroszok vermébe vetették a hitéért, de az oroszok nem bántották. Isten zárta be a szájukat, de Dániel sem piszkálta az oroszokat. Ezt a tanítást egy életre megjegyeztem, és magamévá tettem.

A tudomány és a hit kapcsolatáról azt kell mondanom, ha valaki őszinte, akkor ki kell jelentenie, hogy hitbeli meggyőződését tudományos ismeretei se pozitív, se negatív irányba nem befolyásolják. Pontosabban pozitív irányba befolyásolhatják, mert ha az ember kicsit foglalkozik a mikro- vagy makrovilággal, észreveszi, milyen csodálatos szervezetség van benne. Rácsodálkozik és hálás lesz, hogy ennek a világnak része lehet, és meglátja, hogy van egy teremtő erő – a hívő emberek Istennek hívják – aki e mögött a világ mögött áll, és megszabta azokat a törvényeket, ami fenntartja ezt a rendszert. Tudományos munkám inkább erősítette hitbeli meggyőződésemet és nem hátráltatta.

– Akadémikus társai között vannak Önnel azonos világnézetűek?

– Szerintem az akadémikusok hitbeli spektruma ugyanolyan, mint a társadalomé.

– Hogyan vélekedik a teremtés és az evolúció problémájáról?

– Az emberek megpróbálnak a Bibliából tudományos könyvet csinálni. A probléma ott kezdődik, hogy Isten csupán néhány nap alatt teremtette a világot. Hogy lehetséges ez?! A Bibliában szó van arról is, hogy Istennek egy nap annyi, mint ezer esztendő és fordítva. Tehát a teremtés napjait fel lehet fogni korszakoknak is. A Biblia akkoriban a kor ismeretanyagának szintjén íródott, hiszen meg kellett magyarázni az akkori embereknek. Ez persze nem vonatkozik a Biblia ún. etikai kategóriáira, mert azok általános kategóriák, és ahogy akkor megfogalmazták, ma ugyanúgy érvényesek, igazak. De a Bibliában megfogalmazott természettudományos világgép az akkori ember tudásanyagához igazodott. El tudom képzelni, ha ma íródna a teremtéstörténet, akkor másképp lenne megfogalmazva. A tudós szerint a teremtés folyamata valamilyen primitív módon van leírva a Bibliában. Ez természetes, hiszen nem helyszíni tudósítás céljából íródott, hanem a folyamatot kívánta tükrözni, ami igaz és örök érvényű. Egyébként nekem ez mindig semleges terület marad. Nem akarom tudományos könyvként használni a Bibliát, mert nem abból a célból íródott. Minden másban azonban tökéletesen eligazít.

– A Biblia és a tudomány kapcsolatát nézve szokták idézni a Zsidókhöz írt levélből azt a gondolatot, hogy „a nem láthatókból állt elő a látható”. Ön hogyan értelmezi ezt?

– Kicsit messzebből közelíttem meg a témát. A múlt században az optika csodálatos fejlődésen ment keresztül. Meghatározták, hogy egy mikroszkópnak mekkora a felbontóképessége, azaz milyen picit az a tárgy, amit még lát, és az a mögöttit már nem. Volt egy dogma, miszerint mikroszkóppal csak a hullámhosszig lehet ellátni. Ma már lehet olyan mikroszkópot kreálni, amely megmutatja az atomokat is. Ha egy gyönyörű kristálytálra ráültetünk egy atomot, vagy ráfektetünk egy DNS molekulát vagy egy kromoszómát, az látható mikroszkópon keresztül.

Mindez azt bizonyítja, hogy az ismereteinktől függ, meddig látunk. Ha a látható mögöttit nevezük láthatatlan világnak, akkor azt mondhatjuk, hogy a láthatatlan és a látható közötti határ egyre messzebb tolódik. Ha gőgös vagyok, azt mondom, hogy a végtelenségig ki lehet tolni ezt a határt, és nincs

semmi, amit ne tudnék megismerni. Persze mindenhol bejön egy végső határ, mint a határozatlansági reláció a kvantummechanikában.

– Hogyan éli meg professzor úr a hitét, közösségi kapcsolatait?

– Baptista családban nőttem fel, és 14 éves koromban én is fölvettem a hitvalló keresztséget, bemeztkeztem. Mindezek mellett, ha külföldön járok, szívesen és örömmel megyek be katolikus templomba is. Beülök egy padba, és csak élvezem a csöndet, a hely atmoszféráját. Tehát ilyen szempontból nem vagyok monogám, noha monogám típus vagyok. Van egy nyaralónk Tihanyban. Régebben gyakrabban jártunk le feleségemmel és a gyerekekkel. Az ottani kis katolikus templom nagyon sokat jelentett nekem. Vallásgyakorlatomat nem kötöm egyfajta házhoz, csak abból a szempontból, hogy Isten háza legyen.

El kell mondanom, hogy az emberiségnek – minden hibájukkal együtt – óriási kincset jelentenek az ún. történelmi egyházak. Fantasztikus stabilitást adnak a keresztyénségnek. Ugyanúgy, ahogy a királyság intézményét minden hibájával együtt a civilizált társadalom egy stabilizáló tényezőjének tartom, a történelmi egyházak is nagyon fontosak. A Baptista Egyház is a történelmi egyházak sorába tartozik, hiszen 150 éves hagyományokkal bír.

Hogyan élem meg hitemet? Csendben. Magamban rendezem le. Azt hiszem, nem kell szónoklatot levágni ahhoz, hogy az emberről észrevegyék, hogy hívő. Még a szakmai munkájában is meglátszik ez abból, ahogyan társaival, kollégáival bánik. A bizonyásgtételnek nem kell közvetlenül a Hide Park Corneren lennie hangos kiáltások közepette. Én ez a csendes típus vagyok.

– Mint tudós hogyan fogalmazná meg a feladatát?

– Azt hiszem, minden embernek feladata, hogy mindazt, amit ezen a világon csinál, tisztességesen csinálja. Ha szakmája a tudomány, akkor azt. Ahhoz, hogy az ember tudósként művelni tudja szakmáját, egész életében tanulnia kell. Csak addig tekintheti magát valaki tudósnak, amíg tanul, mert olyan gyorsan fejlődik a tudomány, hogy ezt áttekinteni csak akkor lehet a legszerényebb módon is, ha állandóan olvas, könyvtárba jár stb.

– Pihenésre jut ideje?

– Az aktív pihenés híve vagyok. Ez azt jelenti, hogy mást csinálok, mint amit egyébként szoktam. Ha valaki kemény fizikai munkát végez, aktív pihenés lehet neki az, ha olvas. Ha valaki sokat olvas, pihenés lehet számára például a favágás. Egyik főnökömtől tanultam meg, hogyan lehet gyorsan átkapcsolni egyik tevékenységről a másikra. Én nagyon szeretek biciklizni. Kikapcsolódás számomra az utazás is, hiszen repülni csodálatos dolog. Közben gondolkodom dolgokon, készülök a következő előadásra, nézem a tájakat, kicsit turista is vagyok. Rengeteget utazom. Tavaly 28-szor voltam külföldön.

Nagyon sokszor kell angolul tárgyalnom, németül és oroszul előadásokat tartanom, ezért szépirodalmat is ezeken a nyelveken olvasok, hogy közben gyakoroljam a nyelvet. A Bibliát pedig angol nyelven is szoktam olvasni.

– Köszönöm a beszélgetést.

BOLTOS PÉTER

„Happy is the man to whom every tree is a friend” (John Muir)

Boldog, kinek barátai a fák!

Az Earthwatch című amerikai tudományos ismeretterjesztő magazin legutóbbi számát tartom a kezemben, melynek címlapfotóján DR. RÁCZ ISTVÁN botanikus. A Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárának főmuzeológusa, a Dendrológiai Alapítvány kuratóriumának elnöke.

– Mivel foglalkozik egy dendrológus?

– A dendrológia a botanika egyik ága, a „fák tudománya”. Mi és a magunkfajta szakemberek részben azt próbáljuk feltárni, amit még nem tudunk a fákról. Ez alapvető ismeretek gyűjtését is jelenti, de az alkalmazott tudomány különböző területei is kapcsolódnak hozzá; erdészet, kertészet, kertépítészet, élettan, mikroszaporítás... Mindössze egy tucatnyi ember foglalkozik a tudománynak ezzel az ágával Magyarországon.

– Milyen célkitűzései vannak a Dendrológiai Alapítványnak?

– A fákat, erdőket világszerte egyre több veszély fenyegeti. Egyre nagyobb szükség van arra, hogy ezeket jobban megismerjük, védjük, és irántuk a közös felelősséget még inkább felkeltsük; hogy az ismereteket dokumentáljuk és mások számára is hozzáférhetővé tegyük. Hazánkban számos köz- és magángyűjtemény dokumentálja a bioszférában létfontosságú szerepet betöltő fás növényeket, és ezen intézmények a mai világszellemben egyre csökkenő támogatást élveznek. Ez nemcsak a tudományos megismerést, de az élővilág egy fontos részét, végső soron mindannyiúnk környezetét veszélyezteti.

Alapítványunk a növénytan, az erdészet, a természet és környezetvédelem, valamint más szakágak számára nélkülözhetetlen dokumentációs tevékenységbe úgy kapcsolódik be, hogy a tudomány és az ismeretterjesztés közös céljait újabb erővel szolgálja.

Nemzetközi együttműködés keretében részt vállalunk dendrológus szakemberek, diákok, önkéntesek munkájának összehangolásában a fák és természetes környezetük további megismeréséért, gyűjtemények és adatbázisok fejlesztéséért, a ritka, veszélyeztetett fák és élőhelyük védelméért, tudományos és ismeretterjesztő publikációk támogatásáért, és – távlatilag – egy közép-európai nemzetközi dendrológiai kutatóállomás megvalósításáért.

– Hogyan tudjátok népszerűsíteni ezt a tudományágat?

– Az egyik eszköz tulajdonképpen maga a végcél. A fák világotlasza (Dendrológiai Atlasz) lenne, amin már hosszú évek óta dolgozunk. Ezen kívül próbáljuk megragadni a „tudományos ismeretterjesztés” különféle alkalmait (tudományos folyóiratok, rádió, televízió stb.) Több alkalommal volt lehetőségünk szólni ezekről a kérdésekről az Oxigén című műsorban; ismeretterjesztő filmeknél szakértőként szerepelünk.

Az ismeretterjesztés különböző formái lehetőséget adnak arra, hogy alapfokon szóljunk arról, hogy a természet elvesztése rendkívül nagy nehézségeket támaszt már ma is. Nagyon komollyá és riasztóvá vált az, ami történik a világban. Magyarország ezt még közvetlenül alig érzi, de már megvannak a jelei. Ezen kívül globális változások is vannak a világban; klímaingadozás, sivatagok terjedése, az erdők eltűnése, és nem igaz, hogy ezzel nem lehet szembe szállni. Erre is kellene energiát fordítani!!!

– Említted, hogy hosszú idő óta dolgoztok a Dendrológiai Atlaszon. Mi lesz ez az új mű: tudományos enciklopédia? Képes határozókönyv?

– Ezek együttesen. A mű újdonságát bizonyítja, hogy az utóbbi egy-két évtizedben ezen a szakterületen átfogó munka sem itthon, sem külföldön nem látott napvilágot.

Az „atlasz” cím is utal rá, hogy ez egy nagy formátumú képes kézikönyv lesz, és önállóan foglalja össze a jó két évtizedes tudományos, gyűjtő- és dokumentációs munkánkat. Tudományos alapját a mérsékelt övnek és a vele határos területeknek mintegy 6500 fás növényre vonatkozó megfigyelések és rendszertani, származási összefüggések keresése és kifejtése alkotják. Igen sok, szinte ismeretlen fát és cserjét mutat majd be, leírja ezek termőhelyét, társulásait, támpontot ad a fajnak és élőhelyének védelméhez is. Az ismertebb fáknek az erdészetben, a kertészetben és a mindennapi életben vett hasznát ugyancsak bemutatja. Az atlasz jó részben fekete-fehérben készül, de úgy, hogy az igényeket kielégítse tudományos színvonalban, szerkesztésben, használhatóságában és esztétikailag is.

– Hogyan folyik maga a kutató munka?

– Évente egy-két expedícióra kerül sor, amire azért van szükség, mert ma is vannak olyan területek a világban, amelyeket nem ismernek a szakemberek. Ezeknek a területeknek a föltárása csak olyanok által végezhető el, akik ismeretlen helyeken is tudják mit kell keresni. Továbbá dokumentációkat kell gyűjtsünk ahhoz, hogy fényképeket, filmanyagokat, rajzokat tudjunk készíteni. Tudjuk, hogy melyek azok a területek a világban, ahol azok a fák vannak, amelyeket keresünk, fel akarunk dolgozni, vagy hol vannak azok az erdők, ahol ezek a fák élnek. Ennek megfelelően jutottunk el nagyon sok területre; Észak-Amerikát elég alaposan bejártuk, Mexikót, és részben Közép-Amerikát is. Dél-Amerikában Chilében jártunk. Kína déli részén egy 8 hónapos expedíciónk volt, és vannak még terveink. Kutatócsoportunk három főből áll: dr. Debreczy Zsolt csoportvezető (aki dr. Csapody Verával együtt e programot indította), dr. Bíró Gyöngyvér és jómagam.

– Milyen személyes élményeid voltak ezeken az expedíciókon.

– Mindig úgy jövünk vissza egy-egy kutatóútról, hogy jaj de csodálatos volt, és ide még vissza kell térnünk. Mexikóban háromszor jártunk, és ez idő alatt találtunk a tudományra nézve tíz új fajt és változatot, ami elég meglepő egy olyan jól ismert csoportnál, mint a fenyők. Az alapélmény mindig a sokszínűsége és változatos csodái, de éppúgy az emberi kultúra pozitív alkotásai, a helyi kis közösségek szokásai, melyek oly színessé és kerekké teszik a földet.

– **Hogy jött az indíttatás, hogy kutatóbotanikus leszel?**

– Eredetileg táj- és kertépítőnek készültem. Amikor a Kertészeti Egyetemet elvégeztem, már ismertem ennek a munkacsoportnak a vezetőjét, aki fotográfust keresett a munkához. Fotósként kerültem a kutatócsoporthoz, majd a múzeum főlvett, s most főmuzeológusként – kutatóként dolgozom. Amikor 1976-ban bekapcsolódtam ebbe a munkába, még gondolni sem lehetett arra, hogy egy muzeológus vagy kutató eljut Mexikóba, vagy Kínába. Kicsit a hazai körülményekből kell kiindulni, amikor visszagondolunk arra, hogy már húsz éve készül ez az atlasz, és még messze nem vagyunk ott, hogy a gyakorlatban is tegyünk valamit azért, amire ez a munka a figyelmet irányítja. Egyszerűen az útlevel, a vízum megszerzése különféle akadályokba ütközött akkoriban.

A mi dolgunk az lenne amit a Mózes 1 könyve 2. részében olvasunk: Isten az embert elhelyezte az Éden kertjében, hogy azt művelje és őrizze. Ebbe belefér az is, hogy az ember hasson a környezetére, de azt nem teheti meg, hogy fölélje! Hiszen, ha egy kenyeret elkezdünk szeletelni, akkor ki tudjuk számolni, mikorra fogy el. Ma ezt tesszük a földgolyóval; fölszeleteljük, föléljük, és közben olyan kevés szellemi érték képződik, amiért abszolút nem volt érdemes ilyen kártékony tevékenységbe kezdeni.

– **Mindabból, mit elmondtál, úgy tűnik, hogy Isten egyfajta felelősséget helyezett a szívedre, hogy ráirányítsd az emberek figyelmét arra, hogy amit Isten ránk bízott, azért felelősek vagyunk, azt óvni és gondozni kell.**

– Ez valóban így van, és ez menet közben vált meggyőződésemmé. Van egy szép szó: sáfár! Azok vagyunk-e vagy sem?! A lelkiismeret ilyen irányú működése az egyik éltető erőm. Erről igyekszek szólni hívő és hitetlen környezetben is. A munkámat olyan eszköznek tekintem, ami nagyon is alkalmas Isten üzenetének továbbadására, a hit cselekedetekben való kinyilvánítására.

– **Mit jelentett számodra az, hogy prédikátorcsaládban nőttél fel?**

– Mindenben nagyon sokat kaptam. Később azt kellett megküzdennem fiatal koromtól kezdve, hogy miképpen tudom mindazt megalapozni, ami számomra természetes; Isten, keresztyénség, gyülekezet. Úgy, mintha nem hívő családban nőttem volna föl. Bemérítkezéssel hitet tettem amellet, hogy valamit végig fogok csinálni, és abban igyekszem járni, fejlődni.

– **Isten létéről hogyan vélekedik a „tudós-világ”?**

– Két táborra oszlanak. Egy részük eljut oda, hogy a világnak ez a rendkívül összetettsége és csodálatos működőképessége azért lehetséges, mert van a

világnak egy rendkívül intelligens mozgatója, bár nem, vagy ritkán mondja ki Isten nevét. Más részük tagadja Isten létezését, de ez is hit kérdése.

A tudós-világ megosztottsága azért is érdekes, mert mindenki próbálja megfejteni, hogyan keletkezett a Világ. Hogy keletkezett egy ilyen földgolyó, melynek minden tulajdonsága, a forgássebessége, a Naptól való távolsága, a forgástengely szöge, a légkör vastagsága, összetétele céltudatosan van megtervezve. Ezzel a kérdéssel minden ember szembesül, csak a válaszok különbözőek. Hogy jött létre ez a fantasztikus sokszínűség, és szervezettség, mi nem tudjuk és talán nem is dolgunk mindent tudni. Bizonyos jeleket látunk elszórva a földön, a talajban (fossziliák), amikből valamit megsejthetünk, de nagyon kicsi a tudásunk ahhoz, hogy kijelentéseket tegyünk. Itt, megint a hitnek van rendkívül nagy szerepe. Azt hiszem, életünkben a szellemi kategória lényegesen fontosabb, mint az, hogy 70–80 évünk alatt itt a Földön a rendelkezésünkre álló eszközökkel, mit tudunk megfejteni, megmagyarázni. Hiszen ez egy nagyon korlátozott világ, amelyben élünk, és mást nem igen tudunk tenni, mint felkészülni valami sokkal jobbnak a fogadására, és közben kötelességünk teljesítésére: a jó cselekvésére.

– Mi lesz a következő expedíciós állomás? Mikorra tervezitek az atlasz befejezését?

– Összel Tajvanba utazunk két hónapra, ahol 24 féle fenyő-faj van. Hátravan még Japán, ahol 50; Új-Zélandon és Tasmániában 25 féle fenyőfajról tudunk. Úgy tűnik, az ezredfordulóra befejezzük „A világ fenyői” (Conifers of the World) alcímű első négy kötetet, mely több mint 2200 oldalon tartalmaz majd rajzokat, fotókat, alaktani összehasonlító ábrákat, térképeket az előfordulási helyekről. A kiadás tetemes összegbe kerül. Valószínű, hogy 200.000 dollárnál is több lesz, amely még mindig kevesebb, mint a két évtizedes kutatómunka összköltsége. Azért kapunk külföldön támogatást minderre, mert a világ-irodalomból hiányzó és legalább 10.000 szakember mindennapi munkáját segítő mű lesz.

– Hol fogják kiadni?

– Az Egyesült Államokban.

– Sikereket kívánva köszönöm a beszélgetést.

FERENCZI ANDREA

Az ismeret kezdete...

Beszélgetés dr. Szenohradzky János orvos-professzorral

DR. SZENOHRADZKY JÁNOS kandidátus – aki jelenleg vendégprofesszor a San Franciscó-i California Egyetemen és a Tiburon Baptista Gyülekezet diakónusa – vallja, hogy az Úrnak félelme az ismeret kezdete (Péld 1:7). „Sokat segítettek... azok a néhány elemivel rendelkező megtért hívó emberek, akikből sugárzott a bölcsesség, a tisztaság, a szeretet...”

– Mivel foglalkoztak a professzor úr szülei?

– Édesapám szüleitől több holdas földet és egy öreg tanyát örökölt Kiskőrös mellett, így elsősorban mezőgazdasággal foglalkozott. A nehéz években a konzerv és szeszipari vállalatnál keresett pénzt a nagy család megélhetéséhez. Édesanyám otthon nevelte a gyerekeket. Hatan voltunk testvérek, mindnyájan. Velünk lakott még az anyai nagymama, tehát édesapámnak egy kilenc tagú családról kellett gondoskodnia. Édesapám minden lehetőséget biztosítani akart számunkra, hogy tanuljunk, ezért vállalta a két-háromszoros fizikai plusz munkát is. Mi éreztük ennek a súlyát és felelősségét, ezért testvéreimmel igyekeztünk a lehető legjobban tanulni. Nagyon sokan megszólták édesapámat, hogy mi gyerekek nem dolgozunk állandóan a földön, pedig mindenki azt csinálta.

– Mind a hatan tovább tanultak az általános iskola befejezése után?

– Egy kivétellel igen. Elvégeztük a gimnáziumot, egy a főiskolát és négyen az egyetemet. Ez komoly anyagi terheket jelentett az akkori időkben szüleimnek.

– Gondolom, abban az időben nem volt könnyű hívőként továbbtanulni egyetemen, főiskolán.

– Valóban nem. Éppen negyedikes gimnazista voltam, amikor az '56-os forradalom kezdődött Magyarországon. A gimnázium igazgatója nem kedvelte a vallásos diákokat és engem is többször behívott az irodájába. Azt mondta, hogy kiküld Moszkvába tanulni, hogy mérnök legyek. Azt akarta, hogy miután hazajövök, mérnökként dolgozzam itthon. Én azonban gyermekkoromtól fogva orvos akartam lenni, továbbá nem akartam ateista-marxista ideológiájú idegen országban, környezetben egyetemre járni. Mivel nem akartam kimenni, azt mondta, hogy nem fognak javasolni az orvosi egyetemre. Nagyon sokat imádkoztam; bíztam az Úrban, hogy ez nem így lesz. Jött a forradalom és az

igazgatót leváltották. Az utolsó hónapokban egy nagyon kedves, intelligens tanárnónk lett az igazgató, aki jó véleményt írhatott rólam, mert a Budapesten történt sikeres vizsgák után felvettek a Szegedi Orvostudományi Egyetemre. Isten megoldotta a problémát, mert hívő emberként elkezdhettem az orvostudományi tanulmányaimat.

– Az egyetemen jelentett-e nehézséget a keresztyén elkötelezettség?

– Igazán ott kezdődtek a komolyabb problémák, amelyekre nem is gondoltam előtte. Csak néhányat szeretnék ezekből kiemelni. Mindjárt az első évben, az egyik előadás szünetében egy nálunk idősebb férfi évfolyamtársam magához hívott, és megkérdezte, hogy fognék-e fegyvert, ha az ellenség megtámadná hazánkat. Nagyon meglepett a kérdés, de mondtam neki, hogy tudomásom szerint ez minden embernek állampolgári kötelessége. Tudtam, hogy mire gondolt. Aztán megkérdezte, hogy szoktam-e természettudományos könyveket is olvasni a Biblián kívül. A beszélgetés végén elmondta, hogy úgy tudta, bigott vallásos vagyok és az ilyeneknek nincs helye az egyetemen. Hívó családban nőttem fel – válaszoltam –, és nemcsak hogy vallásos, de Istenben hívő keresztyén vagyok; nem számmal, de szorgalmas tanulással és gyakorlati cselekedetekkel igyekszem majd bizonyítani létjogosultságomat az egyetemen.

Az Úr volt segítségemre ezek bizonyításában a későbbiekben. Így kezdődött mindjárt az első év az egyetemen, és ez folytatódott különböző események kapcsán egészen a negyedik évig. A negyedik évben az egyik évfolyamgyűlésen – melyre az évfolyam vezetői veterán párttagokat hívtak meg – az egyik napirendi pont az évfolyam ideológiai fejlődése volt. Hat nevet olvastak fel (köztük az enyémet is). Nem értették, hogy bár negyedik éve járunk az egyetemre, még mindig vallásosak vagyunk, templomba járunk, holott már tanultuk a marxizmust, leninizmust a filozófiát. Az ötödik év végén az egyetem és az évfolyam vezetői által kiállított véleményeket kellett aláírunk, ami javaslat volt a diploma megszerzése utáni elhelyezkedésekhez. A rólam kiállított vélemény utolsó bekezdésében az szerepelt, hogy vallásos, nem javasoljuk az ifjúság nevelésére. Nem támogatták, hogy az orvosi diploma megszerzése után az egyetemen maradjak. Ez nagyon fájt, annál is inkább, mert másodéves anatómiai szigorlatom után az anatómiai intézet igazgatója meghívott az intézetbe demonstrátornak. Több jelentkezővel együtt az én jelentkezésem is bent volt, de az évfolyam és az egyetem illetékes vezetői nem javasoltak. Gellért professzor ragaszkodott hozzám, ezért – későbbi, az intézetből származó értesülésem szerint – összetépte a jelentkezési lapokat, és azt mondta, ha én nem mehetek, akkor más nem kell neki. Két hét múlva értesítették, hogy mehetek demonstrátornak. Négy éven át voltam demonstrátor. Nagyon szerettem az anatómiát és szerettem volna sebész lenni. De úgy tűnt, hogy a diploma megszerzése után nem lesz lehetőségem az egyetemen maradni. Így eltökéltem, hogy elmegyek valamelyik vidéki kórházba dolgozni. Hatodik éves egyetemista koromban az első szigorlatom sebészetből volt. Petri Gábor professzor volt akkor az intézet igazgatója, aki a szóbeli vizsga közben megállított és azt mondta: „Szeretnék meghívni munkatársamnak a Sebészeti Klinikára, elfogadod a meghívást?” Óriási megtiszteltetés

volt ez számomra, és természetesen örömmel mondtam rá „igen”-t. Ő volt az eszköz Isten kezében, hogy bentmaradhassak az egyetemen.

Úgy éreztem – az egyetemi évek alatt és különösen a végén –, mintha csak egyike lettem volna a Sidrak, Misak és Abednego hármának, aki miután nem hajtottam térdet idegen, hamis, kézzel csinált, kitalált „isten” előtt, így az élő, igaz Isten megtartott, megsegített, sőt előbbre vitt tanulmányaimban ellenségeim szeme láttára. Az egyetemi években a jó Isten úgy vitt át több hívő társammal együtt, hogy az akkor uralkodó eszmék kemence-tüzének még a „szaga sem érződik” rajtam. A történelem ama nehéz időszakában a jó Isten megőrzött és megedzett. Úgy emlékszem vissza erre az időszakra, hogy sokan segítettek megállni a hitben, az Úr mellett, a gyülekezetben: lelkipásztoraim, tanítóim, azok a néhány elemivel rendelkező megtért hívő emberek, akikből sugárzott a bölcsesség, a szeretet, a tisztaság. Mindez meggyőzött, hogy érdemes!

– Sebésznek készült, végül aneszteziológus lett.

– A sebészeti szakvizsga után tanársegéd lettem a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem I. sz. Sebészeti Klinikáján, majd kaptam egy meghívást Angliába. Egy évig dolgoztam Leedsben egy általános kórház szív-mellkasebészetén, mint sebészgyakornok. Közben az volt a feladatom, hogy tanulmányozzam az intenzív betegellátást és a modern anesztéziát azzal a céllal, hogy majd segítenem kell megalapítani Szegeden az első önálló aneszteziológiai és intenzív terápiás intézetet. Miután hazajöttem, a sebészeti klinika igazgatója – Petri Gábor – arra kért, hogy segítsék hat hónapig az aneszteziológiai intézet megalapításában. Hat hónap után gondoltam, visszatérek a sebészethez, de ő újabb hat hónapot kért. Ebben a második szakaszban már annyi volt az oktatási és klinikai feladatunk – új aneszteziológusokat képeztünk, tantermi előadásokat kellett tartani –, hogy úgy döntöttem, maradok az anesztézia területén, amit végül is megszerettem. Így lettem aneszteziológus, majd aneszteziológus szakorvos.

– Milyen speciális kutatásokat végzett professzor úr ezen a területen?

– Elsősorban az altatás közben használatos izomellazító gyógyszereknek a klinikai kutatását végeztem főnökömmel, néhai Boros Mihály professzorral. Részt vettem új, magyar izomellazító gyógyszer valamint külföldi hasonló hatású gyógyszerek klinikai hatásainak a kutatásában. Kb. 10–12 évre tehető ez a kutatómunka, amit aneszteziológusként folytattam. Az izomellazító gyógyszerek kutatásával kapcsolatos külföldi kapcsolataim révén kerültem ki Földes Ferenc professzor meghívására 1982-ben New Yorkba a Montefiore Medical Center-be hat hónapra az Aneszteziológiai Intézet kutató laboratóriumába. 1989-ben kaptam meghívást egy évre a Californiai Egyetemre San Franciscoba az aneszteziológiai intézet igazgató professzorától, Ronald M. Millertől, hogy mint ún. látogató professzor vegyek részt egy új izomellazító szer klinikai-farmakológiai kutatásban. Időközben már évek óta dolgoztam a kandidátusi disszertációm, ami viszont a hudeses bélelzáródásos kombinált gyógyszeres kezelésével kapcsolatos kísérletes és klinikai vizsgálatok eredményeiről szól. 1989-ben lettem az orvostudomány kandidátusa.

– Milyen eredményt sikerült elérni a kutatásban?

– A kísérleti gyógyszerből klinikai gyógyszer lett, és ma már az egész világon rutinszerűen alkalmazzák az aneszteziológiai gyakorlatban. Ez a szer a maga csoportjában a legjobb ezideig. Több közleményem jelent meg szakmánk első rangú angol nyelvű tudományos folyóirataiban más izomellazító szerekkel és azok hatásait felfüggesztő szerekkel végzett kutatásainkról. Vizsgáltam a különböző izomellazító szerek központi idegrendszerre gyakorolt hatásait is állatkísérletekben. Szerződésemet évről-évre meghosszabbították, így már hetedik éve dolgozom a Kaliforniai Egyetemen San Franciscóban, ahol a kutatómunka mellett a műtőkben a sebészi anesztézia rendszeres végzése közben részt veszek az aneszteziológus szakorvosjelöltek klinikai képzésében, oktatásában és időnként a medikus oktatásban is.

– Végezetül a hit és a tudomány közötti kapcsolatot, ill. a kettő közötti feszültséget hogyan értékeli, hogyan gondolkodik róla?

– Vannak tudósok, akik azt mondják, hogy a DNS egyenlő Istennel, mintha az lenne az élet eredete. Ezt soha nem hittem, mert amikor Isten megteremtette az embert, abban már benne volt a DNS. A génebérszeti manipulációk óriási veszélyt rejtenek magukban. Az ember szinte kivenné a teremtés, az alkotás képességét, erejét és hatalmát a jó Isten kezéből.

A hit és tudomány kérdésére több példát lehetne felhozni magából a Bibliából is. A 8. zsoltárban pl. Dávid úgy kiált fel, hogy „Ó, Urunk, mi Urunk! Mily felséges a neved az egész földön, az égen is megmutattad fenségedet!... Ha látom az eget, kezéd alkotását, a holdat és a csillagokat, amelyeket ráhelyeztél, micsoda a halandó – mondom –, hogy törődsz vele, és az emberfia, hogy gondod van rá? Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél, dicsőséggel és méltósággal koronáztad meg. Úrrá tetted kezéd alkotásain, mindent a lába alá vetted!...” Isten ilyen magas rangra emelte az embert, képességekkel megáldva, saját képmására formálva, ami egy roppant nagy, minőségi különbség az ugyancsak általa teremtett állatvilágtól. Isten csodálatos precizitással formált meg mindent a fizikai, kémiai, biológiai, élettani törvényekkel. Az ember, a tudósok, a tudomány ezeknek a titkait fürkészi, kutatja. Én semmi ellentmondást nem találtam abban, hogy Isten megformálta a világot, és megadta a lehetőséget arra, hogy kutassam. Sehol nem tiltja a Bibliában sem. Egy-egy új törvényszerűség, szabály, folyamat felfedezésének öröme elsősorban abból származik, hogy mint Isten titkainak sáfára többet ismerhetek meg belőle, addig is, amíg színről színre láthatom majd Őt.

Egy másik helyen azt olvassuk a Bibliában, hogy „a te szemeid látták az én formáltatásomat az anyaméhben”. Száz évvel ezelőtt elhitte volna valaki, hogy ilyen van? Ma bemegegy az áldott állapotban lévő kismama a kórházba, és a gyakornok megnézi ultrahang-készülékkel, látja hogyan formálódik a pici az anya hasában. Tehát most már mi is láthatjuk, mert megengedte az Isten. De ezzel Ő nincs kizárva.

Ma betekinthetünk a röntgensugárral, a komputeres rétegvizsgálattal, az erekbe fecskendezhető sugárfogó anyagok segítségével szervezetünk eddig rejtett titkaiba, és láthatjuk a normális és kóros anatómiai, szervi elváltozá-

sokat. Ha kell a legparányibbakat is sokszoros nagyításban. Ami eddig nem volt orvosolható, ma egyre több „titok” megfejtése segítségével gyógyítható.

Ki vonja kétségbe a távközlés, a telekommunikáció, a közlekedés, a betegségek okainak kiderítése és gyógykezelése során nyert újabb eredményeket? Ez mind Isten ajándéka az ember számára, hisz bölcsességgel, tudással ajándékozta meg. Mindössze arra kellene vigyáznunk, hogy ne a rosszra, ne egymás és saját magunk ellen használjuk.

A borda újra kinő

Harminc-negyven éven át azt tanították nekünk, hogy az ember a saját képmására formálta az Istent, holott ez pont fordítva van.

Sok minden más is volt, ami miatt hittem, hogy a tudomány nem zárja ki a hitet. Például, ahogy Isten megformálta a nőt a kivett bordából, és húst tett a helyére. Visszaemlékszem sebész-gyakornok koromra. Amikor tüdőt operáltunk, a borda fölött elektromos késsel át kellett vágni az azt körbevevő csonthártyát, amit lefejtettünk a bordáról, kivágtuk a bordát és úgy nyitottuk ki a mellkast. A borda nem került vissza. Később kinőtt újra; a 12 borda hiánytalanul megvan. Ha szabad azt mondanom, a jó Isten csinálta meg az első ún. szub-perioszteális bordarezekciót.

A Biblia persze nem természettudományos könyv, hanem az Isten kinyilatkoztatásainak, a hitnek a könyve, mert „aki Isten elé akar járulni, annak hinnie kell, hogy Ő létezik”. A Bibliában benne található mindannak a titka, amit ma a tudósok keresnek, de nem használható fel természettudományos vitákban példaként, igazolásként. Én sem arra használom, csak illusztrálni szeretném, hogy a hit nem zárja ki az ún. természettudományos dolgokkal való foglalkozást, kutatást.

A jó Isten zemei ellátnak a velők és a vesék megoszlásáig. Mikroszkóppal ma már látjuk, hol van a határa a vörös és a sárga csontvelőnek, hol van a határa a vesében a különböző rétegeknek.

Isten megadta a lehetőséget az embernek, hogy ezt maga is megláthassa. Illés próféta „Isten embere” volt, és amikor a sareptai özvegyasszonynak a fia megbetegedett és betegsége olyan súlyossá vált, hogy már nem is lélegzett, Illés, miután az Úrhoz kiáltott, az ágyra fektette a fiút és háromszor ráborult a gyermekre; az Úrhoz kiáltva kérte a lélek visszatérését bele. A „lélek visszatért a gyermekbe, és az föléledt”. Nem ugyanezt csináljuk most a modern orvostudomány érájában, amikor újraélesztünk? Mesterséges szívmasszázs és befúvásos lélegeztetést végzünk technikailag fejlettebb eszközökkel. Illés a mellkast és így a tüdőt összenyomta, ami rugalmasságánál és a negatív mellúri nyomásnál fogva kitágul. Isten adta neki a tudást, az ismeretet arra, hogy mit és hogyan kell tennie. Illés hitt az Istenben és mégis újraéleztethet. Pál valami hasonlót tett egy Eutikhosz nevű ifjúval Troászban, aki a 3. emelet ablakából esett le – ahol Pál prédikált –, „úgyhogy holtan szedték fel”. Pál lement, ráborult a gyermekre, majd a zajongó jelenlevő hallgatóit azzal nyugtat meg, hogy „a lelke benne van”. A fiút élve vitték vissza, és egészen megvigasztalódtak. Senki nem vonja kétségbe Pál hitét, ugyanakkor Istentől